

Universitätsbibliothek Paderborn

Annalium Paderbornensium Pars ...

Complectens Inprimis Fusiorem Episcoporum Paderbornensium, Deinde
Succinctiorem Historiam Reliquorum Per Westfalianum Antistitium, Tum Res
Gestas Aliorum In Eadem Hac Regione Clarorum Virorum, Postremo
Pontificum, Imperatorum, Principum &c. Gesta, maximè ea, quæ
Westfalianum contingunt

Ab anno Christi 1228. usq[ue] ad annum 1500.

Schaten, Nicolaus

Nevhvsii, 1698

Liber XVIII. [1463 - 1499]

urn:nbn:de:hbz:466:1-31195

691

ANNALIUM
PADERBORNENSIVM
LIBER XVIII.

SIMON III

Comes Lippiensis

XXXVII,

EPISCOP. PADERBORN.

Annus Christi 1463.

Pij II Pont. 6.

Friderici IV Cæsar. 24.

Simonis III Episcopi Paderb. 1.

Ostequam excessu Theodorici Mörsani Archi-
episcopi mors duas Episcoporum sedes vacuas Trithem. in Chron.
fecerat, Coloniensis III Calend. Aprilis una Chron.
suffragiorum consensione subrogarunt Ru- Colon. in Gelen: in Sacrar.
pertum, Ludovici Comitis Palatini ac Ducis Brusch. in Episc.
Bavariæ filium, rejecto Ducis Burgundiæ pa- Paderb. Kerssenbroc. in Catal. Episc.
trocinio, qui pro Ludovico Borbonio Episco- Mörsan. Crantz.
po Leodiensi, & Ducis Cliviæ, qui pro Henri-
co Schwartzenburgico sollicitabat. Paderbornenses pari concordia
in locum administratoris sibi proprium Episcopum sublegere Simo-
nem Comitem Lippiensem, Bernardi vi Comitis fratrem, quos duos
filios Bernardus V. Comes Lippiensis sustulerat ex Elizabetha Mör-
sana

lib. II. Metrop. c. 47.
Simon è comiti-
bus de Lippia deligitur
Episco-
pus Pa-
derbor-
nensis.

sana, Theodorici archiepiscopi sorore. Verum ex quo Cathedrali Collegio, aut quo gradu dignitatis, vel virtutum merito delectus sit, nemo eorum temporum, quantumvis vicinorum, prodidit. Quanquam nihil verisimilius sit, quam Simonem è Collegio Paderbornensi à Canonicis suis eo nomine III Paderbornensium Episcopum, & quartum ex familia Comitum Lippiensium post Bernardum IV, Simonem I, & Bernardum V. Episcopos nostros, subiectum fuisse, id quod eodem mense Februario, statim post obitum Theodorici Administratoris, factum docent tabulæ pridie Cathedræ S. Petri consignatae; quibus certis legibus, ut mos est, inter Simonem electum, & Canonicos Cathedralis Ecclesiae, cæterosque ordines utrumque servandis convenit. Et hoc ipso etiam anno a Pio II confirmatum Episcopum, aliæ literæ indicant, quibus Brakelensibus mense Decembri, pridie D. Thomæ, vetera privilegia, electi & confirmati Episcopi nomine, instaurat. Itaque Simon magna ordinum concordia, & popularium gratulatione exceptus inauguratusque, administrationem Episcopatus adiit; &, quod ex aliis literis constat, haud multo post etiam solemni ritu sacerdos & Episcopus consecratus est.

Fundatur
Lemgo-
via Cœ-
nobium
PP. de
Obser-
vantiâ.

Interim per id tempus anni Lemgoviae, quæ civitas est Comitatus Lippiensis, & jurisdictionis sacræ Episcopi Paderbornensis, præclarum ordinis D. Francisci de Observantia Cœnobium cum ade sacra condi cœptum, liberalitate Joannis Mollenbeckij, armigeri Paderbornensis dœcessis. Extant hac super re apud nos donationis tabulæ, ab archidiacono Lemgoiensi, Paderbornensis dœcessis, mense Mayo consignatae; quibus armiger fundator domum suam, & amplum construendi Cœnobij ac templi fundum Franciscanis Patribus provinciæ Coloniensis transcribit. Ducta subinde ex Hammoniensi Cœnobio Colonia Monachorum Lemgoviam; & locus excoli habitarique cœpit, magno urbis bono, fructuque sacerorum. Sed vix dum uno sæculo constitit florens hoc Cœnobium. Quippe quod tempestate Lutheranæ hæresis, anno Christi 1561, non modo per insolentiam Magistratus & civium injurias ejecti religiosi viri; sed & templo, & bibliotheca, & omnium sacerorum ornatu spoliati sunt.

Annus Christi 1464.

Pauli II Pont. 1.
Friderici IV Imp. 25.
Simonis III Ep. Pad. 2.

*Litere de
concordia
ordinum
ducatus
Westfal.
sub Ernesto
Archep.
anno 1590.*

Magnis exinde animis uterque Episcopus administrationem suæ dœcessis exorsus. Ac Ruperto Coloniensi Archiepiscopo, ne quid liberius pro sua auctoritate ageret, certæ primum leges præscriptæ. Quam in rem comitia hoc anno post festum corporis Christi sunt convocata, in ijsque præter cætera statutum, ne bellum ullum sine ordinum consensu suscipiat; fædera cum urbe Coloniensi, Episcopatu

scopatu Monasteriensi, Ducatu Montium, ac Tremoniensibus, Conco-
aliisque inita sancte colat; neque alia cum aliis sine ordinum dia inter
voluntate contrahat, Satrapiam Bilsstenianam & Fredeburgensem;
Cæsar is præterea insulam, Archiepiscopatui servet. Id quod & status &
scriptor Cliviæ inter Rupertum & Joannem Cliviæ Ducem hoc Ruper-
anno confirmatum refert; additque his pactis convenisse simul, tum At-
ut Susatum & Sanctensis urbs Cliviæ relinquatur. Interim chiep.
Cleinsorgius Pij II Pontificis decretum anno 1462 editum produ- Colon.
cit, quo jubetur Susatum & media pars urbis Santensis Teßhem.
Colonensi Ecclesiæ ex integro restitui. Fessi nimirum Colonien- part. 2.
ses bellis superioribus, verique potentiam Clivii, maluerint fol. 279.
pacis causâ nobiles hasce urbes Clivio relinquere, quâm in
præsens pro jurerepetere.

His inter ordines ducatus Westfaliæ transactis, Rupereus 400
procerum & aulicorum comitatu stipatus, Tremoniam ingress-
sus; magnificè à Magistratu exceptus est. Inde Recklinghusana to-
parchiâ inspectâ, ad Rhenum se contulit, & pacis foedera
cum Cliviæ & Geldriæ Ducibus firmavit; quale & cum Episco-
po nostro adversus Hassiæ Landgravium iniit, ut ex proximo
bello constare poterit.

Ac Simon Episcopus, quem Crantzius sub initia Episcopa- Granitz. l. 88.
tus multos æmulos, multumque negotij habuisse scribit cum no- Metrop.
bilibus vicinis ac prædonibus, tam ad auctoritatem sibi asseren- cap. 47.
dam, quâm ad infestos hostes coercendos, pro ingenio militari D:luck.
sagum induit. Quare foedere cum vicinis Episcopis inito, Haf- in Chron.
fossi sibi primum ulciscendos sumpsit, sat gnarus expertusque, Hess.
quantum hæc gens, Theodorico Archiepiscopo bello Susatensi & Spangenberg.
Monasterensi occupato, non modò Diœcesi Paderbornensi, sed in Chron.
& Coloniensi, vicinisque Episcopis damnum ad præsentem diem Paderb. in Chron.
intulisset. Id cùm excelsi animi Princeps ferre ultro non posset, Lipp. & Ste-
Bernardum Comitem Lippensem, virum, ut Crantzius scribit, mon. Epis-
corpore procerum, animo fortem, bellis fortunatum, & omni scopo.
militari virtute præstantem, in belli societatem attraxit. Conjun- Cleinsorg.
ixerunt se ex foedere Rupertus Coloniensis Archiepiscopus, Contra- in Chron.
dus Osnabrugensis, Ernestus Hildesiensis Episcopus, Abbas Ful- Wittius in
densis, alijq; proceres ac nobiles, quorum auxiliaribus copiis in unum Chron.
contractis, anno jam in hyemem labente, Hassiam ingressus arma cir- Fabricius
cumtulit, agros arcesq; nobilium cumprimis, qui ex privato bello lib. 7.
commune fecerant inter Principes, vastando: Oppida arcesque, quæ Bellum
treptæ erant, ad diœcesin repetendo: conturbata Paderbornensis Ec- Simo-
clesiæ jura in veterem statum asserendo. Ludovicos Landgravium Ep.
hat irruptione ad restitutionem & compositionem æquitatis sollicita- Paderb.
batur inter & Landgra-
vium Hassia.
1462-1475

Aaaaa

batur

batur, arma armis opponit; implorataque aliorum Principum ope, postquam à Wilhelmo Saxonæ Duce xviii militaribus turmis fuit confirmatus, sub veris initia Paderbornenses fines ingressus, Linenaviam, Kruckenbergam, Helmwardchusiam, ceteraque litanca Hassia Oppida evastat. Castris denum circa Ederen pagum explicatis, firmatoq; ejus loci coemiterio, prædatoriis incursionibus diœcesin infestat. Mox congestis spoliis trans Dimolam se in Hassiam Landgravius recipit. His denuo provocatus Simon Episcopus noster, Provincialium suorum & foederatorum militem colligit. Et aquae in Hassiam irruptione, Oppida & pagos pervastat; ac pars militum ad Wolfshagense Oppidum progesa, omne circum pecus abigit. Id cum Oppidani excursione facta repetunt, octaginta eorum simul capti in prædam venere, ingenti post lytro redempti. Id vero bellum cum inter Episcopum & Landgravium non nisi mutuis agrorum incursionibus traheretur, haud multò post vicinorum Principum interventu compositum est. Istū temporum mos erat, languente Cæsaris auctoritate & judicio, injurias tumultuariis armis ulcisci; dum alterorum damnorum saturi, vicini Principes arbitrii postulati lites componerent. Auctor est Dilichius in Hassia in Chronico, Simonem Episcopum nostrum hoc bello adactum à Landgravio Episcopatu se abdicare, cumque in Hermannum fratrem transferre, à quo deinde Driburgi ad obitum captivus sit attentus. Qui tam absurdus est error, quam certum est, Simonem exinde per xxviii annos liberè Episcopatum gessisse, atque anno demum 1489 ultiro obparalysin & corporis in valetudinem Hermannum Landgravium, cum iam Coloniensem Archiepiscopum esset, adjutorem ad civilem. Quemadmodum hæc tempore memorabuntur.

*Raynaldus
in histor.
Eccles.
Karebov.
in Chron.
Tremont.
Westhoer.
in Chron.
Spangeb.
in Chron.
Nauclerus.
Pontifex
ad bel.
lum Sa.
erum
Christia.
nos exci.
tat, sed
irrito
eventu.
Campanus
de comitis
Ratisbo.*

Gloriosius per hæc bellum sollicitabat Pius II Pontifex adfusus Turcas, continuatis ad omnes Reges & Principes literis Ihs licet oblanguentibus, aut intestinis armis dissidentibus; ultra tamen ex omnibus Germaniæ provinciis ad signum crucis convolavere armati homines, Pontificis indulgentiis & saecorum præconum voce excitati; quos inter per Westfalam alia signatorum turma Monasterio, alia Hammonia, alia Tremontia, alia ex aliis Westfaliæ urbibus confluxit. Hi postquam Francofurtum venere, ac nullis ad tam longinquam expeditionem stipendiis instructi essent, nec Ducem è Principum numero haberent, Burgundo, quam Pontifici promiserat, fallente fidem, dissoluti redire domum. Interim aliarum gentium ingens multitudo sub vexillo crucis convenerat Anconam; qua

cum sine duce & ordine adesset, commeatumque & stipendia à Pontifice peteret, nec Pontificis ærarium sine Regum, & Principum ope sufficeret, & hi dimissi redire in provincias suas. Nec multò post Pontifex cum torpentem Reipub. christianæ machinam bellicam in Turcas movere non posset, curis & dolore consumptus Anconæ, quo belli promovendi causa concesserat, in peregrinatio Virginis in cælum assumptæ excessit è vita; subrogatusque Pontifex Paulus II, gente Venetus, ex nobili Barborum familia, sed moribus & corporis habitu & virtute multò illustrior, qui, Platina teste, tanquam alter Aaron in publicum forma humana augusto prodibat. Et ille inter primas curas Pontificatus nihil sollicitius habuit, quam bellum adversus Turcas. Jam enim Mahometh II Turcarum Imperator torrentis instar, post captam Constantinopolim, Bulgariam, Serviam, & quidquid ad Savum amnem & Danubium extenditur, plerasque deinde Aegæi maris insulas, & regnum Bosniæ Christianis eripuerat: demum expugnato Trapezunto, & Davide Imperatore in triumphum duto, duo florentissima Græcorum imperia Bizantium & Trapezuntinum per discordiam Latinorum & Christianorum Principum conjunxerat, undique Christianis formidabilis. Ungariam ne raperet, obstitit injecta Matthiae Corvini Regis fortitudo.

Moritur
Anconæ.

Succedit
Paulus II.

Turca
Christia-
nist infe-
stus plu-
res in su-
las & re-
gna diri-
pit.

Annus Christi 1465.

Pauli II Pont. 2.

Friderici IV Cæsar. 26.

Simonis III Episc. Paderb. 3.

Non destitere per hæc dissidia & bella inter Christianos Reges & Principes in Gallia, Hispania, Belgio, Saxonia, aliisque regnis. Rheni verò inferioris tractus, qui hactenus quieverat, novo motu concusus est, captivitate Arnoldi Geldriæ Ducis, quem Adolphus filius 9. Januarij in Oppido Gravia ex insidiis intercepit, raptumque media hyeme noctu è lecto nudum per quinque millaria in teturum carcerem conjecit, Patris vitam & gubernationem pertæsus. Impium id factum, quod Paulus Pontifex literis ad filium datis vehementer detestatus, & multos Principes miseratione commovit.

Trithemius
in Chron.
Chron.

M. Belgij

Heida in
histor.

Utrast.

Pontan.

lib. 9.

Geldria

Teschem.

Arnoldus

Geldriæ

Dux à fi-

lio suo

Adolpho

captivus

detine-

tur.

Hæsit interim Dux per quinquennium captivus, dum à Burgundio liberatus, pristino Geldriæ imperio restitueretur. Alter hic Geldriæ Dux Egmondanae stirpis, post Reinoldum Nassovicæ familie, quem filius captivum abduxit. Quapropter sicut ob ejusmodi impietatem filiorum in parentes Ducatus Geldriæ à Nassoviis ad Egmondanos; ita ab Egmondanis ad Burgundicam familiam

Aaaaa 2

transfjt,

transit, venditione nimirum bis mille centenorum aureorum, quam Arnoldus hic post exhaeredatum filium Carolo Duci Burgundiæ, anno MCCCCCLXXII, vii Idus Septembris fecit; in quem & jus suum Gerhardus Clivius acceptis 820000 aureis transtulit; quo constaret Deum impia filiorum in parentes facinora justa familiarum poena ulcissi.

*Trithem.
in Chron.
Spanhei.
Chron.
Monast.
Erruvinus
in Chron.
Osnabrug.
Conra-
dus Ep.
Osnab.
Monaste-
ria sua
Diœcesis
reformat.
Joannes
Ep. Mo-
nast. Cœ-
nobium
Leisbor-
nense ad
pristinam
severita-
tem re-
ducit.
Synodus
Diœcesa-
na à Si-
mone Ep.
Pad. cele-
brata, ad
refor-
mandum
clerum.*

Felicior optimorum Episcoporum gubernatione Westfalia, in qua duo præstantes Episcopi, Joannes Bavarus Monasteriensis, & Conradus Diepholtius Osnabrugensis Episcopi, omnem curam convertere in Clericorum Collegia & religiosorum Cœnobia ad pristinos severitatis mores revocandos. Sane Conradus Osnabrugensis Episcopus primò Monasterium Iburgense Ordinis D. Benedicti secundum præscripta Bursfeldensis societatis formavit; deinde quatuor alia Virginum Cœnobia, Hertzbrockense, Montis S. Gertrudis, Malgardense, & Oisense in ordinem redigit.

Multo ferventior in hoc pio opere Joannes Bavarus Monasteriensis Episcopus, totius diœcesis sua Cœnobia ad meliorem vivendi formam reduxit; interque hæc Leisbornense Cœnobium Bursfeldensi congregationi sese inserere, ab eaque disciplinæ formam tecipere jussit. Evocatus in hanc rem novus Abbas Henricus Clivenus, Cœnobioque impositus. Cæteris, qui hanc formam arctioris vita recusarunt, extra septa Monasterij concessa pristinæ libertas vita, ne cæteros conturbarent. Haud dissimili studio Simon Episcopus noster, postquam bellum Hassicum fuit compositum, quietiori animo sacra civiliaque in pristinum statum reponenda sumpsit; inspectaque diœcesi, prima illi cura fuit, de idoneis sacerdotibus Parochiis impoñendis. Quam inrem synodum cleri convocavit; in eaque mores Parochorum & Cleri, qui per bella superiorum temporum, & absentiā Theodorici Administratoris, multum corrupti erant, emendandos suscepit. Rude & incultum sæculum, quo & studia literatum clanguerant, & pietas restinxerat, & prisca illa juventutis clerique institutio sub eruditis Episcopis & scholarum moderatoribus proprie terciderat; postquam armorum magis, quam literarum amantes expetiti Episcopi, & nobilitatis major ratio in Canonicis recipiendis, quam eruditio habita fuit. Nec vana Crantzij querimonia, quam hic ad tempora Simonis Episcopi nostri adscripsit. Hoc unum, inquiens, habuit Paderbornensis Ecclesia, quod Præpositum sustinuerit, et usq; hodie veneretur, plebeio genere oriundum, utriusque juris doctorem, virum sine controversia præcipuum, cum inter Canonicos non patiatur, nisi ordinis Ministerialis. Servant idem multæ Ecclesiae, Magdenburgensis, Hildesheimensis, Halberstadiensis, Mindensis, Osnabrugensis, Monasteriensis. Sed nulla inter omnes obstinatione est inillare, quam Monasteriensis. Aliapatientur Doctores aut Licentiatos ob doctrinam, ut Ministerialibus comparentur: Monasteriensis vero nequaquam sinit quemvis inscribi præter hoc genus Nobilium aut Ministerialium.

Annus

Annus Christi I 466.

Pauli II Pont. 3.
Friderici IV Cæsaris 27.
Simon. III. Episc. Pad. 4.

Annus insequens transtulit ex optimis Westfaliæ Episcopis Joannem Bavaram Monasteriensem Episcopum ad Magdenburgensem Archiepiscopatum. Obierat ante biennium Fridericus Archiepiscopus, ex antiqua Comitum Bichlingiorum familia ortus; sed virtute multò illustrior. Quippe qui omnia Pontificalia munera, ex quo sacerdos & Episcopus consecratus fuit, per se diligentissimè explevit; cui incredibilis labor fuit, tam in clero, quam in utriusque sexus Monasteriis ad religiosæ viræ institutum reducendis. Præsul, quinon modò parcit cibi & potus, vitæque castissimæ erat; sed & jejunis & cilicio quotidiano corpus affligeret. Tanti hunc fecit Nicolaus Cusanus Cardinalis ob exploratas virtutes, ut palam contestatus sit, se unum reperisse in Germania virum, quem Episcopi munere ante omnes dignissimum censeret. Quare & vitam non sine publicâ sanctitatis famâ clausit; quod Crantzius, Langius, cæterique scriptores prodidèrent. Eo mortuo, cum de successore ageretur, qui vestigiis Friderici insisteret, Canonici unâ prope omnium suffragatione postulavère Joannem Bavaram Monasteriensem Episcopum; seu quod id, ut auctor Chronicus Sclavicus scribit, Fridericus ante obitum petierit; sicut ipse Fridericus Gutheri antecessoris sui commendatione ad Archiepiscopatum pervenerat: seu quod fama ipsa præstantissimum per Saxoniam Episcopum Bavaram expetendum commendaratur Canonicis. Sed quantis Bavarus votis expetebatur à Magdenburgensibus, tantum ipse Bavarus per biennium obliuetatus, retentusque à Monasteriis, qui ægerimè à se Episcopum suum divelli patiebantur. Tandem Pontificis sententia jussus est Magdenburgensem Archiepiscopatum capessere; qui hoc anno a Stephano fratre Coloniensi Canonicô, & Marchione Brandenburgensi summa omnium ordinum gratulatione Magdenburgum introductus, 19. Februarij Archiepiscopatum adiit; eumque exinde in decimum annum pari, qua Fridericus, gubernationis laude, & fama sanctimoniae clarus gessit. Adco nunquam per Saxoniam defuere sanctissimi Episcopi; quales etiam horum temporum fasti multos ex aliis sedibus exhibent.

Monasterienses in locum Joannis Bavari delegere Henricum Schwartzenburgicum, Bremensem Archiepiscopum; sed cā lege propositâ, ut Bremensem Archiepiscopatum administratoris, Monasteriensem vero diœcesin Episcopi tirulo gereret, tanti potentiam & splendorem sui Episcopatus fecere Monasterienses ante dignitatem archiepiscopi. Et Schwartzenburgicus, postquam id à Pontifice quoque

Joannes
Monast.
Episc.
transfer.
tur ad
Carhe-
dram
Magde-
burg.
Mortuo
non sine
fama san-
ctitatis
Frideri-
co.

Crantz
lib. 11. Me-
trop. c. 52.
Chron.
Monast.
Kerssenbroc.
in catal.
Episc.
Henricus
Schwar-

zenbur- fice quoque approbatum fuit, hac lege Monasteriensem Episcopa-
gicus Ar- tum admisit, scripsitque se deinceps administratorem Ecclesiae Bre-
chiep. mensis & Episcopum Ecclesiae Monasteriensis. Nec multò post,
Bremen- quām hæc transacta sunt, Schwartzenburgicus 20 Junij à Paulo II
fis eligi- Pontifice confirmatus. Secuta est festo Conceptionis B. Virginis in-
tur Epi- auguratio, quæ magna pompa est habita; introductus enim a Duci-
scopus monast. bus Cliviæ & Geldriæ cum magna Comitum & procerum extraneo-
Eius ma- rum multitudine, comitatuque equestris ordinis, qui ad Principem
gnifica in suum salutandum convenerant. Universum agmen bis mille ac cen-
augura- tum equitum fuit, multumque in hac pompa datum splendori fami-
tio. liæ Schwartzenburgicæ, atque ipsi Episcopo, cui avia Ducis Burgun-
diæ, & mater Adolphi primi Ducis Cliviæ filia erat. Major etiam
familiæ gloria à Gunthero Schwartzenburgico Romanorum Rege
electo. Ab hoc abauo cæteri ordine Henrici Comites, proavus,
avus, & parens Henrici Episcopi. Magnificus Episcopus, ac Princeps
sago, togaque, qui Bremensem Archiepiscopatum per 33, & Mona-
steriensem exinde per 30 annos præclara cum laude administravit.
Vir capacis ingenij, & ingentis animi, eaque semper auctoritate, &
potentia armorum cinctus, quam nec domestici turbare, nec exten-
hostes læstere ausi.

Osnabru- gi in Sy-
nodo
damnantur
clan-
destina
matrimo-
nia.

Simon
Ep. Cœ-
nobio
Wolken-
dinghu-
sano sua
jura resti-
tuit.

Castrum
ad Dyna-
stia Pat-
bergen-
sium pau-
latim ad

Celebrem hoc anno synodum habuit Osnabrigi Conradus Di-
pholtius Episcopus, in qua præter cætera, quæ in ea præclarè statuta
sunt, damnantur ab Episcopis clandestina matrimonia, omnique usu
sacrorum interdicuntur, quotquot secus contraxerint matrimoni-
um; sicuti id præter alios retulit Godeschalcus Holenius celebris per
id tempus Osnabrigi ex familia D. Augustini Theologiæ professor,
& Orator ad populum scriptorque libris clarus.

Salutaris per hæc animorum armorumque conjunctio fuit in-
ter Henricum Monasteriensem, Conradum Osnabrugensem, & Si-
monem Paderbornensem Episcopos, ad pacem inter Rhenum & Vi-
surgim firmandam. Ac Simon Episcopus noster postquam cum
Hassia Landgravio in concordiam & amicitiam venerat, utiliter de
religione per Parochias & Cœnobia in Hassia & comitatu Waldecen-
si dispositus; interque alia Monasterio Wolkendinghusano Canon-
corum Regularium D. Augustini in comitatu Waldecensi, quod ju-
risdictioni Paderbornensis Episcopi assertum, turbata jura restituit.
Id verò Monasterium, quod tum cœtu religiosorum hominum ce-
lebre erat, ita post Lutherana & Calviniana hæresis, sicut cæteræ o-
mnia per Hassiam & Waldecensem Comitatum, extinxit, ut ne vesti-
gium quidem, nisi ex nostris fere tabulis supersit amplius.

Hoc præterea anno Mcccclxvi, ut ex tabulariis Bredelariensis
Cœnobij retulit Jungelinus, Dominica die ante festum D. Cathari-
næ, Dominus Conradus de Patberg castrum suum & domum tradi-
dit Ruperto Coloniensi Archiepiscopo Bavariæ Duci. Quæ res in
Cœno.

Cœnobio Bredelariensi, præsente Theodorico Abbatे, multisque, qui subscrpsere, testibus, transacta est. Ita verò celebre illud castrum & Dynastia Padbergensis, quæ feudum erat Paderbornensis Ecclesiæ, sensim transiit in potestatem Coloniensium, armis & viribus præpotentium; quod ob id Simoni Episcopo dissimulandum fuit; florebantque tum adhuc Ruperti Archiepiscopi res, quando hæc quarto ejus principatus anno gesta sunt.

dizcesin
Coloni-
ensem de-
volvitur.

Annus Christi 1467.

Pauli II Pont. 4.
Friderici IV Cæsar. 28.
Simonis III Ep. Pad. 5.

Novos exinde motus concivit Bohemia, nobilis Imperij pars, per hæresin denuo turbata. Nam postquam anno superiori Paulus II Pontifex Georgium Podibratum Bohemorum Regem in publico Cardinalium senatu hæresis damnaverat, regnoque exuendum pronunciārat, quod ea, quæ in auguratione jurārat, perfidè violaret: hoc præterea anno quia hæresin Wiclefitarum & Hussitarum palam fore, sacra Catholicorum & jura perturbare, armis Tyranni in modum Catholicos obruere non destitit; Pontifex feria v. cœnæ Domini eandem sententiam palam repetiit in Regem, populumque à religione juramenti fideique exsolvit, & foedera, quæ Rex cum aliis Principibus inierat, rescindenda pronunciavit. Qua super re Pontifex literas dedit ad Fridericū Imperatorem, ad Matthiam Ungariæ & Casimirum Poloniæ Reges, ad Moguntinum, Colonensem, Trevirensim, Magdenburgensem, Saltzburgensem Archiepiscopos, ceteroque Germaniæ Episcopos ac Principes. Missi subinde Legati & præcones sacri in Germaniam; qui amissō tantisper bello Turcico populum ad signum crucis & bellum adversus Bohemiæ Regem invitarent. At Germani, seu quod vestigia priorum bellorum Bohemicorum terrent, seu quod intestinis armis dissiderent, parum his Pontificis literis & præconum tubis commoti sunt.

Nanclerus
Generat. 4.
Meibom. 1. 4
Cromer. 1. 26
Dubra.
Raynaldus
in histor.
Ecclesiast.
Bohemie
Rex hæ-
reticus à
Pontifice
excom-
munica-
tur.

Omnium horum malorum auctor Rockizana, sceleratus presbyter & Hussitarum signifer, qui cùm Regem haberet in potestate, & indignè ferret se ab Archiepiscopatu Pragensi, quem haec tenus tot annis affe. Et arat, repellit, ipse contra pacta ausus Hussitarum hæreses resuscitare. Communio quidem sub utraque specie a Concilio Basiliensi promissa erat Bohemis, si modo in ceteris se Catholicis conformatent; ipse verò palam, Eucharistiam sub utraque specie esse de necessitate salutis, contendere; nec Christum sub altera specie integrum contineri, populo persuadere; Eucharistiam postulare pueris præbendam: damnare potestatem Ecclesiastiam: Horas Canonicas, imaginum cultum; aquæ lustralis usum, ceterasque Ecclesiæ cæremo- nias explodere: inter sacrificium Missæ & Sacramentum Euchalistiæ nullum

Cochleus in
histor. Huff.
lib. 12.
Disput. im
Rakiza
apud Canis.
Raynald. in
histor. Es-
cles. adan-
num Christi
1465.
Hæreses
Bohemie
rum à Ro-
ckizana
pres-
bytero su-
scitata.

nullum discriminem agnoscere: Sacrificium Missæ vulgari lingua celebrare; eò etiam impietatis progressus, ut Anabaptistarum in modum homines aqua baptismatis retingetur. Sed nulla re magis anxij Husitæ, quam quod Episcopos non haberent, à quibus sacerdotes etiam crearentur; hinc aliam hæresin commentus Rockizana, docebat, nullum esse discriminem inter potestatem ordinis & jurisdictionis, profanosque etiam homines ad divinissima Sacramentorum ministeria admitti posse; & quæ ejusmodi multa & nefanda erant Rockizanæ dogmata, vel ex hæresi Wiclefi, vel ex proprio cerebro fabricata.

Virus id Bohemicæ hæresis per id tempus etiam Germaniam afflare cœpit. Repertus enim tum Joannes Burchardus de Wesalia superiori ortus, Erfurtensis Academiæ doctor & Wormatiensis Concionator, qui scriptis dictisque hæreses suas, ex Hussitarum sententia depromptas, palam profiteri & docere ausus; ob quas libri ejus hand multò post publicè damnati & in rogum conjecti sunt, quadriennio antequam Lutherus nasceretur; uti ad annum Christi 1479 memorabitur. Fassusque post Lutherus se ex prædamnati hujus hominis libris dogmata sua, hausisse, vulgasque in publicum.

Clausit hoc anno xv Junij vitam Philippus Dux Burgundie, cognomento Bonus, rebus per 48 annos gestis inter Germaniæ Principes celeberrimus, eoque haec tenus à Gallis, Hispanis & Germanis auxiliis arbiter, aut bellum socius sœpe imploratus; quod nemo illi tum facile vel justitia, vel magnitudine animi, vel potentia armorum se comparandus offerret. Unicum ille reliquit filium tot provinciarum hæredem, Carolum cognomento Audacem, inquietum & turbulentum caput, mortaliusque pugnacissimum; qui statim, ut gubernationem provinciarum adjit, imploratus à Leodiensi Episcopo, urbi Leodiensi bellum intulit adegitque ad pacem petendam.

Annus Christi I 468.

Pauli II Pont. 5.

Friderici IV Cæsaris 29.

Simonis III Episc. Pad. 6.

Quæ interea Fridericus Imperator, sollicitante Pontifice, Imperij comitia indixerat, ea sub initium hujus anni Norimbergæ Principum & Ordinum accessu frequentissima habuit. Multa in ijs maxime momenti sunt agitata; quæ mox inter ipsa consilia diffluxerunt; quod Germaniam omnem prius pacatam vellent Principes, quam vel aduersus Turcas, vel Regem Bohemiæ cruce signatorum exercitum educerent. Igitur pace in quinque annos per universam Germaniam sanctam, Fridericus Imperator, pro veteri religiosissimorum Cæsarum pietate, Romam voti causa profectus, quam honorificenter amantissimeque à Paulo II exceptus, Natalitia Christi cum Pontifice celebravit, ipsoque sacratissimo die Ss. Eucharistia è Pontificis manu

Trithem.
in Chron.
Spanhei.
Serrar.
lib. 1. c. 14.
& lib. 5.
in Deinde.
Ursberg.
Paralip.
Sebastian.
Fran. k.
Clevsorg.
Joannes
de Wesla-
lia Ger-
maniam
hæresi in-
ficit.
Moritur
Philippus
Bonus
Dux Bur-
gundie.

Crantz. in
Wana.
lib. 12. c. 37.
Raynald.
in histor.
Eccl.
Comitia
Norim-
bergensia
irrita.
Cæsar
in Italiam
discensus.
Nauclerus
Raynaldus
in histor.

ficiis manu resectus est. Mos erat Ministrantibus & communicantibus cum Pontifice calicem quoque præberi ; quod tum Pontifici visum intermittere, ob Hussitarum hæresin, contendentium alteram speciem necessariam esse ad salutem. Peractis, sacris, Pontifex & Imperator ad palatium & Concilium digressi , multa inter se de bello Turcico & Bohemico contulere, quæ & consequentibus diebus in Senatu Cardinalium & Oratorum pluribus agitata sunt; sed casso, ut hactenus omnia, successu; Turca interim unam provinciam post alteram Christianis eripiente.

Sanxerant Principes Imperij Norimbergæ per quinquennium pacem, quam ne quidem hoc ipso anno præstare potuerunt. Enim vero Leodienses violata, quam priori anno pepigerant, pace, iterum rebellando ad arma prosiliunt, capto etiam Ludovico Episcopo suo. Id quia hortatu Ludovici Regis Galliæ eos fecisse compertum erat, Carolus Dux Burgundiæ, subito cum Rege fœdere inito, ipsum Regem secum ad Leodienses oppugnandos deduxit, junctisque armis 30 Octobris expugnavit. Urbs florentissima muro nudata, direpta & incensa; simulque inaudita crudelitate sævitum in cives, cæsiq; nullo ordinis, ætatis, sexusve discrimine incolæ. Quadraginta hominum millia sine ulla miseratione trucidata memorantur, præter duodecim millia mulierum. Cæteri in sylvas profugi urbem vastam inter incendijs ruinas reliquere, Trojano excidio haud dissimilem: Quæ admodum hæc à multis scriptoribus relata sunt. Eo furioso bello regiones ad Mosam longè, lateque per vastata; terrore etiam ad Rhenum perlato, quem haud multò post Burgundi etiam armis concussum memorabimus.

Et quia per Westfaliam inter Rhenum & Visurgim omnia adhuc tranquilla erant, invenio in fastis Episcoporum, singulos in reducenda Cleri & Monachorum disciplina occupatos ; quos inter Henricus Schwarzenburgicus Monasteriensis Episcopus Cœnobij Ægidiani Virgines exvaga soluta que vita restrinxit, & claustro arctius inclusit; idquod Joannem Bayarum cum Transaquanis fecisse diximus. Verisimile habeo tum primùm duo illa celebria Monasteria, quæ à prima institutione Cononicæ Virgines vixerant, ad D. Benedicti institutum traductum fuisse. Hunc in modum Simon Episcopus noster postquam cætera diœcesis suæ Cœnobia ad meliorem formam redegerat, vetusquoque Herisiense Collegium Canonistarum Virginum inspexit; & has ubi laudabilem vitam agere comperit, in proximo instituti sui cultu, reliquit; omnia etiam privilegia, quæ à majoribus, & Bernardo cum primis Episcopo, acceperant, instaurando.

Annus Christi 1469.

Pauli II Pont. 6.

Friderici IV Cæsar. 30.

Simonis III Ep. Pad. 7.

Bbbb

Anno

Annales
Flandria.
Chron. M.
Belg.
Naucrurus
Gener. 49.
Trithemius
in Chron.
Sponh.
Langius in
Chron. Cen-
tiz.
Fisen' in hist.
Leod.
Excidium
Leodien-
sium.

Henricus
Episcop. 9
Monast.
Cœnobij
um Ægi-
dianum
reformat.

702

Chron.
Mindens.
& Meibom.
aditum.
Chron.
Mindens
MS. ex
Biblioth.
Mallengrot.
Crantz. l. 11.
Metrop.
c. 53.
Paderbornensis
in Chron.
Lipp.
Bellum
Mindense ob te-
jectum
Coadju-
torem
Henri-
cum
Schawen-
burgicum

annib.
annib.
annib.

Chron. M.
Belgit.
Tribus. in
Chron.
Spanh.
Teschem.
Pontan. in
Gehr.
Dissidium
Archiep.
Colon. &
Canoni-
corum.
quod in
apertum
deinde
bellum
erupt.

Anno subeunte Simon Episcopus noster ad Mindense bellum ex sociali fœdere evocatus est. Belli hujus causa ab Chronicis Mindensis scriptore refertur data ab Alberto Comite de Hoja eorum Episcopo, quod is Fridericum Duxem Brunswicensem in castrum montis recepit ; id quod Schawenburgici Comites ob vicinam invasione Brunswicensium potentiam indignè tulerint. Verius alias scriptor bellii causam indicat ex dissidio inter Capitulum & Episcopum. Nam postquam Episcopus, senio jam consecutus delegit Coadjutorum Henricum Comitem Schawenburgicum, Praepositum Hildesiensis in monte S. Mauritij & Canonicum majoris Ecclesiae, virum hunc rejecere. Ex quo dissidio inductus Episcopus alium Coadjutorem designavit, Comitem Oldenburgicum. Quam familia sue injuriam interpretati Schawenburgenses bellum intulere Mindensibus, atque hoc anno Mindam etiam urbem, quæ pertinaciter Schawenburgicum Coadjutorem aspernabatur, aggressi sunt. Venereque in hujus bellii societatem cum Adolpho & Erico Comite Schawenburgico Ernestus Hildesimensis Episcopus, horum Comitum frater, Bernardus Comes Lippiensis, & Simon frater, Paderbornensis Episcopus, Joannes Comes Ritbergensis. Accessere Hervordenses, Lenovienses, multique è nobilitate Westfaliae viri, arma & spolia sectantes. Copiis in unum contractis, cœpta in pœvigilio D. Jacobi magnis animis obsideri Minda, premique ex duabus castrorum locis. Nihil his territi cives, qui & subsidiarium militem scripserant, & Duxem Brunswicensem cum auxiliari manu intro miserant in urbem, crebris eruptionibus obsidentes magis fatigabant, quam fatigarentur. Et cum obsidio inter alternas clades & damna traheretur, pax certis legibus convenit; quibus etiam Henricus Comes Schawenburgicus Coadjutor receptus, is qui haud multò post Alberto etiam in Episcopatu Mindensi successit.

At longè gravius ac funestius bellum ; ex dissidio inter Rupertum Colonensem Archiepiscopum ac Metropolitanus Collegij Canonicos, hoc anno exortum est ad Rhenum, quo non modò Westfalia, sed totum Imperium conturbari cœptum. Delegerant nimis Canonici ante sexennium in locum Theodorici Archiepiscopi sui cœru suo Rupertum Palatinum Ludovici Palatini Electoris filium, Fridericiverò Electoris fratrem, præteritis aliis in Metropolitano Collegio multò dignioribus ad tantum munus capessendum ; quales memorantur Stephanus Dux Bavariae, Joannes Bavarus Monasteriensis Episcopi frater, Comes Nassovia, Comes Wirtenbergius, Comes Mauritius de Spiegelberg, insignis ea tempestate Orator & Poëta, Pontificis etiam judicio quovis Episcopatu dignus : præterea Hermannus Hassiae Landgravius, aliquæ præstantes in eo Collegio viri; sed his neglectis, major pars delegit Rupertum, corporis statura parvum, mente vagum, & venationi plus æquo deditum; cui

tamen præter splendorem familiæ, alia ingenij & virtutum ornamen-
ta non deerant. Sed hunc potissimum juniores elegerant, seu quod
in aliis severitatem timerent, ne in arctiorem Cleri disciplinam ad-
stringerentur, seu quod cum alter alteri dignitatem non faveret, di-
strahendoque suffragia, sorte potius, quam communi consilio age-
rebat; seu quod verius reputatum fuit, ut ab ipsis regeretur, quorum
suffragiis electus esset; id quod tamen longè aliter accidit. Quippe
Rupertus postquam imperio admotus fuit, neglectis Canonicis, de-
legit primarios ministros & Consiliarios ex sacerdotalium hominum
ordine, viros plerosque minus idoneos, penes quos omnis guberna-
tio fuit. Inde à primis statim annis offensio Canonicorum, archi-
episcopi contemptio, & querelæ adversus ministros. Huic malo ut
mederetur Fridericus Palatinus Elector, Archiepiscopi frater, viros
sapientes submisit e suis, quorum opera & prudentia Metropolim ad-
ministraret, sed cum hos priores ministri non ferrent, excluderent-
que à consiliis suis, res in alias turbas prolabi cœpit. Quanquam ip-
se Archiepiscopus ita pessundatus erat, ut à sapientissimis viris in pri-
stimum statum ægre admodum erigi posse videretur. Nam ob aulæ
magnificentiam & bella, quæ gesserat Theodoricus Archiepiscopus
Ruperti antecessor, omnia pro tempore castra, Oppida & telonia
ita vel oppignorata, vel ab alienata erant, ut vix duo millia floreno-
rum ex annuis proventibus restarent Ruperto. Inter oppignorata ve-
rò castra & Oppida alia tenebantur à proceribus & nobilibus, alia à
Capitulo, alia ab urbē Coloniensi, alia ab aliis creditoribus; qui cum
ægre sibi hæc è manibus subtrahi paterentur, omnes hos simul offen-
dere necesse fuit.

Ex his rerum angustiis ut Rupertum fratrem suum criperet Fri-
dericus Rheni Palatinus, clarus ea tempestate opibus ac militari po-
tentia Imperij Elector, submisit Martinum Ruystenbachium, & Buc-
kium, plebei quidem generis virum, sed militia præstantem, cum de-
lecto exercitu in Coloniensem diœcesin. Horum consilio & mili-
taris fortitudine, uno procurentis fortunæ impetu, ut Trithemius
tradit, Archiepiscopus occupavit Bonnam, Novesium, Anderna-
cum, Lechnidrium, Bruelam, Nutbergam in Eiflia, Rimbachium,
Diehartium, Gudenaviam, Zonsium, Kempenam, Cæsaris Insulam,
Heesbergam, ceteraque diœcesis castra, Oppida & telonia, quæ uni-
versim supra viginti numerabantur; atque ita oppignoratam & con-
vulsam diœcesin restituit in integrum. Ac ne creditoribus & posses-
toribus horum de injuria castrorum Oppidorumque queri fas esset,
rationes iniit, reperitque per versuras Lombardico & Judaico mo-
do introductas, ita omnia supra summam quotannis augeri, ut nulla
unquam redimendi spes esse posset; nisi aliter, quod factum est, ex
æquo bonoque constitueretur. Qua terum mutatione & instaura-
tione diœcesis, sicuti multorum optimatum animos sibi devinxit,

Rupertus
Archiep.
Electoris
Palatini
copiis ad-
jutus plu-
radice-
sis suæ lo-
ca oppi-
gnorata
recupe-
rat.

qui indignè cerebant, patrimonium Ecclesiarum inter tot iniquos possesse distrahi; ita aliorum, in se concitatavit invidiam & iras, quod ægre hæc è manibus suis extrahi paterentur. Quare conspiratione inter se inita, occultum cum Duce Clivensi fœdus ineunt; in quod etiam præter alias quasdam civitates Colonia & Novesium conveniente. Quo comperto, Rupertus Archiepiscopus fœdus cum Adolpho Geldriæ Duce contrahit adversus Cliviæ Ducem, veterem dicesis hostem, & rebellium fautorem. Ac Rupertus id eo consilio egit, ut Sasatum, Sanctos, Rhesam, & Aspeliam à Clivio etepta repeteret: Gelder, ut Embricam, Limarsiam, Wachtendoncham, aliaque loca Clivio ante hæc obligata recuperaret. Fœdus id sociale ab utriusque provinciæ ordinibus magna animorum consensione & conspiratione firmatum; subscripte quecum cum Ruperto Archiepiscopo Gumprechtus Nuenariæ Comes, hereditarius dicesis Praefectus, Joannes Reiferscheidius Salmæ Comes, hereditarius Mareschallus, Philippus Virneburgius Pincerna, Joannes Hembergius Camerarius, Henricus Drachenfelsæ dominus, duo Friderici ab Halse, aliqui equites ac primarij è nobilitate. Oppida præterea Andernacum, Bonna, Lintzium, Rhenoberca, Kempena, Arwilera; His accessit totius Ducatus Westfaliæ nobilitas, Joannes Haetzfeldius eques, Wildenbergæ dominus & Mareschallus Westfaliæ, Theodosius Blittersberg eques, Joannes Haetzfeldius Wildenbergius praefectus Bilstenij & Wildenbergæ, Gothardus Furstenbergius Satrapa Neheimensis, Wilbrandus ab Ense Walensis, Henricus Wulfius à Lüdinghusen, Bernardus de Goeren, Bernardus Westerholtius, & cum his tota prope nobilitas ducatus Westfaliæ. Adhæc Consules Oppidorum, Briloniæ, Gesekenæ, Rudenæ, Werlæ, Atlendoriæ, Mendenæ, Dorstenæ, Recklinghusum. Pari procerum, nobilium, & civitatum conspirantium numero subscriptum fœdus produxit Gelder, unde Pontano memoratur. Armis utrimque consociatis, Gelder & Rupertus Cliviam ingressi vastant, & Wachtendoncham castrum Oppidumque obsidione incingunt: Clivensis qui hæc in se procudi senserat, Henicum Monasteriensem Episcopum in belli societatem trahit, redditæ Dulmania & Stromberga, quæ loca ex priori bello adhuc tenebat; ipse deinde ingentem exercitum, ex Westfalia potissimum, ut auctor est Chronicus Belgij, contrahit, quem trium millium equitum & quindecim millium peditum censuere. His viribus in hostem movit, nec tamen aliud effecit Clivius, quam ut annona Wachtendonchæ importaret; at in ingressu à Geldro & Archiepiscopi copiis, quæ viæ publicæ limitaneum aggerem insederant, ex insidijs obrutus, foeda clade ad Sanctense Cenobium cæditur. Quia ita dejectus Clivius, ut cum Geldro pacem componere, quam pragnare amplius malleret. Et Gelder postquam Arnheimum, Duisburgum

Dux Clivensis cœsus pacem cum Geldro inicit.

gum, aliaque loca recepit, archiepiscopum destituit; cui nec Susa-
tum, nec Rhesa, nec aliud, ex sociali bello redditum: sicuti politici
Principes, dum suo lucto bella gerunt, Episcopos non nisi ad damna
involvunt.

Bello hoc primum clandestina Novesiensium conspiratio cum
Duce Clivensi detecta, postquam animadversum, militem archiepi-
scopi hostilem in modum repelli à Novesiensibus, ne propius urbi
accederent, omniaque in gratiam Ducis fierent. Jam antè Consu-
les Novesienses per versipellem hominem corrupti, & clam deducti
erant ad Ducem, à quo benignè excepti, lauteque tractati, foedus cum
Duce adversus archiepiscopum pepigerant. Quippe callidum Du-
cis consilium erat, Novesium haud securus, quām cum Sulato fecerat,
per intestina inter Capitulum, & archiepiscopum dissidia Clivie ad-
jungere. Id quo certius procederet, Novesienses in fidem & patroci-
nium suscepserat. Atque hæc postquam à Ruperto archiepiscopo
cognita sunt, primum ille studuit cives adversus Consules & Senatum
concitare, & suarum partium facere; sed illi jam à Magistratu occu-
pati, incitatique adversus archiepiscopum, dissidium bellumque
quod paulò post ortum est inter Capitulum & archiepiscopum, sua
factione conspirationeque cum Capitulo incenderant.

Annus Christi 1470.

Pauli II Pont. 7.
Friderici IV Cæsaris 3r.
Simonis III Episc. Pad. 5.

Sequitur per hæc annus septuagesimus fluentis saeculi, quo Ma-
chometes Turcarum Imperator, post tot regna & provincias Chri-
stianis eruptas, florentissimam Eubœæ insulam occupavit, expugna-
taque chalcide, totius Græciae propugnaculo, Italiæ imminere coe-
pit. Ad has increscentes quotannis Turcarum vires infringendas,
Paulus II Pontifex pro suprema Christianæ Reipub. cura scripsit pri-
mùm ad omnes propè Europæ Principes; deinde ad Fridericum Im-
peratorem; auctorique illi fuit conventus Principum celebrandi;
quem in annum sequentem Imperator indixit, cùm jam Turca Cro-
atiæ, Carinthiam, vicinasque Austræ provincias percursaret.

Attinebat in hunc annum Adolphus Geldriæ Dux Arnoldum
captivum patrem, de quo impio facinore postquam & Pontifex in-
terpellatus fuit, scripsit ad Adolphum, hortatorque illi fuit, ut patrem
libertati redderet. Id cùm ille aspernaretur, Pontifex simulque Fridericus
Imperator Carolo Burgundiæ Duci in mandatis dedit, patrem
filij tyrannide liberaret. Ad quod Pontificis & Cæsaris decretum
Carolus filium cum parente Hosdinum evocavit; quod postquam
uterque accessit, multum pro arbitri munere primùm laboravit, ut
in concordiam adduceret. Verum cùm adeo pertinaciter obstite-

*Coriol. M.
Belgiæ.
Conspira-
tio Nove-
siensium
cum Duce
Clivensi
detegitus*

*Trithem. in
Chron.
Naester.
Gener. 30
Philosoph.
Breviary
L. 19. annal.
Trevir.
Cranz. in
Wandal.
Turca-
rum pro-
gressus
contra
Christia-
nos.
Commine.
lib. 4.
Meierutia
Flandria
lib. 17.
Pontanaria
Geld.
Raynald. in
histor.
Eccler.*

Dux Gel-
triæ ca-
ptivum
patrem
recusans
liberate,
carceri
ipse & de-
mum fu-
nestæ
mortitra-
ditur.

ret filius, ut palam ediceret, malle se parentem in puteum dejicere, & cum eo præcipitem in idem exitium sedare, quām patri provinciæ partem permittere, indeque clam recederet; Carolus è fuga retraxit, & commutata patris in filium pœna, in carcerem conjecit. Pater libertati redditus, ex hæredato filio, Geldriæ ducatum Carolo, ut supra diximus, vendidit; à quo mox armis occupatus, cæterisque amplissimis Burgundiæ provinciis conjunctus est. Impius in patrem filius et si post longos carceris squalores à Gandavensibus liberatus, demum ad Tornacum trucidatur.

Carolus nobili Geldriæ provinciæ potitus, pro inexplicibili dominandi cupidine nihil avidius habuit, quām potentiam ad Rhenum explicare firmareque; ad quod opportune illi accidit, implorari à Ruperto Coloniensi Archiepiscopo, cui ob id pronus operam obtulit.

*Chron.
Warburg.
MS.
Simon Ep.
Spiegelios
ex Desen-
berg do-
mat, & de-
senber-
gam pri-
us erexit
in feudum
deinde
dedit.*

Nec Simoni Episcopo nostro hic annus sine intestinis nobilium turbis vacuus fuit. Potens per id tempus erat Spiegeliorum familia, quæ munitissimum Desenbergæ castrum in edito abruptoque monte insidebat, commune simul Castrensum domicilium, prædonumque receptaculum; ex quo, spretâ auctoritate Episcopi, modò Warburgenses, modò alij per dicecesin infestabantur. Simon Episcopus qui & militaris ingenij excelsique animi Princeps erat, ulturus hanc Spiegelorum & Castrensum insolentiam, contracto provinciali, & Bernardi fratri Lippensis Comitis milite, Desenbergam obsidione claudit, admotisque bellicis machinis oppugnat. Protracta per assiduos insultus in decimum quartum diem obsidio; Restitûre obsecuti fortiter, Hassiæ cum primis Landgravij promissis auxilijs confisi. Atque is dum opem tardat, & illi ad extrema adducerentur, Spiegelij Simoni Episcopo supplices gratiam implorant; post etiam ipsi inter se discordes, pugnisque commissi, se & castrum Episcopo dedunt id quod Episcopus, ne veterem & potentem Spiegeliorum familiam ac cæteram nobilitatem offenderet, Hassumque in se irritaret, ex ordinum consilio Spigeliis in feudum reddit.

Annus Christi 1471.

Sixti IV Pont. 1.

Friderici IV Cæsar. 32.

Simonis III Episc. Paderb. 9.

*Autor.
Camp. in
Epist. tom.
z. Freb.
Raynald. in
histor. Ecel.
Naucleanus
Paralip.
Vrsberg.*

Aderat jam insequens annus, quo Fridericus Imperator ad VIII Calend. Maji Ratisbonæ comitia indixerat, quæ, si unquam, per id tempus Principum & Oratorum præsentia celeberrima fuere. Accesere enim cum Friderico Imperatore Adolphus Moguntinus, Johannes Trevirensis, Rupertus Coloniensis, Albertus Marchio Brandenburgensis, & Fridericus Palatinus Electores; Ludovicus Hassiæ Landgravius;

vitus, Ernestus Dux Saxoniæ, Ludovicus, & Wolfgangus Duciæ Ba- Comitia
variae; multi præterea alij Principes & Episcopi: Oratores Bohemiæ, Ratisbo-
Poloniæ, Ungariæ, & Ducis Burgundiaæ; quanquam ex Saxoniæ Epi- nenia
scopis nullum præsentem reperiam. Aderat & Legatus Pontificis celeber-
Franciscus Picolominius Cardinalis Pij II Pontificis nepos, cum Anto- rima
nio Campano Episcopo Teramensi, à quo tota hæc ratio Comitio- principi-
rum accuratè perscripta extat. Urgebantque hi ex Pontificis man- pum ac-
dato bellum adversus Turcas, rati Cæsarem & Principes Germaniæ cessu, sed
eò proniores fore, quod jam Turca Carniolam Austriæ provinciam irrita dis-
barbarum in modum percursando ferro, flammaque vastasset, abdu- sensione
cendo etiam supra xx hominum millia in servitutem. Actum primo &c.
de pace Imperij, & intestinis Principum dissidiis armisque prius com-
ponendis, sine quibus irrita foret expeditio in Turcas. Multæ dein-
de querelæ Legatorum auditæ, sed lentis frigidisque animis, ac non
nisi decem armatorum millia decreta, quæ ad fines Germaniæ tutan-
dos excubarent; è quibus tamen Imperator quatuor tantummodo
satis esse censuit. Adeo jam effœtum, erat Imperij robur, seu, quod
verius dixeris, intestinis armorum dissidiis laceratum; quemadmo-
dum palam in his comitiis dixit scripsitque Campanus Pontificis Le-
gato additus. Germaniam quidem vastissimum & potentissimum
esse regnum, sed omnem, quantum patebat, unum esse latrocini-
um; interque nobiles & Principes illum esse gloriosem, qui rapa-
cior sit. Ita irritus hic conventus diffluxit. Neque enim bellum ad-
versus Turcas processit: neque pax Imperij, quod unicè in his comi-
tiis sollicitatum apud Imperatorem, consecuta est; seu quod ipse Cæ-
sar privato commissus esset bello cum Friderico Electore Palatino,
potente & bellico principe: seu quod languida & despecta esset
Cæsar's potestas, sine priscis Cæsarum nervis & armis. Unde prædato-
ria & tumultuaria ubique bella.

Quale inter cætera haec tenus fuit Ludovici Hassiæ Landgravii, Litera
diœcesis paderbornensem infestantis. Sæpius inter Landgravium & tabularij
Simonem Episcopum, positis armis, transactum; demum hoc anno Paderborn.
inter eosdem pax per triginta tres annos sanctè utrimq; servanda cer- Pax san-
tis legibus convenit; inter quas illæ primariæ, ut, si quæ lis inter Epi- cita inter
scopum & Landgravium exorta fuerit, hanc consiliarij utriusq; Prin- Simonem
cipis componant; quod si inter hos convenire non posset, deligantur Ep. Pad.
alij arbitri partium intacti, quorum judicio uterque Princeps stabit: & Ludo-
interim nulla hostilia permittantur, alterque alterius bono & defen- vicum
sioni studeat. Tabulae horum pactorum post Dominicam, quam Hassiæ
Læcare vocant, utrimque consignatae. Et quia hisce bellis Cœno- Landgra-
bium Bredelariense ordinis Cisterciensium in finibus illis situm, ex- vium.
tremè vastatum erat, Simon Episcopus non modo liberalitate suam- Simon
feris subvenit, sed hasce literas commendationis plenas commiserati- Ep. Bre-
one pro colligenda stipe impertit. Cœno-
Venerabili- bio sub-
venit.

Venerabilibus in Christo Patribus et Dominis, Archiepiscopis et Epi-
 scopis, ac honorabilibus viris, Abbatibus, Præpositis, Decanis et divinorum
 Rectoribus, nec non generosis et nobilibus, Ducibus et Comitibus, Baronibus et
 terrarum Dominis, ubilibet constitutis, ad quos præsentes litera per venerint,
 Simon Dei gratia Paderbornensis Episcopus reverentiam cum salute in omni-
 um Salvatore. Inter malæ gentis nostræ, quæ videmus, specialiter mala
 Monasterii in Bredelar Ordinis Cistertiensis nostræ Paderbornensis diœcesis
 tacere non possumus, dolorosè vobis significantes, qualiter dictum Monaste-
 rium pridem fuit per illatas sibi in suis hominibus, rebus ac possessionibus mali-
 gnorum injurias, violentias et rapinas facultatibus diminutum, et debitum ag-
 gravatum, ut ruinis succumberet, divina sua suspenderet, et hospitalitatem
 servare non posset, religionis in vido omnium malorum latore Diabolo pro-
 rante, et adhuc diminutum et aggravatum existit, ut nisi sibi celebri remedii
 occurratur, ad finalem et miserabilem terminum deveniat incunctanter
 tale ac tantum, ut fiat solitudo domus Domini et cubilia Monachorum ver-
 tantur in delubra bestiarum, præsertim cum dictum sit Monasterium in fini-
 bus constitutum, ubi lis continua est, et pax est rara, ubi inquieti sunt liberi, et
 perversi difficilime corriguntur. Cupientes igitur in his, ut possumus, Mono-
 sterio supradicto consulere, et malis ipsius majoribus obviare, religiosos viros,
 præsentium exhibitoris, dicti Monasterii conventuales ad vestram diœcesin
 et terras perfidium elemosynis petendis de vestra gratiofa permissione con-
 fisi duximus dirigendos, ut per eas sibi illatas et traditas eidem super his malis
 consulatur, et etiam obvietur, religionis avido, omnium bonorum auctore
 Domino largiente: quapropter universitatem vestram obsecramus in Domi-
 no Iesu quatenus eosdem religiosos, dum præmissa occasione ad vos acce-
 rint, benignè admittatis, et vestris literis admittifaciatis, illius alienigeni Re-
 gis vestigia comitantes, qui ad reædificationem templi Dei, munera suam
 et de suis realibus ampliora præstare decrevit. Ut autem pro temporalibus
 seminatis imposterum aeterna metantur, volumus, ut omnes, et singuli, qui di-
 cto Monasterio in Bredelaer per manus dictorum religiosorum de bonis suis
 sibi ac Deo collatis destinaverint, vel destinari procuraverint, efficiantur par-
 ticipes et consortes omnium bonorum, quæ in sape dicto Monasterio, nec non
 omnium Monasteriorum, tam Monachorum, quam etiam Monialium
 ordinis Præmonstratensis, in divinis officiis, disciplinis, hospitalitatibus, cele-
 risque bonis operibus, dignabitur operari clementia Salvatoris, quæque per
 hoc generalem remissionem et veniam quadraginta diecum indulgentiarum
 dummodo suis in hac parte judicibus id placuerit, vere penitentes et confessi de
 injunctis penitentiis consequantur, quam ipsis et eorum cuilibet de meritis pa-
 tronorum nostrorum Sanctorum Kiliani Martyris, et Laborii Episcopi et Con-
 fessoris confisi duximus concedendum, præsentibus tantum post annos tres ad-
 data eorum minimè valiturs. Datum in civitate nostra Paderbornensi no-
 stro sub sigillo præsentibus appenso, anno Domini Millesimo, quadrin-
 gentesimo, Septuagesimo primo, in crastino Sanctorum Philippi et
 Jacobi.

Hoc

Hoc ipso quoque anno Hildesiensis Ecclesia periculoſo ſchismate conturbata. Quippe post obitum Ernesti Episcopi Schawenburgensis Comitis pars Canoniconum, eaque potior, de legit Henningum de Hausen Decanum, virum è nobilitate Saxoniæ virtute præstantem: pars verò Hermannum Hassiæ Landgravium, Canonicum Colonensem, & Præpositum Aquisgranensem, postulavit. At Henningus facta electione Romam properavit, & à Pontifice coram confirmationem obtinuit, à quo & Episcopus consecratus; inde festinato Hildesium regreſſus, reperit militarem ordinem & vaſſalos arma ſumpſiſſe pro Landgravio introducendo, multaque in hanc rem caſtra & oppida occupaſſe. Stabat interim pro Henningo Capitulum, urbs, & Bertholdus Verdensis Episcopus. Extant apud nos tabulae feria iv post Pascha obſignatae, quibus Simon Paderbornensis Episcopus, Ericus, Henricus, & Antonius Comites Holſatiæ & Schawenburgenses, & Bernardus Comes de Lippia foedere ſe illigant cum Hildesiensi Capitulo adverſus Duces Brunswicenses, Wilhelmuſ Seniorem, ejusque filios Wilhelmuſ & Fridericuſ; ut recte ſcripſerit Cranziuſ, Brunswicenses partes Landgravii adverſus Henningum ſuſcepſiſſe. Verum lis haec magnis partium ſtudiis accenſa cùm in magnum diocesis exitium vergeret, Hermannus Langaviuſ, qua erat modeſtia, & pacis amore, ultro electioni ſuæ ceſſit, relicto Episcopatu penes Henningum. Et hic ille Hermannus Hassus, Ludovici Landgravii frater, quem poſtea Coloniensis Ecclesia Archiepiscopum, & Paderbornensis Administratorem ſortita eſt.

Famosus per id tempus prædo Gerhardus Comes Oldenburgicus, Christani Regis Daniæ frater; à quo, poſtquam ab Holſatiæ administratione depulſus erat, auxilio Saxoniarum urbium iram vindictamque convertit in Hamburgensem, Lubecensem, Brementium, aliorumque locorum mercatores; quos interceptos captivosque cum mercibus Delmenhorſtium abripiebat. Nihil uſpiam tutum in publicis viis, nihil intactum ab hoc prædone; literas quidem ſecuritatis ille dederat, ſed ea fallacia compositas, ut quoties luberet fidem fallere poſſet. Qua super re cùm ſæpius Lubecenses, Hamburgenses & Bremenses fruſtra queſti eſſent, operam Henrici Monasteriensis Episcopi & Bremensis Administratoris implorārunt; iactoque cum his foedere, Henricus Episcopus Gerhardo Comiti bellum movet, & Delmenhorſtium obſidet, opportunè ſimul vetera ejus arcis jura ad Eccleſiam repetitur, ex quo Delmenhorſtū cum Toparchia Nicolai Bremensis Archiepiscopi patrimonium ab eo Bremensi Eccleſiæ donatum erat, abreptumque poſtea per vim & injuriā à Comitibus Oldenburgicis. Igitur magnis impensis atque animis obſidio coepta, demandataque Gunthero Episcopi fratri; quæ dum remiſſius trahitur Gerhardus per ignota viatū

CCCC

commea-

Chron. Hil-
deſis MS.
Chron.
Selavon.
Cranz. l. 12.
Metrop. c. 8
Lesner. in
Chron. MS.
de Episc.
Hildef.
Schisma
Ecclesiæ
Hildefi-
ensis ob
binos Epi-
scopos
electos.

Cranz. l. 12.
Saxon.
6.19. &c. l. 13.
Metrop.
cap. 6. in
Wand.
l. 13. & 20.
Chron.
Selavon.
Hamelman.
in Chron.
Oldenburg.
Chron.
Monast.
Vibbo Emma.
lib. 26.
Histor.
Frisie.
Gerardi
Comitis
Olden-
burgici
depræda-
tiones, ob
quas ab
Henrico
Ep. Mo-
naſt. bel-
lo impe-
titur.

commeatum importat. Ob id quia in præsens expugnatio difficilis reputata, interveniente Henrico Schwartzenburgico Comite, Episcopi patre, actum de pace, quæ hac lege convenit, ut Gerhardi nepotibus, quorum ille tutor erat, Delmenhorstium relinqueretur, & Gerhardus Comes se in posterum à prædis & latrociniis contineret.

Mors
Pauli II
Pont. in
cujus locum suc-
cedit
Francis-
eus Ro-
boreus,
Sixtus IV
dictus.

Raynald.
in histor.
Eccles.
Onufrius
Paulus
Lang. in
Chron.
Caticen.
Pontificis
labor &
sollicitu-
do pro
edoman-
do Tur-
ca.

Nauclerus
Trithem.
in Chron.
Spanh.
Chron.
Tremor.
Wittius in
Chron.
Chron.
Colon.
Heister. in
suffrag.

Chron. M.
Belgij
Trithem.
in Chron.
Sponheim.
Novum
inter Ar-
chiepisc.
Colon. &
Canoni-
cos dissi-
dium.

Posteaquam v. Calend. Augusti Paulus II repentina morte extictus est, Cardinales concordibus suffragiis subrogavere Franciscum Roborem, qui ex supremo Franciscanorum magistro jam ante in Collegium Cardinalium ob eminentem scientiam & gubernandi prudentiam cooptatus erat. Is exemplo antecedentium Pontificum nihil sollicitius habuit, quam bellum adversus Turcas.

Annus Christi 1472.

Sixti IV Pont. 2.

Friderici IV Cæsar. 33.

Simonis III Ep. Pad. 10.

Igitur anno proximo, qui sæculi hujus erat septuagesimus secundus, auxiliis Venetorum & Ferdinandi Neapolitani Regis, validam in mare classem produxit, commotus cum primis Venetorum precibus, quorum orator, ut Paulus Langius retulit, coram Pontifice exposuit, Turcas jam brevi tempore duo imperia, quatuor regna, viginti provincias, & ducentas florentissimas urbes Christianis eripuisse. Valuitque haec classis non tam ad provincias repetendas, quam ad Turcarum impetus sustinendos.

Torpentem adhæc Germaniam ferale Cometæ sidus sub initium anni exterruit, longa, & horrifica coma ex Austro in occidentem porrectum, unde post xiii dies in Septentrionem se flexit; qua in plaga multo tempore persistit, pestilentia, famis, & cruentorum malorum fatale prodigium; quæ mala haud multò post per Germaniam consecuta sunt.

Nam præter bellum quod hoc anno inter Ludovicum Gallie Regem & Carolum fratrem Burgundumque exarsit, novis quoque turbis diœcesis Coloniensis ac Rhenus commoveri coepit, quæ in bellum Noveisiense, & Rupertii exauctorationem exierunt. Enim vero Rupertus Archiepiscopus licet cum Clivensi Duce utcumque jam convenisset, & iniquos possessores armis etiam fratriis fregisset; novo tamen multoque graviori dissidio cum Metropolitano collegio collitus est. Synodus ille Bonnae indixerat, ad quam Clerus convocatus. Indignati ob id præsales & Ca-

& Canonici Metropolitani, quod non alio loco synodus quam Coloniæ in urbe & Basilica pro veteri more habendam dicerent, eoque accedere detrectavere. Gliscientibus exinde simultatibus inter Archiepiscopum & Metropolitanum Collegium, missus est sub exitum Junij à Friderico Palatino fratre Coloniam Wormatiensis Episcopus, qui res in concordiam componeret. Idem per Legatum Pontificis tentatum; sed omnia casso labore, nec sine nova Archiepiscopi injuria: nam cum Wormatiensis Episcopus nave vectus adverso Rheno Bonnam repeteret cum Henrico Ravennavio Archiepiscopi suffraganeo, Bernardo Laner à Breidbach Abbe Tuitensi, ceterisque Archiepiscopi ministris, occurrit secundo flumine ad Rodenkerkam aliud navigium armatis hominibus impletum, à quibus ocius jubentur ad ripam vertere. Expositi invaduntur spoliantur, & captivi rapiuntur. Quia injuria exacerbatus Archiepiscopus, quod ex compagno hæc à Canonicis agi crederet, iubet omnes eorum fruges ac vina per agrum Colonensem intercipi, & ad arces suas convehi. Multis exinde offensionibus, ut fit, accensa odia inter Archiepiscopum ac Metropolitanos Canonicos.

Facem hujus mali subjecere Novesienses; nam quod occultam conspirationem alerent cum Duce Cliveni, ut supradiximus, Rupertus Archiepiscopus veritus, ne pravo Susatenium exemplo ex patrocinio Cliveni se toti in ejus potestatem darent, consilia agitabat, aut vi, aut astu intercipere Novesium; datumque id negotium Buckio militæ præfecto; cui se in hanc rem patrandam obtulit Wesselus Duranus, civis Novesiensis: is factus secretorum particeps crebro commeabat Coloniam inter & Novesium, per quem & Archiepiscopus civium animos sollicitabat in suas partes. Buckio & Durano adjunxit se Scapius. His exequendi facinoris protestas data ab Archiepiscopo, & mox comparata instrumenta, quibus portas aperirent & militem introducerent. Præmissus in hanc rem Duranus in urbem. Sed ille repente in alium proditorē versus, omnia Magistratui detexit, literis etiam Archiepiscopi, quas ad Buckium dederat, prolatis; quibus publicè lectis, incredibile quis furor civium exaserbit in Archiepiscopum. Interim horum ignarus Buckius & Scapius, nave militibus instructa, Zonsio descendunt Novesium; quibus Novesienses armati occurrunt, ac priusquam nave exscenderent, captos in vincula abripiunt, quæstionibus subjiciunt, & urbis intercipiendæ machinationem fateri cogunt. Quæ ubi ad Archiepiscopum relata fuere, mittit ille Novesium Stephanum Bavariæ Ducem *Canonicum Colonensem*, & Vincentium Mörßanum Comitem, qui suo nomine ad omnia æqua se civibus offerant, monentque ne quid severius in captivos statuant. Quibus spretis, Magistratus Buckium & Scapium in forum productos capite ple-

Initia beli
li Novesi-
ensis.

ctunt, sectosque in partes ad quatuor urbis portas suspendunt. Quia Consulum civiumque audacia exacerbatus Archiepiscopus ad Carolum Burgundiæ Ducem proficiscitur, auxiliumque adversus rebellem urbem implorat. Hinc jam tertiæ cœpit belli ad Novesium tela, quod totum postea Imperium concivit ad arma.

Littera ta-
bularis Pa-
derb.

Littera Cor-
bej

Pace cum
Hassia fir-
mata be-
ne dic-
cesin Pa-
derb. Si-
mon Ep.
admini-
strat.

Longè tranquilliores hoc anno Dioecesis suam habuit Simon Episcopus noster; qui postquam cum Hassia, perpetuis Ecclesiæ hostibus transigerat, multa salubriter constituit. Nam pacem castrensem certis legibus firmavit cum Spegiis, & quotquot Diefenbergam castrum hactenus inquieti nobiles & castrenses insidabant; & quod multò laudabilius fuit, cultum divinum per omnes Paderbornensis civitatis Ecclesias ordinavit, ut litteræ hac super re relatæ testantur. Severis etiam penitentia animadversum in Sacerdotes corruptæ vitæ; quos inter Canonicus quidam Huxtariensis e Collegio S. Petri à Simone Episcopo in judicium, rogatu Hermani Boneburgi Corbeiensis Abbatis, protractus. Is vero quia mulitorum criminum compertus, Episcopus Abbatii potestatem fecit trahendi in carceres, bonis ejus inter Episcopum & abbatem divisis. Demum, quæ animorum concordia erat & Canonicorum, mutuum inter se pactum fecerat; servandi propugnandique vetera Cathedralis Collegii privilegia, jura, & consuetudines vitæ introducas. Quam in rem publicum Paderbornæ congressum mense Octobri indixere. Adquem cum Siimone Episcopo convenere Henricus de Haxthausen utriusque juris doctor & Praepositus majoris Ecclesiæ, Conradus de Elmeringhausen Decanus, Luber tus Westfalen Praepositus in Bustorpe, Engelbertus judex Prior, Theodoricus Westfalen Scholasticus, Henricus de Jmmesen, Theodoricus de Varenseil Camerarius, Hermannus Spiegel, Conradus de Haxthausen Archidiaconus in Steinheim, Bernardus de Malsberg, Joannes de Galen Cantor, Theodoricus de Haxthausen Vicedominus Monasteriensis, Recquinus de Kersenbrock Archidiaconus sedis Hassianæ, Otto de Oynhausen Archidiaconus Huxtariensis, Antonius nobilis de Holstein, & Schowenburg Comes Thesaurarius, Everardus de Elven, & Raveno de Valckenberg, Canonici, aliquic. Et hi tum primores erant Collegij Cathedralis, priscæ claræque omnes nobilitatis viri, quorum consilio & auctoritate pactum cum Siimone Episcopo initum est & in publicas relatum tabulas. Atque hic ille Haxthausen inter Canonicos Praepositus est, vir excellentis doctrinæ, qui insignem Canonicis Bibliothecam legavit, sed ea lege, ut si quis ex familia sua doctrinæ gradum sumeret, ad ipsum rediret. Adeò tum indecorum non erat, nobiles ex equestri etiam ordine Doctorum laurea insigniri; falliturque Crantzius, qui per id tempus Praepositus Paderbornensis Ecclesiæ ex plebeja familia producit.

Annus

Annus Christi 1473.

Sixti IV Pont. 3.
Friderici IV Cæsar. 34.
Simonis III Episc. Paderb. II.

Tandem & Fridericus Imperator anno hoc consequente, cùm Turca è Bosniæ regno erumpens Carinthiam, Stiriam, & hæreditariæ Austriae provincias latè populando pervageretur, scripsit ad Pontificem, mitteret Legatos suos Augustam, quòd ea in urbe Principum conventum indicturus esset ad Turcarum dominatum reprimendum; Pontifex postulata Cæsaris ad Cardinalium senatum retulit; in quo Franciscus Picolominus Cardinalis obstitit, palam elocutus, jam deinceps hujusmodi Germanorum conventus intra non multos annos institutos, neque aliud in iis actum esse, quām quòd Romanii in invidiam vocati sint, tanquam specie belli Turcici Germaniam emungerent.

Cæsar nihilominus, quòdjam paries Austriacus arderet, Treviri in hanc rem publica Imperij comitia indixit; ad quæ cum Maximiliano filio magnoque Principum Comitatu ex Austria profectus, lustroque Argentorato, Friburgo, Basilea, Colmaria, Tabernis, cæterisque Germaniæ urbibus, Moguntiam descendit. Assectati Cæsarem Adolphus Moguntinus Archiepiscopus, Aistadensis Episcopus, Albertus & Ludovicus Duces Bavariæ, Carolus Marchio Badensis, Comes Wirtenbergensis, magnusque Comitum & procerum numerus. Magnifice exceptus Moguntiæ ab Archiepiscopo Metas contendit, Trevirim petiturus; quem ubi Metis adesse didicit Carolus Burgundiæ Dux, magnoque desiderio teneretur conveniendi Cæsarem, Metas salutatum præmisit Davidem Episcopum Ultrajectensem, & Engelbertum Nassoviæ Comitem: Cæsari exinde xxviii Septembbris Trevirim ingressuro occurrit ipse Carolus comitatu prorsus regio, qui Cæsaris exæquaret. Cæsare in urbem & palatium deducto, Dux urbem Imperatori cedendo regressus est ad D. Maximini Cœnobium; Eo post in congressu multa de bello Turcico, alijsque, in publico senatu Principum tractata, multa etiam secretis colloquiis inter Cæsarem & Ducem; è quibus illud proditum refertur, petuisse Cæsarem Mariam unicam Caroli heredem filiam Maximiliano filio suo dari in matrimonium: contra Ducem nihil contentius egisse, quām ut resumptis priscis honorum titulis Rex Burgundiæ salutaretur, simulque Vicarius Imperij crearetur. Quæ si Cæsar faceret, pollicitus est ultra se omnes Imperij hostes dominitorum, & quæ Imperio detracta essent, armis recuperaturum. Monitus erat à Galliarum Rege Cæsar, ne Carolo fideret, aut Regem Burgundiæ diceret. Ac satis constabat, quām, regno Burgundiæ inter Galliam & Imperium interjecto, utrique perpetuus & infestus hostis futurus esset. At Cæsar qui non mi-

Tribem. in
Chron.
Sponh.
Naucler.
Volateranus
Ursberg.
Paralip.
Rudolph.
agricola
lib. 2. rerum
German.
Chron. M.
Belgiæ
Annal.
Flandria
Brouwer.
lib. 19.
annal.
Trevir.
Raynsda.
in histor.
Eccles.

Comitia
Treviris
ab Impe-
ratore
indicta.

Cæsar à
Duce
Burgun-
diæ ma-
gnifice
Treviris
excipi-
tur.

nus potentiam, quām Dux regnandi gloriam ambiebat, se ea factū
rum promisit, cūm Maximiliani Ducis filiam duxisset. Erant præ-
terea postulata ejusmodi, quæ sine Principum consilio & assensu Im-
perator diceret se præstare non posse. Quare Cæsar non salutato Du-
ce Coloniam proficiscitur, quo non leviter offensus Dux, odium
concepit in Cæsarem, quod haud multò post effudit ad Rhenum.
Cæterum quibus officiis & muneribus certārint inter se Cæsar &
Dux, qua ostentatione opum; qua epuli magnificentia, ferculorum
multitudine, ac luxu plusquam regio, ministrorumque splendore
excepit Dux Cæsarem in celebri D. Maximini Cœnobio, quod
nostra memoria à Gallis funditus eversum vidimus, Rudolphus Agri-
cola, auctor Chronicī Belgij, Browerus & alij non sine admiratione
posterioritatis descripts ērē.

Cæsar Coloniæ haud minus, quām Treviri magnificè exceptus
à Magistratu, clero, & populo, multisque muneribus tam ipse, quām
Maximilianus filius, ac ministri primarij honoratus, atque dum istic
hæsit in hospitio, Agrippinensem sumptibus est habitus. Ibi Cæsar
cūm jus diceret, & controversias ad se delatas decideret, tum nihil
impensis habuit, quām ut ardentia inter Rupertum Archiepiscopum
& Metropolitanos Canonicos dissidia, quæ in apertum bellum en-
perant, ex æquo componeret.

Nam postquam Canonici didicere
Colon. imploratum ab Archiepiscopo Carolum Burgundiæ Ducem suæ dic-
cum con- cesis tutorem, exterisque se armis opprimendos; & illi fœdus inter
federatis se percussere defensionis, in quod magna pars nobilium, Colonia,
contra Noveium, & aliæ etiam civitates nomen dederunt; imperatumque
Archie- Capituli nomine Ordinibus, ne alij quām Metropolitanano Capitu-
piscopum lo fidem & obsequia præstarent (Extra hanc conſpirationem tunc
ſuum ordines, ducatus Westfaliæ, quod in fide Ruperti Archiepiscopi per-
conſpirant. fitterent) simul miles scriptus, quo se suaque tuerentur. Et quia ca-
put rei gerendæ deerat, convocato concilio, delegere è suo Collego
Hermannum Landgravium, fratrem Ludovici & Henrici Landgra-
vij (quorum ille Cassellis, hic Marburgi imperitabat) diœcesis defen-
ſorem; factaque promissio, siquidem diœcesin fortiter propugnaret,
fore ut exauctorato Ruperto ab se Archiepiscopus eligeretur. Et quia
in Landgravio familie potentia simul quæsita, quam Palatinis obji-
cerent, Landgravius quoque fratri auxilijs adjutus, armatus dice-
ſin ingreditur, arcemque Poppolsdorianam annona militari reple-
tam expugnat, subactaque Bonnâ & Andernaco, Lintzium aggre-
ditur, quod à communi fœdere desciverat, & Ruperti militem re-
cepérat.

Hacrerum mutatione, & adversariorum successu percussus Ru-
pertus Archiepiscopus, cūm Friderici Palatini viribus, quibus hæc
Ducis nus pugnarat, Hassos sibi objici videret, multò vehementius Bur-
Burgundiæ opem gundiæ Ducis auxilia sollicitare cœpit. Quare sub initium Augusti
implorat. Zutph.

Zutphaniam profectus Burgundum convenit, questusque de injuriis sibi illatis & rebellione suorum, totum se in clientelam Ducis dedit. Lætus Burgundus, subacta jam Geldriâ, offeri sibi novi belli, exorrigendique ad Rhenum Imperij occasionem, prolixè omnem operam Archiepiscopo addixit, certò etiam spondens, se eum in pristinum dignitatem repositurum, omnesque rebelles pro merito castigaturum; sed prius sibi Cæsarem conveniendum, qui tum Trevirim accessurus erat. Quare hoc anno auxilia distulit. Interim Archiepiscopi miles ducibus Martino Ruyssenbachio, & Friderico Hussio Noveſium obſidere molitus, haud procul ab urbe in vicinis pagis confidet, agros Noveſiensium depopulando. At dum securius incautiūſque miles poculis & ſomno indulget, erumpunt noctu cum stipendiario milite Noveſiēſes, & totum illud agmen obruunt, cœiduntque, paucis fuga elapsis: Ruyſenbachius & Hussius ex letali vulnere haud multò post expiravere, reliqui cum triumpho captivi Noveſium introducti.

Archiepiscopi miles cœditur à Noveſiensibus.

Non his dejectus Archiepiscopus, arma instaurat. At Cæſar qui Coloniæ versabatur, medio Decembri mittit Brulam ad Archiepiscopum honoratae legationis viros, interque hos Episcopum Eſtadenſem, à quibus monitus rogatusque, à bello defisteret, ſe æquum inter partes judicem fore; ſed quia longius res proceſſerat, contracto jam cum Burgundo belli foedere, nec Rupertus Cæſari fideret Palatinis infesto, Legatos ſine reſponſo remiſit, hoc ſolum prolocutus, ſe prope diem Cæſari rationem factorum daturum. Quatriduo poſt, miſſis Legatis, planius mentem expoſuit, renunciando Cæſari, hujus diſſidij bellique coepti cauſam non penes ſe, ſed Metropolitanum Capitulum residere, à quo conſpiratio & foedus adverſum ſe initum, & Defensor diocesis Landgravius ſit delectus, habere illos Hassum, ſe Burgundum diſceptatorem. Quo ſuperbo reſponſo ſatis intellexit Cæſar, quæ contexti belli magnitudo à contumace Archiepiscopo & irato Burgundo immineret. Quare & ipſe ad apparatum belli conſilia ſua convertit. Auctum periculum à Clivenſi Duce, quem per id tempus Burgundi belli ſocium habebat in ſubigenda Geldria. His quoque motibus haud leviter ducatus Westfaliæ concuſſus; multum que ordines perplexi hærebant, utri ſe parti conjungerent; quos tam en in fide Archiepiscopi ſui, quam ſemel jurarant, constantius permansiffe Colonienſium annales perhibent.

*Obitus
Alberti
Hojani
Ep. Mind.
Crantz. Iſb.
II. Metrop.
c. 53.
Chron.
Mind. à
Meibom.
editum.
Chron.
Mind. à
Pistor. edita
Chron.
Mind. MS.

*Obiit & hoc anno festo D. Marci Albertus Mindensis Epifcopus, Hojanus Comes, in caſtro Petershagio, poſtquam ſupra XXXVI annos, primū Coadjutor Willebrandi Haltermontij Epifcopi, ac deinde ab ejus obitu Successor diocesin illam administrarat. Quem eti Crantzius, ut ſupra etiam monuimus, otio & ventri deditum, nec magnæ frugi Epifcopum tradat, ut is ſcriptor liber eſt in carpen- da Præſulum ſacrorum vita; auctor tamen Chronicus Mindensis, qui ſub

Cu*is*suc-
 cedit
 Henricus
 Scha-
 wenbur-
 gicus.
 Qui Mo-
 naſteri-
 um Over-
 kerka-
 num ad
 arctid-
 rem di-
 Sciplinam
 adducit.
 Aucto*r*
 Chron.
 Belgici
 Pontus
 Henter. 15.
 verum Bur-
 gund.
 Chron.
 Colon:
 Chron.
 Noveſ.
 Chron.
 Monast.
 Trithem.
 in Chron.
 Mejer. in
 Flandr.
 Crantz.
 lib. 12. Sax.
 Brover.
 in annal.
 Trevir.
 Chron.
 Tremor.
 Cæſar
 Coloni-
 am con-
 tra Bur-
 gundum
 animat, &
 copias
 è Germa-
 nia colli-
 git.
 Burgun-
 dus, mis-
 sis Lega-
 tis, Colo-
 nienses &
 Noveſi-
 enses ad
 ſubjectio-
 nem ſol-
 licitat.

sub id tempus vixit, virum non modò corporis habitu moribusque decorum, sed eruditum pliisque celebrat, qui diligentissimus fuerit in Canonicarum horarum precibus, cultuque divino persolvendo, quanquam civilibus bellicisque negotiis, magis se quam religioni excolendæ impenderit. Funus è caſtro Mindam à vasallis & militibus viris deductum, & à clero honorifice exceptum, conditumque in Basilica ad pedes antecessoris. Exequijs, quæ à suffraganeo ejus habitæ fuere, Fridericus Brunswicensis multique proceres interfuere. Successorem nactus est 3. Calend. Auguſti Henricum Comitem Schawenburgicum, Adolphi Comitis Holsatiæ & Schawenburgi fratrem, Præpositum Hildesienſem; uti jam ante id, bellum, cui Simon Episco-pus interfuit, transactum tetulimus, neglecto Oldenburgico, quem Albertus adjutorem adlegerat. Et Henricus, ut eum Crantzius com-mendat, Præſul animo tranquillus, modestus, quiue nulli unquam detrimento fuerit, pacis non minus, quam religionis amans. Quare haud multò post in Cœnobio Mollenbeckano Episcopus consecrari voluit. Inde Episci munus auspicatus, rogatu fratri Adolphi, quæ extrema ejus ante mortem preces fuere, dissolutas vagasque Mona-ſterij Overkerkani Virgines nobiles intra clauſtri disciplinam reſtrin-xit. Hunc in modum cætera per dioceſes in, quæ ab antecellore mul-tum neglecta erant, ad pristinam religionis formam reduxit.

Annus Christi 1474.

Sixti IV Pont. 4.
 Friderici IV Imp. 35.
 Simonis III Episc. Paderb. 12.

Bellum subinde, quod affectum diximus, & tot scriptoribus celebratum est, anno proximo, qui sæculi numerabatur septuagesi-mus quartus plenis flammis erupit obsidione Noveſij. Ac Cæſar postquam omnibus pacis consilijs fruſtra tentatis didicit, ingenti ap-paratu bellum versari, nihil quoque consultius habuit, quam urbem Coloniensem totius Rheni propugnaculum concitare, armareque aduersus Burgundum; quam in rem multa Agrippinensibus privile-gia dedit, traxitque in belli societatem. Inde sub initium anni in ſu-periore Germaniam profectus, hycem quoque in apparatu bellii conſumpſit. Post diſcessum Cæſaris Burgundus literas dat ad Ruper-tum Archiepiscopum, quibus certum facit, ſe cum universis Belgij & Burgundiae auxiliis brevi ad futurum; atque ad hanc promiſſi fidem præmittit Arxburgum cum copiis, quibus Rupertus non modò cæ-tera, quæ poffideret, loca tueretur, ſed hostes ſuos infestare poſtit. Subinde feciales mittit ad Colonienses & Noveſienses, quibus ſe ma-gno fastu urbes ingressurum denunciat: ſe totius dioceſis Advocatum tutoremque delectum eſſe; ac niſi Archiepifco ſuo in omni-bus ſeſe ſubmittant, fore ut brevi cum exercitu ante urbem adſit, & ad obedi-

ad obedientiam compellat, id quod omnibus simul ordinibus denunciari velit; scire ipsos quam potentem totius Europæ hostem lacerrent, Ducem videlicet Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantia, Geltriæ, Limburgi, & Luxenburgi, Comitem Flandriæ, Hollandiæ, Artesiæ, Hannomæ, Zelandiæ, Zutphaniæ & Boloniæ, Dominum Frisiæ, Picardiæ & Mechliniæ, Marchionem sacri Imperij; qui cum se Regi Franciæ & Regi Romanorum parem ferat, tum omnibus hisce simul formidabilem: stare ante oculos eorum Leodium nuper Caroli viribus excisum: viderent Colonenses ne excidium eorum in suam quoque urbem trahant: justa Ducem suum Advocatum dicecisis poscere, obedientiam videlicet civium erga suum Archiepiscopum, qualem cum Leodienses recularint suo Episcopo, imploratum se adfuisse & ab urbe dignas ruinæ poenas exegisse; candem hic causam agi. Quæ cum superbè exposuissent faciales, tum Ducis insignia celebrioribus in urbe locis affixere. Ad quæ modestè Colonenses, se Imperij esse cives, urbemque non alium quam Cæsarem agnoscere Dominum, in ea fide se mansuros, Nec aliud à Noveiensibus responsum. At vix Legati urbe excesserant, cum tantus plebis furor exarsit, ut Ducis insignia palam refigerent, & luto defœdarent. Hunc motum conspiratio publica consecuta, scriptus miles, implorata vicinorum urbium auxilia, præmunita urbs, & omni annonæ provisu instructa. Idem Noveis factum: utrobique Burgundus hostis proclamatus.

At quia Noveium petebatur à Burgundo, firmandæque potentia prima belli sedes ad Rhenum, collatis in unum consilijs, Metropolitani Canonici & cives de præfecto urbis imponendo solliciti, Hermannum Hassiæ Landgravium, virum manu & consilio promptum, delegere; qui & ultro se obtulit ad defensionem urbis. Additus illi Gerlofus Breidenbachius & Joannes Lieskirchius, expertæ virtutis milites, quos cum copijs provincialibus & urbis Coloniensis Noveium misere. His accessit Everhardus Wittenius cum centum & triginta equitibus in Westfalia conscriptis. Hi Noveium ingressi urbis propugnationem suscepere, omnemque hyemem & vernum tempus in muniendo Noveio & ordinanda militia insumpserunt. Et jam præter cives tria millia præsidiorum peditum, & quingenti equites numerabantur in urbe; quæ vallo firmo, altis fossis, mœnibus validis, turribus circum multis, portis magnificis, & propugnaculis recens excitatis præmunita erat. Qua verò parte Orientem respicit, alveus ab Rheno deductus mœnia præterlapsus, & insulae binæ inter Rhenum & urbem interjectæ, ob humentia & palustria loca, hosti difficilem accessum faciebant. His munitentis confisi intrepidi hostis adventum excepere.

At Burgundus postquam Luxenburgi intellectus, qua contempzione Legati sui Coloniæ & Noveis excepti essent, irarum plenus in Brabantiam festinavit, copiasque omnes, quas per hyemem

Dddd

longè

Noveio
Herman-
nus Land-
gravius
Hassiæ
præfetus
imponi-
tur.

Novei-
um fir-
matur.

trigesi-
mibini

cento

triginta

equiti

conscripti

muni-
tientis

intrepidi

hostis

adven-
tum

Burgun-
dus No-
veium
obsidet.

longè latèque apud diversas nationes conscriperat, ineunte Julio Trajectum ad Mosam convenire jubet, quibus, ut ab Heutero relatum, exercitus sexaginta millium bellatorum conflatus: auctor Chronic Belgij centum millium fuisse perhibet, sequebatur exercitum ingens turba præfectorum rei tormentariæ, fossorum, fabrorum, Sacerdotum, mulierum, calonum, Hac hominum multitudine per Juliacen sem agrum progressus, Novegium v. Calend. Augusti obsidere cœpit. Exercitus omnis in quatuor nationes & castra divisus, Gallos, qui Picardi majorem partem erant, Italos, quos Longobardos dicebant, Anglos & Belgas, quibus Burgundi, Geldri, Leodienses, cæterique accenserantur. Accesserant ex Germania Rupertus Archiepiscopus, Fridericus Palatinus Ruperti frater, Engelbertus Nassovius Bredæ dominus, Vincentius Comes Morsianus, quisque cum suis copijs. Nam Wilhelmus Dux Juliæ & Joannes Ducis Clivensis filius spectandi causa in castris versabantur. Inde castra circum explicata secundum quatuor urbis plagas & nationes militum; Dux ipse tentoria fixit in Cœnobio Augustinianorum, quod versus meridiem urbi objacebat; ibi ille postquam per faciem urbis deditioñem frustra postulasset, & leges militares per castra evulgasset, totam æstatem & hyem permanerat, nunquam vestibus exutus, nunquam lecto usus, sed somnum secundo capere, ut ad omnem bellum casum expeditus esset: ibi quotidie cum proceribus sacrificio Missæ interesse, & preces Canonistarum horarum clerici instar quotidie recitare. Magnus Princeps & maximis exæquandus, si modò temeritas, & insana quædam proferendi imperij cupiditas absuisset.

Urbe undique incincta clausaque, cœpit ex singulis castris oppugnatio, proiectæ vineæ, admotæ machinæ, verberata mænia, turres & portæ assiduis tormentorum iætibus; quæ omnia incredibili fortitudine exceperé Novesienses, ductu hortatuque Landgravij, nunc crumpendo victores, nunc vieti. Insula quæ inter urbem & Rhenum porrigitur, modò à Picardis & Italos occupata, firmataque aggere; modo ejecto hoste recepta, magno obsecorum commodo; quod per eam ex Rheno importaretur annona, & supplementa militum à Coloniensibus laborantibus submitterentur.

Cæsar
comitia
indicit
prolibe-
rando ab
obsidio-
ne Nove-
sio & de-
fendenda
Colonia.

Tandem & Cæsar, cùm Novegium in angustias contrahi nunciaretur, captoque Novegio Coloniam periclitari, experrectus, comitia Augustæ Vindelicorum indicit ad initium Julij. In ijs ex decreto Principum mittit literas ad omnes Imperij ordines, cum mandato contrahendi militem, quo singuli Novegio subveniant, & Imperij fines tueantur. Celebres ea tempestate erant bellatores Albertus Elector Brandenburgicus, quem Pius II Pontifex Achillem Germaniæ appellat, Albertus Saxonijæ, & Henricus Monasteriensis Episcopus, his Aquila, insigne Imperij, à Cæsare transmissa, mandatumque, ad horum Dūcum signa & auspicia cæteri Principes se conjungerent. Subinde & Cæsare

Cæsare missæ literæ ad Burgundum, quibus monebatur, bello cœpto absisteret, aut omnes Imperij vires in eum commovendas, detraherendaque, quæ intra Imperium possideret bona: sed nihil his flexus Burgundiæ Dux, pertinacissima obsidione urbem premere non destitit.

Commodum per id tempus Christianus Rex Daniæ ex Romana peregrinatione reversus in Germaniam, Cæsarem ac Principes in Augustanis comitiis accessit; rogatusque est, arbiter esse vellet inter Burgundum & dissidentes ad Rhenum partes. Quod pacis componendæ munus Rex pronus admisit. Sed vix dum ille per Saxoniam in Holsatiam redierat, regnum prius suum post longam absentiam aditus, cum denuo Cæsar is literis admonitus, iter ad Rhenum & Burgundum componendum suscepit. Affectati Regem Fridericus Dux Brunswicensis, Joannes Dux Saxoniæ, Lawenburgicus, Magnus Dux Megapolitanus, Gerhardus Regis frater Comes Oldenburgen sis, Adolphus Gerhardi filius, Joannes Raesfeldius Præpositus Osnabrugensis. Hoc splendidio comitatu postquam Rex diceces in Osnabrugensem & Paderbornensem transgressus, susatum pervenit; ubi monitus est à fidis hominibus, excubare in insidiis turmam Coloniensium & Westfalarum, ad hoc intentam, ut Regem Regisque comitatum in prædam abducatur. Quare deflexo ad Luppiam itinere, pridie D. Martini Lipstadium acceleravit; atque istic Marcanorum nobilium comitatu, & præsidio equestri stipatus, primò Essendiam, deinde Dusseldorfum tutò deductus est. Nihil tanto hospite gratius fuit Wilhelmo Juliae & Montium Duci, à quo magnifice exceptus, traductusque est per Rhenum ad Burgundum in castra. Multa inter Regem & Burgundum in tentorio pertractata de pace; sed cum Burgundus, obstinacissimæ mentis Dux, ad nullas pacis leges se deduci pateretur; Rex infecta re Coloniam profectus, celebratoque istic festo Regum, Cæsaris, qui jam ad Rhenum accesserat, conveniendi opportunitatem exspectavit. Hunc deinde Andernaci accessit; relatisque, quæ apud Burgundum egerat, cœpit & apud Cæsarem pacificationis negotium resumere: at cum istic quoque Colonensium animos exacerbatos reperiret, extrema contra Burgundum urgentium, irritis consiliis post quinque hebdomadarum inanes labores secundo Reno devectus in Daniam rediit.

Atque ista licet Rex Daniæ Christianus, Regum Christianorum ea tempestate religiosissimus, sincera mente, optimoq; pacis studio pertinærat; apud quosdam tamen in suspicionem occulti cum Burgundo foederis isti venit; quod sanè magna tanti Regis calumnia factum. Id magis à Damis Suecisque, quorum ille sapientissimus Rex fuit, recoli velim, quomajorum instituto Romam profectus; quo cultu religionis limina apostolorum inviserit; quo honore Sixtum IV pontificem, & in eo Apostolicam Sedem veneratus sit; quibus Cardinium & præsulum obsequiis exceptus sit; quæ Catholicæ religionis & pietatis impressa ubique vestigia reliquerit; uti hæc à Romanis & gentiis nostræ scriptoribus relata sunt.

Dddd 2 Interim

Crantz in
Saxon. lib.
12, c. 12. &
in Wandal.
lib. 13, c. 11.

Hammelms.
Chron.
Oldenb.
pag. 3.
Rex Da-
niæ ex
Romana
peregri-
natione
redux ar-
biter de-
ligitur in-
ter dissi-
dentes ad
Rhenum.

Chron.
Selavon.
quod alij
Lubecens.
dicunt.
Henricus
Ep. Mo.
nast. bello
committit
cum Gerardo
Comite
Olden-
burgico.

Adduci-
tur ad
tractatus
pacis;
quos ta-
men con-
suetis
fraudibus
eludit
Comes
Olden-
burgicus.

Causæ
offensi-
onis inter
Burgun-
dum &
Henri-
cum Ep.
Monast.
Pontan.
lib. 9. & 10.
Histor.
Geldria
Chron.
Monast.

Interim quæ Regi ex occulto cum Burgundo foedere aspersa fuere, ea locum habent in Gerhardo ejus fratre Oldenburgico Comite, disparis indolis homine. Is enim, ut supra retulimus, hostilibus armis commissus cum Henrico Monasteriensi Episcopo, & Anseaticis civitatibus, quarum mercatores cùm furiosus prædo contra parta & promissa non desisteret divexare, mercesque corum intercep-tas convertete in arces suas; rursum Henricus Episcopus adjutus Hanaburgensem, Lubecensem, Brunswicensium, aliarumque urbium viribus (quibus & Frisones accessere). Gerhardum armis ag-gressus, castrum, quod super Visurgim extruxerat, receptaculum prædarum, expugnat, & solo æquat: quadraginta, qui in eo prædo-nes, capti; mox etiam capite mulctati. Simul Harpstedium castrum ad fines Monasteriensis diœcesis à Lubecensibus expugnatum ever-sumque. Postremum Oldenburgum castrum atque Oppidum, Comitum sedes, obsessum, & per xiv dies acerrimè oppugnatum. Quibus cùm extrema Comitum ruina immineret, miserati sortem Co-mitis, intervenire Episcopus Osnabrugensis & Verdensis, Comes Teelenburgicus & Hojanus; fideque pro Comite interposita, Episcopum Monasterensem ab obsidione ad pacis tractationem dedu-xere. Locus tractandi Wildeshusium designatum; eò postquam ex-teri omnes conyenere, solus Gerhardus Comes non accessit, vulpi-nis, ut scribunt, artibus se subducendo, ne quam satisfactionem Episcopus & mercatores poscebant, præstare cogeretur. Prorogatus conuentus in diem D. Walburgis, citatusque denuo Comes elusit omnes, quod per id tempus in castris ad Novegium apud Burgundum versaretur; à quo magnis honoribus excultus, equestribus publice insignibus decoratus, Frisiæ utriusque, quam Burgundus subigere meditabatur, præfectus nominatus est. Et quum in intimam Bur-gundi familiaritatem penetrasset homo versipellis & turbidus, litens minarum plena impetravit à Burgundo ad Monasterensem Episco-pum, quibus jubebatur Comitem bello intactum relinquere, damna illata restituere, castra arcesque reddere; quæ ni faceret, brevi se ulto-rem adfore. Accensa hæc offensionis causa fuit inter Episcopum & Burgundum, ut, qui jam à Cæsare, transmissa Imperij Aquila, supre-mus bellum præfectus per inferiorem Saxoniam nominatus erat, eò ar-dentius bellum contra Burgundum appararet. Accesserat altera of-fensio inter Burgundum & Monasterensem Episcopum ex comitatu Zutphanensi, quem Episcopus Monasteriensis sexaginta aureatum Rhenensem millibus oppignoratum habebat. Ac Cæsar, ut Hen-ricum Episcopum sibi arctius devinciret adversus Burgundum, scriptis literis illi potestatem fecerat, occupandi arcem & Zutphaniam, ac vetera urbis privilegia nomine Imperij tuenda; id verò indigne-tulit Burgundus, qui in subigenda Geldria occupatus, se Geldriæ Du-cem, & Zutphaniæ Comitem scribebat. Ægre adhæc Cæsar, & Gel-driæ

driæ ordines, multique Principes patiebantur, Geldriam exuto Adolpho Duce, exclusisq; Adolphi filiis Carolo & Philippo, quos Burgundus captivos tenebat, ab avita majorum possessione depelli, & transferri ad Burgundum, hominem Gallicæ nationis, & formidabili potentia regnandique libidine Imperij Principibus imminentem; quæ res, ut mox referemus, tanta conſpiratione concitavit omnes Imperij ordines ad arma, aduersus Burgundum ab obsidione Noveſiensi deſtellendum. Et Henricus Monasteriensis Episcopus, et ſi avia Burgundica natus eſſet, Imperij tamen integritatem defenſionemque ante ſanguinis vinculum habuit, quod ipſi non minus, quam cæteris Principibus ſucepta eſſet vicini hujus potentia; Burgundumque non minus, quam Francum olim, amicū mallent habere quam vici. num: videbaturque alter Henricus Leo fastu & dominatu omnibus intolerabilis rediſſe ad vitam.

Annus Christi 1475.

Sixti IV Pont. 5.

Fiderici IV Cæſar. 36.

Simonis III Ep. Pad. 13.

Procedebat per hæc in alterum annum, Christi videlicet Mcccc LXXV, Jubileo celebrem obsidio Noveſij ingenti partiū contentione. Nihil per hyemem intermissum ab hoſte in oppugnando, nihil ab obſeffis in propugnando. Erat in caſtris Burgundi omnium rerum abundantia ex libera annonæ ſubvectione, alpicebantur in ſingulis forā mercatorum, & venaliu[m] ex omni genere mercium, tanquam continuæ circa urbem nundinæ celebrarentur. Contra in urbe ſenſim omnis annona contrahi in angustias; carnibus cæterisque abſumptis; à Quadragesima equis paſti tam incolæ quam præſidiarij, quos ſupra trecentos & quadraginta brevi fames in cibum rapuit; at cum frumenta ſuppeterent, cætera tolerabilius habuere; incitatisque inter ſe animis, cives ac milites, quæ interdiu tormentis & machinis dejecta erant, noctu reparabant, nova etiam propugnacula objiciendo. Juvit & Rhenus obſeffos: is xiii Februario effuſus per insulam ejecit Longobardos; nudumque jam erat latus illud ab hoſte, quo cognito, Colonienſes, ſubmiſſo Wilhelmo Aræbergo, ex adverſa Rheni ripa caſtra locant, quibus per navigia annona & miles impor-tatus, Subinde decimo ſexto Calend. Martij penetravere per media hoſtium caſtra vicini Cæſaris milites in urbem, qui Cæſaris nomine certam ſpem ſubſidii brevi adſuturi intulere. Hoc nuncio mirificè confirmati Noveſienſes ad omnia extrema ſe animavere, hortatore cum primis Hermanno Landgravio urbis præfecto; ejus nimirum affabili liberalitate, & invicta constantia, cives, juxta ac milites ad omnes labores & pericula alacres trahebantur: nec ſua mulierum deerat fortitudo, ligna, lapides, calcem importantium ad lacunas mu-rorum implendas.

Conti-nuatio
obsidio-nis Nove-siensis.

Cæſar

Cæsar
Imperij
vires col-
ligit ad
tutan-
dum No-
vissimum.

Lintzium
oppugna-
tur.

Cæsar Co-
loniam
venit, &
composi-
tionem
per Nun-
cium A-
postoli-
cum ten-
tat.

Cæsar, qui sub exitum Novembris anno superiori Andernacum advenerat cum copiis suis, post auditum Daniæ Regem, cognitamq; ex eo Burgundi pertinaciam in aspernanda pace, nihil sollicitius habuit, quam Imperij vires ad se trahere; evocatique mox accessere Andernaci Cæsarem Adolphus Nassovius Moguntinus, Joannes Mar- chio Badensis, Trevirensis Archiepiscopus, Albertus Marchio Brande- burgensis, & Albertus Dux Saxoniæ, Electores Imperii. His accessere Episcopi Matthias Eistadensis, Spirensis, & Wormatiensis; præterea Sigismundus Dux Austriæ, Ludovicus, Albertus & Fridericus Duces Bavariæ, Henricus Hassiæ Landgravius; quibus se conjunxere quin- quaginta fere Comites Imperij, ultro ad hoc bellum convolantes, singuli cum copiis suis. Cæsar tam valido exercitu instructus belli. Duces in consilium advocat; quo decretum; superiorem Rheni ri- pam & Colonensem diœcesin purgare; eò Lintzium primùm ag- gressi, in quod Rupertus Archiepiscopus & Burgundus bis mille Pi- cardos introduxerat propugnatores. Tentarat id quidem ante Hen- ricus Hassiæ Landgravius & Andernacenses cives; sed tam hi, quam Landgravius cum insigni clade repulsi erant; mæstaque gemebat An- dernacensis civitas, media fere civium parte ad Lintzium amissa. Quare ad Lintzium omnis vis bellica adacta; ibique Albertus Mar- chio Brandenburgensis, Germaniæ Achilles, tot bellis & præliis clarus, supremus militiæ castrorumque Dux à Cæsare nominatus titulo Ma- reschalli Imperatoris, Albertus dux Saxoniæ Signifer Imperij renun- ciatus, alij aliis militiæ muniis & honoribus decorati. Inde 18 Calend. Februarij Lintzium oppugnari cœptum, multo labore & jactura mi- litum; quod Oppidum acerrimè defenderent Picardi, numero & militari prudentia præstantes. Sustentata fortiter per octo hebdoma- das oppugnatio, dum Nonis Martij ad extrema deducti Cæsari se de- derent. Versa mox omnis vis bellica in cætera Oppida & castra, ex- pugnatumque intra octo dies Negiomagum; post Erpelia, & Ro- landseckium, ex quo Rex Daniæ in transitu tormentorum iectibus pe- titus erat.

Pacato in hunc modum Reno superiore, Cæsar lentis itineri- bus Coloniam descendit; quam urbem 13 Calend. Aprilis, postridie videlicet Palmarum, omni fere sacrorum Præfulum ac Principum co- mitatu magnificenter ingressus, cœpit de summa rei altiora con- filia agitare; & quia per id tempus Agrippinam accesserat Alexander Foroliviensis Episcopus, Pontificis Legatus, consultum habuere, per Apostolicæ Sedis Legatum Burgundum ad concordiam deducere, omnemque belli controversiam, sicuti Susatensi bello factumerat, ad judicium Pontificis vocare. Suscepit Alexander Legationem ad Burgundum in castra profectus, multisque Ducis animum perenta- vit; & cum in nullam partem obstinacissimum Burgundi animum reflesteret, quod dicceret se sine insigni nominis sui probro accepta

Noysiensi

Novesiensis obsidione desistere non posse, irritis consiliis Coloniâ ad Cæsarem rediit. Tum verò Cæsar missis quaqua versum nunciis & literis, accersere urbium imperialium auxilia, postulare ad dicendam causam, quotquot è Germanis Burgundo militarent, percellere edictis contumaces, citare non modo Rupertum archiepiscopum, sed & Joannem Cliviæ & Wilhelmmum Juliæ Duees, quorum alter socialium cum Burgundo consanguineo armorum, alter submissæ annonæ reus agebatur. Sprevèrè Rupertus archiepiscopus & Cliviæ Dux Cæsaris minas: Juliacensis se stitit, & in necessitatem temporum retulit submissam à se annonam; qua excusatione acquievit Cæsar.

Hærebat interim Cæsar cum exercitu circa Coloniam cum Al-
berto Brandenburgico supremo militiæ præfecto: mittuntur quadrin-
genti equites & trecenti pedites, speculatum Burgundi ad Nove-
um castra. Qua super re certior factus Burgundus, misit obviam ex-
peditos militiæ suæ viros; à quibus totum illud Brandenburgici ag-
men malè exceptum, disjectumque: cæsi octoginta, capti quadragin-
ta, cæteri fuga dispersi, pars in arcem Hulekenradam recepta ægre vi-
tam subtraxit.

Specula-
tores à
Branden-
burgico
emissi à
Burgun-
do male
excipi-
tur.

At dum Cæsar per tres hebdomadas Coloniæ subsisteret: au-
gebatur indies copiis undiq; submissis ex Thuringia, Saxonia, Hassia.
Accessere ad cæteros Comites Waldeccensis, Everstenius, Benthemen-
sis, Lippiensis, quisque suis copiis instructus; quibus suas iunxere
Episcopi Westfaliæ, & Saxoniæ Mindensis, Osnabrugensis & Pader-
bornensis, Hildesiensis, cæterique. Haud inferiores copiæ advene-
re ab urbibus Imperialibus. Submisit Colonia tria millia, Aquisgra-
num ducentos quinquaginta milites, totidem ferè Tremonia, ducto-
re Siegebodo. Beswordio nobili & militari viro: longum cæterarum
urbium auxilia referre, aut quæ Carolus Marchio Badensis, aut Hen-
ricus Hassiæ Landgravius, aliquæ Principes adjunxerè. Quibus con-
firmatus Cæsar III Nonas Maji movit cum exercitu in Burgundum;
sed gradu lento, ac non supra horæ spatiū, quod Monasteriensem
Episcopum exspectaret. Igitur primis castris è regione Mulhemii
concedit, alteris in Niehem & Monheim, terris ad Woringam; ubi
Henricus Monasteriensis Episcopus ex altera Rheni ripa accessit cum
lectrissimo octo millium exercitu, è monasteriensi & Bremensi diœ-
cesi contracto. Equites peditesque uno omnes indumento coloris
viridis venatorum instar convestiti erant, unde in castris Episcopus
militari joco Henricus viridis appellatus. Monasteriensi Episcopo,
eatempestate bellicosissimo Principum, copias suas junxerant urbes
Hamburgum, Lubeka, Brema, cæteræque foederatorum urbium;
censebaturque universim exercitus Episcopi sedecim millium, quo-
cum ad Woringam Rhenum trajecit, & Cæsari se conjunxit.

Exercitus
Cæsaris
augetur
copiis à
Principi-
bus & Co-
mitibus
Westfaliæ
Saxoniz-
que sub-
missis.

Cæsar
cum ex-
excitu suo
Nove-
nm mo-
ver.
Cui ad
Worin-
gam cum
exercitu
16 milli-
um se
conjungit
Henricus
Ep. Mo-
nast.

Cæsar bellicosí Principis & tot præstantium copiarum accessi-
one confirmatus, x Calend Junij, feria III post Dominicam Trini-
tatis,

tatis, rectâ movit in hostem; & vix unius horæ intervallo castra à Bur-
gundiis castris metatus cum instructissimo & numerosissimo exercitu
concedit; quem alij supra centum millium supraque fidem augent,
alij verò proprius sexaginta, alij quadraginta millium armatorum
censuere. Orator Regis Neapolitani apud Burgundum in
castris Cæsaris exercitum quadraginta millium peditum & se-
decim millium equitum numerat. Burgundi exercitum plerique
triginta millium producunt. At Cæsar carris nudo exercitui prætex-
tis vix dum se communire cœperat, cum Burgundus lectissi-
mo equitatu, & peditatu instructus se ad prælium obtulit, acie in se-
decimi ægmina distributa, tormentisque per certa & commoda loca
dispositis, singulos ad pugnam fortiter incundam inflammavit, stri-
cto ense obvoltando. Stabant Germani incompositi, nec leviter
percussi. Tum verò, cæteris cunctantibus, Henricus Monasteriensis
Episcopus, producto in medium equitatu Westfalico, primò hostium
impetum fortissime sustinuit; mox copiis Colonensium, Tremo-
niensium, & cæterarum urbium advolantibus in auxilium, Burgun-
dum terga vertere, ac ducentis quinquaginta circiter amissis equis,
peditibus verò quadringentis, retro in castra cum damno reverti
compulit. Nihil Burgundo acerbius fuit, quam à consanguineo Epis-
copo hanc cladem inferri. Hæc constans Colonensium, Tremoni-
ensium, & nostratum qui in castris præsentes fuere, relatio est. At Bel-
gici scriptores, à quibus omnia Burgundi Ducis sui gentisque facta
jactanter extolluntur, referunt Burgundum, relieta ad Novesij obsi-
ditionem parte militum, III Idus Maji cum sedecim millibus proce-
ssisse obviam ad castra Cæsaris, & ad pugnam se obtulisse; tum verò
Monasterensem Episcopum pari fere militum numero erumpentem
cum clade rejectum in castra. Alius jactantior eorum scriptor per-
hibet, Burgundum per octo dies perstuisse ad castra Cæsaris insultan-
tem provocantemque Cæsareos, ac dum Cæsar prælii copiam non
faceret, simulata fuga Novesium versus recessisse; tum verò prode-
untibus demum & insequentibus Moguntino & Trevirensi Archie-
piscopis, Monasterensem per medios cuncos penetrasse, & caput
Burgundo objecisse, nulla tamen memorabili clade utrumque pugna-
tum, id quod x Junij factum scitibit. Contra Balanus accerrime utri-
que pugnatum asserit, donec Cæsar sub vesperum receptui capi jube-
ret. Mejerus insolentissimus scriptor Germanos cum ingenti clade
in castra fugatos contendit. At quam hæc fluxa fide narrentur, satis
constat, quod hæc x Calend. Junij acta velint, quo die Cæsar primum
movit Woringa in hostem. Et quam non maligno calamo inter Bel-
gas hosce Mejerus scriptor Monasterensem Episcopum perstringit,
calumniando Pastorem, qui oves suas doceat bella, seditiones, fura,
spolia & latrocinia. Stolidus Censor! tanquam nulli Germaniae
Episcopo inter Principes cooptato fas sit arma sumere adversus com-
munem Imperij hostem, quem à Cæsare ad justum bellum pro limite
Imperi

Cōtrā
pugnā,
Burgun-
dus ab Ep.
Monaste-
riensi fu-
gatur.

Imperij defendendo evocatum ignorare non poterat; id si crimen erat, etiam Moguntinus, Trevirensis, ceteri Episcopi, qui castra Cæsaris secuti sunt, proscribendi, & omnibus Germaniæ Episcopis armis detrahenda, ut Episcopatus omnes in vicinorum spolium vehirent. Hæc obrectatio in Burgundum Ducem suum, turbulentissimum Europæ caput, & raptorem tot provinciarum convertenda. Sed & alia Episcopo monasterensi privata justaque belli causa erat adversus Gerhardum Comitem Oldenburensem, famosissimum ea tempestate prædonem, quem Burgundus in castris suis alebat militem, suoq; patrocinio inflammabat in Episcopum, & foederatas Saxoniam urbes; atque ut per eum inferiorem Saxoniam turbaret, Frisiae præfectum dixerat, multa monasterensi Episcopo multa foederatis urbibus minatus. Interim fortitudine & constantia monasteriensis Episcopi, quod maximè usit scriptores Belgicos, fractus Burgundus, cum vide-ret se adversus totam Germaniam ægre bellum suscipere posse, prior ad pacem esse cœpit. Quo animadverso, Alexander Foroliensis Episcopus, apostolicæ Sedis Legatus, ad Burgundum in castra profectus, omnem bellum controversiam ad inducias deduxit. Quæ & multis legibus præscripta jurataque pridie Nonas Junii. Conven-tumque præterea, ut omnis controversia inter Archiepiscopum & Metropolitanos Canonicos referretur ad pontificis tribunal deci-denda. Tum demum obsidio Novesiensis post decem mensium acerrimam oppugnationem soluta, quam si Burgundo in alterum mensem proferte licuisset, haud dubium urbe potitus fuisset; ita omnia in urbe fame & ærumnis absumpta erant, ita portæ, & mænia lacerata, jacebantque extra urbem septendecim turres prostratæ. Summa vero urbis hujus gloria Hermanno Hassio Landgravio attributa. Subinde quoque per has inducias Fridericus Cæsar & Carolus Burgundiæ Dux in privatum arcanumque Collegium venere, in quo Cæsar, id quod Treviri cœperat, de matrimonio inter Maximilianum filium & Mariam Burgundi filiam unicam tot provinciarum hereditem pertractavit, transactumque inter Cæsarem & Burgundum. Sed tam arcana hæc erant, ut nec ad Principum Imperij, nec præfectorum militiæ aures pervenirent. Hinc omnium penè Principum animos hæc pax offendit, seu quòd pauci introspicerent pacis arcana, Cæsaremque suspectum haberent; seu quòd bello hoc nihil germanici nominis gloria dignum actum palam quererentur; Cæsari si lubitum fuisset, potuisse Burgundum certo prælio vinci delerique: inanes esse tot expensas, & tot Principum vires in unum coactas: traductusque palam Albertus Brandenburgicus Achilles ille Germanicus, alijqne, quòd corrupti munericibus hostem è manibus labi passi fuissent. At nemo pace illa offensior, quam Monasteriensis Episcopus cui pro ingentibus belli

Inducias
& demum
pax pro-
mulgatur

Solvitur
obsidio
Novesi-
ensis.

Agitur in-
ter Cæsa-
rem &
Burgun-
dum de
matrimo-
nio Ma-
ximilia-
num inter
& Mari-
am Buc-
gundi-
cam con-
trahe-
do.

Eccet

belli expensis & fida opera arx & urbs Zutphaniensis à Cæsare occupa
panda retinendaque data erat, dum sexaginta aureorum millia redde-
rentur, armis ille suis victum Burgundum ad alia pacta adigi volebat.

Nova di-
scordia
inter Epi-
scopum
Monaste-
riensem
& Bur-
gundum
ex mili-
tum inso-
lentia co-
orta.
Cranz. l. 11.
Saxon. c. 13.
*Wittius in
Chron.*
MS.
*Chron. Mo-
nast.*

Quanquam per ipsas inducias alia inter Monasteriem Episcopum & Burgundum offensio suborta, quæ totum fere pacis negotium turbasset. Erant monasteriis stativa in extrema parte castrorum, qua Picardis proxime excubabant. Hic miles Episcopi per militarem ludum hastæ oblongæ pileum imponere, in quem certatim scloporum glandibus jaculati ; ut genti mos est, erectæ in altum perticæ signum ligneæ avis imponere, artemque jaculandi probare : at dum iactus incautius portati in Picardorum castra, qui bus nonnulli lauciarentur, moniti monasterienses desisterent ab hoc noxio vicinis ludo ; illi his contemptis multò petulantius evibrare tela, & in Picardorum etiam capita detorquere. Qua insolentia tota Picardorum gens irritata ; factaque inter se conspiratione, sub seruum vesperum involant in castra Monasteriis, ob vios quosque aut somno captos in tentoriis trucidando, & per tota castra magna strage grassando. Implorabant turbati opem Brandenburgici ; & cum ab illo nihil præsidij esset, eo Picardorum furore septingenti, aut, ut alij, mille Monasteriis aut obtruncati sunt, aut Rheno submersi. Quos inter Gerhardus Keppelius priscæ apud Monasterienses nobilitatis Dynasta Hermannus unicum familiæ heredem filium amisit, is qui post condito Wederano Carthusianorum Cœnobio, Christum h. redem bonorum scripsit. Magnopere hoc perfidum contra patera facinus commovit Principes cæteros in castris, ac nullum magis quam Episcopum Monasteriensem, quem pari doloris sensu exacerbabat jactura suorum & injuria sibi cumprimis interrogata. Hinc diluculo convenire Cæsarem, accusare Brandenburgicum negati subsidij, adire cæteros Principes, sollicitans militæ præfectos ad vindictam perfidiæ. Nihil non egit Caesar, ut Monasteriensem Episcopum placaret. Brandenburgicus se excusabat, quod citra Cæsaris imperium sibi castris suis egredi non licuerit. Non his acquievit Monasteriensis Episcopus, sed mislo ad Burgundiæ Ducem faciali ad prælium eocavit. Audax facinus, sed quo Germanos omnes priori Victoria feroce, ultroque pugnam spirantes trahebat ; quod jam ante nihil indignius ferrent, quam Burgundum sine prælio dimitti. Quæ postquam ad Cæsarem relata fuere, jussit ille pro Imperatoria auctoritate Monasteriensem ab armis abstinere ; quem exinde multis honoribus & donis exornavit ; inter quæ vexillum aureum Aquila Imperij insignitum fuit, id quod ad sepulchrum ejus in Basilica suspensum memorant omnes fastorum Monasteriis scriptores. Non enim illo bello Brandenburgicus, sed monasteriensis Episcopus Achillis Germaniæ nomen sustinuit.

Rebus

Rebus ad Novesium compositis, Cæsar & Burgundus eodem die in pævigilio Apostolorum castra solverunt. Ac Burgundus ut fœderato anglorum Regi Gallias ingresso occurseret, bellumque sociale adversus Galliarum Regem susciperet, in Belgiam cum exercitu movit, Galliarumque Regem ad inducias novem annorum Anglus & burgundus compulere. Cæsar dimissis Principibus in suas provincias, Aquisgranum tetendit, collocuturus cum Margaretha Angla, quam tertiam duxerat burgundus conjugem, Mariæ filiæ novercam. Opportunè hic quæsitus congressus ad firmandum matrimonium, quod jam inter Ducem, & Cæsarem consignatum erat. Aquisgrano Cæsar Coloniam & Novesium digressus utriusque urbi amplissima dilagitus est privilegia, illi ob fidam belli operam, huic ob constantiam, miramque defensionis fortitudinem; ex qua palmarem laudem promeritus Hermannus Hassiae Landgravius urbis propugnator, is qui ob præclaræ belli decora confirmatus diœcesis Gubernator, & Ru-

Hermannus
Land-
gravius
Hassiae
Diœcesis
Coloni-
ensis gu-
bernator
confir-
matur.

perito in Archiepiscopatu subrogatus fuit, delectusque post illa etiam Paderbornensis Ecclesiæ nostræ Administrator.

Pace hac læti plerique; sed non perinde Rupertus Archiepiscopus. Huic enim, cùm de tota controversia à Pontifice intra annum decernetur, tantummodo Ducatus Westfaliæ, & eis Rhenum Brûlense Oppidum, Kempena, & alia quædam haud magni momenti loca relicta; cætera potestati Metropolitani Collegij, Gubernatoria que ejus Landgravio asserta. Inde Rupertus æger animi in Ducatum Westfaliæ, ad fidos sibi hactenus ordines secessit, aut Werlis plerumque, aut Arnsbergæ commoratus.

Inter has turbas excessit è vita 14 Calend. Septembbris Gerhardus Dux Juliæ & Montium ac Comes ravensbergensis, anno principatus quadragesimo, vir belli pacisque artibus non minus, quam pietate egregius; à quo præter alia religionis monumenta superest Cœnobium Crucigerorum Dusseldorfij in Oppido conditum. Genitus is erat Wilhelmo Montium Duce ac Comite ravensbergensi, post quam is, ut supra retulimus, multis casibus jactatus Paderbornensi Episcopatu se abdicarat. Gerhardo successit Wilhelmus filius, qui ob senium patris viribus corporis & mentis imminuti, gubernationem suscepérat.

Moritur
Gerhardus
Dux Ju-
liae &
Montium.
Tscherm.
pag. 445.
Strubag. in
Tzerrall.

Sustulit & hic annus sexto Septembbris Adolphum Nassovium Obitus Moguntinum Archiepiscopum, ac Metropolitanum nostrum, cui metropolitani Canonici indicto comitio ipso die S. Martini subrogâ. runt Diethericum Isenburgicum, Præsulem quem ex Schismate ante rejecerat Pontifex. Is exinde in septimum annum Ecclesiam Moguntinam præclarè administravit, instituta etiam dotataque Moguntiæ omnium Scientiarum Academiâ; quo constaret sæpe per dissidia electionis præstantissimos præsules repelli, quos probata virtus ad publica Ecclesiæ munia resumere suadeat.

Adolphus
Nassovij
Archiep.
Mogunt.
cui sub-
rogatur
Dietheri-
cus Isem-
burgicus.

Obitus
Joannis
Bavari
Archiep.
Magden-
burg, an-
tea Epi-
scopi Mo-
nast.

Apudmo-
nasterien-
ses floret
Herman-
nus à Lan-
gen.

Barlandus;
Heuterius;
Mejerns in
Annal.
Flandria
Raynald, in
histor. Eccl.
Burgun-
dus Lo-
tharingi-
am inva-
dit.

Persistit
in hostili-
tate Ru-
pertus
Archiep.
Coloni-

Extulit & hic annus alterum Archiepiscopum Joannem Bava-
rum Magdenburgensium Primate, virum quem Trithemius scri-
bit devotum ac sanctum, Crantzius religiosissimum Pontificem ap-
pellat, quemque, ut supra diximus, conspecta virtus per totam Saxo-
niam ex Monasterensi Ecclesia ad Magdenburgensem transtulerat.
Eminebat per id tempus, Henrico Schwartzenburgico Episco-
po, Hermannus Langius Decanus, tam generis claritudine ex prisa
Langiorum familia, quam religione & doctrina clarus. Quippe qui
utriusque juris lautea publice decoratus, Cleri decus & forma erat,
Adeo tum nondum puduit in ea Ecclesia Canonicos ex equestri or-
dine Doctorum gradibus insigniri. Langius Decanus Rudolphum
Langium ex fratre nepotem misit Romanum latinis & græcis studiis al-
tioribusque scientiis excolendum, à quo deinde politiores literæ, de-
pulsa barbarie, per Westfaliam longè latèque propagatae fuerunt; Et
mirum quot Academiæ, quot publica literarum gymnasia hoc tur-
bulento seculo Erfurti, Lipsiæ, Treviri, Colonia, Moguntiæ, Heidel-
bergæ, Tubingæ, aliisque per Germaniam locis sunt instituta, tan-
quam inscitia & barbaries morum, quæ per longa bella irrepserant,
humanitate literarum essent depellenda.

Annus Christi 1474.

Sixti IV Pont. 6.

Friderici IV Imp. 37.

Simonis III Episc. Paderb. 14.

Anno Christi nascentis proximo transit cum Burgundo bellum
ab Rheno in Lotharingiam; adacto enim Rege Galliarum ad induci-
as, Carol' Burgundiæ Dux, terror Regum & Principum, per initia anni
Nanceium expugnat; fugienteque in Gallias Renato Lotharingiæ
Duce, totam prope Lotharingiam invadit. Quà victoriâ elatus Bur-
gundus, arma in Helvetos transfert: athos ille dum crudelius tracta-
quingentis etiam Helvetiorum in furcam actis, totam in se gentem
irritavit; à quâ bis prælio victus, & in turpem fugam compulsus est.
Helveti ut probrum genti illatum vindicarent, ex iisdem funibus to-
tidem Burgundos suspenderunt. Ea Helvetiorum victoria erexit
Renatus Lotharingiæ Dux, Nanceium & omnem fere Lotharingi-
am recuperat. His cladibus jactatus Burgundus, iraque æstuans, in
Belgiumredit ad novum exercitum instaurandum.

Eo nunc quietior Germania, ex quo turbulentus & formidabi-
lis hic Princeps alibi suos hostes cladesq; habuit. Nec tamen per hac
quievit Rupert' Coloniensis archiepiscop', seu quod Burgundi promis-
sis magnam spem aleret recuperandi dioecesin: seu quod pertinacia
mentis pacem retractaret. Ac licet hoc anno morte subtractum ami-
serit Fridericum Palatinum, Electorem fratrem; non tamen desit
miles ejus ex Brula Oppido infestare Colonienses. Quia insolentia
excitus

excitus Hermannus Hassiae Landgravius, diœcesis Gubernator, Ruperto Meckenheimium, Morenhovium, & Adendorpium eripit. Nec in Westalia Ruperti miles quietus, bellum Simoni Episcopo movit; id verò qua ex causa exarserit, aut quo exitu gestum sit, non satis proditum, nisi quod inscriptio templi Rudensis memorabile fecerit,

Justior belli causa Henricum Monasteriensem Episcopum ad arma concivit adversus Gerhardum Oldenburgicum Comitem. Is prædo postquam anno superiori ex castris ad Novesium egens, atque ut auctor Chronicus Lubecensis scribit, ad costas maceratus, rediit in Comitatum suum, cœpit pro ingenio ad explendam inopiam rapinis sedare; illatusque cum prædatorio agmine in Frisiam, multa spolia congescit; quibus offensi Frisones, ducentos ex his & quinquaginta obtruncarunt, cæteris in fugam dispersis. Inde ut ex Bremensium ac cæterorum mercatorum spoliis vitam aleret, erexit ad Visurgim castrum prædonibus repletum infestumque, ne cuiquam libera in mare navigatio esset. Id verò mox à Bremensibus, ope Henrici Monasteriensis Episcopi & sui administratoris, eversum: capti prædones, & ex his viginti quinque capite mulctati. Nec tamen à prædis quiescebat, Gerhardus Comes; quare rursum implorato Episcopo Monasteriensi, copias illi suas juxxere, & Amerlandiam Comitis regionem ingressi, vastatis omnibus, cum ingenti præda redierunt. Post quæ moniti Bremenses ab Episcopo, ut eadē, qua secum intrasarent, via tutius regredierentur, dum salubri spreto consilio, angustoque per paludes tramite, & à Comitis milite in se, Bremam repetunt, in manus hostium inciderunt: mox quingenti Bremensium civium obtruncati, magno luctu urbem repleveré: ceteri Delmenhorstium captivi abdueti; quibus ingenti post lytro vita stetit. Adeo unus hic prædo omnem illam regionem infestam tenuit; donec ab Episcopo tandem Monasteriensi, expugnato Oldenburgo & Delmenhorstio, subigeretur.

Annus Christi 1477.

Sixti IV Pont. 7.
Friderici IV Imper. 38.
Simonis III Ep. Pad. 15.

In sequenti per hæc anno novum casum magnamque rerum mutationem asperit Europa ex funere Caroli Burgundiae Ducis. Is licet iterata clade Helvetica & Lotharingica fractus, reparato tamen exercitu, in Lotharingiam movit, Nancejum, quod anno superiori amiserat, aspera hyeme non magnis viribus circumsedere ausus. Quæ postquam explorata, Renatus Lotharingiae Dux, validis Helvetiorum & Germanorum copiis instructus, præferocem hostem aggreditur, & Nonis Januarij bipartito agmine ad Jarvillam invectus

Burgun-

Naucler.
Pontan.
Hester.
Barlandus.
Pontan, in
Geld.
Trithem.
in Chron.
Sponk.
Brouwer, in
annal. Tre-
vir.
Carolus
Dux Bur-
gundiae
prælio ad

nancium Burgundum prælio vincit; in quo Burgundus ipse occubuit, magnæ
vincitur fragilitatis humanæ exemplum. Nam qui omnibus Europæ Regi-
& occum- bus hactenus formidandus fuerat, momento fractus, & ab omnibus
bit. desertus, nudus & limo coopertus jacuit inter cadavera, triplici vul-
nere deformis, ac tertio demum die ægre repertus agnitusque.

Maria
Burgundi
filia maxi-
milano
Cæsar
filio in
matrimo-
nium da-
tur.

Extincto Burgundo, magnum certamen exortum est inter riva-
les pro Maria filia, quam unicam reliquerat tot provinciarum hære-
dem. Ludovicus Galliarum Rex offerre Carolum filium : Joannes
Dux Cliviæ agere pro Joanne filio: Adolphus Dux Cliviæ, Davenstei-
ni dominus, cuius tum magna in aula Burgundica erat auctoritas,
insinuare Philippum filium; verum quod jam Treviri, & in castris ad
Novesium Burgundi filia pacta erat in matrimonium Maximiliano
Cæsar filio, & Belgæ in hunc propenderent; transiit filia in nuptias
cum Maximiliano, & cum his ampla illa Burgundicarum provin-
cium hæreditas cessit Austriacis; non tamen sine magna Burgundicæ
domus & Belgij concussione. Nam Gallus repulsâ exacerbatus,
ruptis, quas in novem annos fecerat, inducijs, ducatum Burgundicæ
subigit, Flandriam, & Artesiam incursionibus infestat, alia loca pro-
ditione, alia armis occupat. Flandri Galliæ Regis imperium exoli, ut
se tuerentur, Adolphum Geldriæ ducem è carcere Cortracensi, in
quem à Burgundo conjectus erat, educunt, ac copijs suis præficiunt;
is verò dum Tornacenses Gallico præsidio animosos incautius lacer-
fit, & pugnat, cæditur ab his ii Calend. Augusti; digna, ut retulere,
Numinis pœna; quod Patrem suum in vincula conjecerit. Filios in-
terim binos reliquit, Carolum & Philippum, pro quibus in Ducatum
Geldriæ reponendis decertatum est.

Geldri
deficiunt
à Burgun-
dis.

Quippe Geldri, quod coacti Burgundum recuperant, simul per
id tempus arma corripiunt: præfectos à Burgundo impositos ejici-
unt, nativumque Ducem, quod gentibus insitum, Carolum Adolphi
filium, Gandaui captivum, repetunt; quam in rem Catharinæ Adol-
phi sorori imperium Geldriæ deferunt, Legatosque ad Mariam Bur-
gundi filiam mittunt. Qua legatione cum nihil impetrarent, Re-
gem Galliarum, Ludovicum Borbonum Leodiensem Episcopum,
Hermannum Landgravium Colonensis diœcesis Administratorem,
ac postremum etiam Henricum Monasteriensem Episcopum implor-
ant; à quibus licet prolixè patrocinium auxiliumque promitteretur
tum nemo ferventius hanc causam suscepit, quam Monasteriensis
Episcopus. Ille enim, quod Zutphaniam comitatumque sexagin-
ta millibus florenorum à Friderico Cæsare addictum oppignotatum-
que haberet, dum ab Imperio hæc pecuniæ summa, quam ad impen-
tas belli fecerat, refunderetur, post Burgundi excessum, vires quam
maximas contrahit; & quod bello Novesensi prohibitus erat, Zut-
phaniæ comitatum unâ cum urbe atque arce in ditionem accipit,
nihil Cæsarem veritus, palamque contestatus, non nisi pignoris loco
&

& Imperij nomine se comitatus possessionem capere ; redditum
veris heredibus, & his quidem Egmondanis, postquam belli sump-
tus, quos bello Novesiensi fecerat, ex æquo persoluti fuerint. Neque
Geldri & Zutphanienses sunt obluctati; quod his nihil gratius esset,
quam generosum & præpotentem sibi Episcopum obtinere defen-
sorem; à quo cùm ad Novesium Burgundus primùm bello fractus
victusque sit; tum à nullo etiam spem certiorem, liberandi se à servi-
tute Burgundica, sibi offerri lætabantur.

Inter hos motus Maximilianus Cæsaris filius à patre dimissus Maximili-
an in Belgium, exeunte Junio, cum splendido Principum ac procerum
comitatu Coloniam accessit. Neduxere florentissimum Principem
Diethericus Moguntinus & Joannes Trevirensis Archiepiscopi, Epi-
scopus Metensis, Albertus Dux Saxonie, Henricus Hassia Landgra-
vius, Carolus & Christophorus Marchiones Badenses, alijque pro-
cerum. Substituit integrò mense Colonie, liberalissime habitus à Ma-
gistratu. Inde Calend. Augusti à Maria sponsa invitatus in Braban-
tiā descendit; ubi effusis obviā Belgij proceribus, Lovanij, Bru-
xellis, ac per cætera Oppida ingenti populum lætitia excipitur.
Gandavum ubi perventum, xv Calend. Septembri genti pompa &
magnificentia nuptiæ intermaximilianum & mariam celebratæ sunt.

Læta hæc agebantur apud Ubios, cùm inter Archiepiscopum
eorum & Hermannum Landgravium diœcesis Gubernatorem ad-
huc turbidis decertaretur armis. Quippe Metropolitani Canonici,
quibus maximè in visus erat Archiepiscopus, postquam Carolumbur-
gundiæ Ducem, & Fridericum Palatinum Electorem, Archiepiscopi
fratrem, duos summós illos & potentes Archiepiscopi patronos
morte subtractos conspexere, junctis eum urbe Coloniensi viribus,
Rupertum aut ad saniora consilia deducendum, aut diœcesi ejicien-
dum statuere. Quam in rem Hermanno Landgravio Gubernato-
ri in mandatis datum, Rupertum armis aggredieretur. Nec ille cun-
statis, adulto Junio procedit in campum; primoque imetu Urdin-
gam intercepit. Inde castris Linnensi Oppido & castro admotis,
utrumque post arctam obsidionem expugnat. Pati successu arx Oc-
dana capta, & thesaurus, qui istic repertus, victori cessit. His adver-
sis inopinatisque perculsus Rupertus Archiepiscopus, qui per id tem-
pus intra Kempense Oppidum se concluserat, clanculum in Westfa-
liam profugit; facta tamen prius Kempensibus civibus potestate sele
hostibus, si urgerentur, dedendi; nec enim velle se, ut fidum haëte-
nus sibi Oppidum sui causa damnum pateretur. Veritus per hæc Wil-
helmus Dux Julie & Montium, ne vicinorum concitatione belli
flammalatius serperet, arbitrum se obtulit, & Berchemij conventu
instituto, rem ad inducias deduxit. Post ubi de pace in has leges agi
coepit, uti Rupertus ultro se Archiepiscopatu abdicaret, & duobus
castris ac trium millium florenorum annua pensione contentus vive-
ret, obnitentem habuere Rupertum, quod secum reputaret, quam
gravis

agnæ
Regi-
nibus
si vul-
riva.
hære.
annes
enstei.
oritas,
tris ad
iliano
uptias
vincia-
ndicæ
batus,
undiaæ
ca pro-
oli, ut
si, in
iciung;
slacei-
tulere,
lios in-
catum
nulper
os epici-
dolphi
e Adol-
m Bur-
it, Re-
opum,
torem,
impli-
eretur;
xiensis
exagin-
ratum-
impfen-
quām
t, Zut-
accipit,
ris loco
&

lianus
Colonizæ
splendidè
habetur.

Chron. Ca-
lon.
Canonici
Coloni-
enses
eum urbe
conspi-
rant con-
tra Ru-
pertum
Archie-
piscopum
suum.

gravis casus esset, ex Archiepiscopo, & Imperij Electore in privatam vitam redire; idque eò acerbius accidit, quod nulla adhuc Pontificis sententia, ad cuius tribunal tota controversia Cæsaris & Principum consensu delata erat, prædaminatus ad ejusmodi extrema uigeretur.

Initia
Cœnobij
Wederan-
ni à Ger-
hardo
Keppelio
fundati.

Aucta hoc anno diœcesis Monasteriensis celebri Carthusiano, rum Cœnobio Wederano, id quod Gerhardus Keppelius, ex veteri & equestri Keppeliorum familia ortus, condidit. Natus is erat Hermanno Keppelio, cui Merveldia conjux, filia Henrici Merveldij, in dote m̄ attulerat castrum Wederanum, haud procul Dulmaniae Opido situm. At Gerhardus, ducta in matrimonium Hildegunde ex equestri Voctorum familia, suscepérat unicum hæredem filium Hermannum, quem postquam, ut supradiximus, bello ad Novesium amiserant: sepulto Novesij filio in primaria æde, positoque luctu, cœpere Christum hæredem honorum scribere. Quæ pia consilia dum apud se agitat Gerhardus, multumque sollicitus versat, quem ordinem sacrum introduceret, obtulere se in somno duo religiosi viri, habitu Carthusianorum, visi ducta supplicatione circuire, & Gerhardum quocunque incederet, semper lequi. Quo cœlesti monitu confirmatus, Henricum Episcopum adit, apertoque consilio, assensum impetrat. Inde evocatis è Wesaliensi Carthusia Jacobo Holtwileio, & Joanne Ketwichio Sacerdotibus, castrum illis in Cœnobium transmutandum feria in post Pentecosten transcritbit. Cœptum inde templum, Cœnobij domicilium, & amplum illud ædificium in credibili successu proferri, nec minus religiosorum hominum afflu xu impleri, quibus se ipse Gerhardus Keppelius sumpto religioso habitu adjunxit. Vir civili prudentia, militaribus artibus, rebusque bello Monasterensi gestis inter proceres ejus diœcesis spectatissimus, eoque tutor Comitum Benthemensium, & Mateschallus Clivie etiam delectus, ac Henrico Episcopo cumprimis carus. Hildegundis conjux, viri exemplo, Schuttorpium in soliditudinem sacramcessit, Deo vitam suam consecrando, sæpeque etiam Wederenæ Carthusianos patres invisendo, dotandoque, quæ supererant, bonis. Magna id quidem nobilitatis invidia factum, quæ nihil ægrius ferre solet, quam castra nobilium converti in claustra religiosorum; sed hanc invidiam suppressit utriusque donatoris pietas, & spectata virtus sanctitas. Obiit verò Keppelius altero statim conditi Cœnobij anno; Coniux verò ad annum 1494 superstes excessit xv Septembris. Florentissimum inde totius Saxoniae Cœnobium viris religiosissimis ad nostra usque tempora, ac speculum, constante religionis cultu disciplinaque sanctioris virtus, omnium per Westfalam Monasteriorum.

Annus Christi 1478.

Sixti IV Pont. 8.

Friderici IV Cæsar 39.

Simonis III Ep. Pad. 16.

Conu-

Annalium Paderbornensium Liber XVIII.

733

Continuatæ in sequentem annum turbæ inter Colonenses. Quantum enim Metropolitani Canonici ex conventu Berchemij instituto urgebant Rupertum ad abdicationem Archiepiscopatus, tantum ille oblistebat, ne cum probro nominis sui & familiæ omni se potestate exuere cogeretur, quod nihil adhuc à sede apostolica adversum se pronunciatum esset. Et quia Westfaliæ quoque ordines adversum se concitari didicit, consultum habuit in Bavariam proficisci & familiæ suæ patrocinia ob vim & injurias sibi illatas implorare, Iter id circa Pentecosten ex Oppido Werlensti est ingressus. Qua super re cùm Metropolitani Canonici certiores facti essent, novasque turbas vererentur, si in Bavariam penetraret; festinatis nunciis ac literis clam monuere Henricum Hassiæ Landgravium, rogâruntque Rupertum communem secum hostem iter per Hassiam carpturum interciperet. Et Rupertus dum horum inscius Hassiam ingreditur, ex insidiis per Landgravij ministros interceptus, abducitur in arcem Blanckensteinianam. Ea in arce, quam Hassi in edita rupe ad Lonam fluvium munitissimam habent, per biennium captivus hæsit; & deum inter carceris ærumnas vitam miser, & ab omnibus suis deseritus clausit. Attamen Sixtus Pontifex, postquam illi captivitas denunciata fuit, indignè tulit injuriam Archiepiscopi; alteroque mox anno misit in Germaniam duos Legatos Episcopos, Foroliviensem & Mrientsem, cum severi mandati literis, 18 die Aprilis datis, quibus præscribebat, quæ per Legatos apud Fridericum Imperatorem, quæ apud Hassiæ Landgravium & Imperij Principes in causa Archiepiscopi agi vellet, id tamen caverent, ne ob captivitatem Archiepiscopi quenquam Principum ad arma concitarent, sed in omnibus à se extreum responsum exspectarent. Legati postquam omnia tentârant, Cæsarcmq; sibi adversantem habarent (cujus assensu refert Langius captum Rupertum) irrito opere Romam regressi sunt. Nec tamen sine manifesta Numinis vindicta hæc Archiepiscopi captivitas fuit, quod, ut aucto Mindensis Chronicus perhibet, Henricus Hassiæ Landgravius mox à patrato facinore foedo lepræ morbo infectus fuerit, in quo & vitam post sexennium miserabiliter consumplerit, stirpe etiam nulla relicta, quæ per Ludovicum fratre propagata est. Tam exosum Deo scelus, violentas manus injecisse in unctos sacerdotum præsules. Scio plerosque scriptores iniquiores esse in Rupertum Archiepiscopum, sed quantum hæc vindicta Numinis in Landgravium ejus innocentia argumentum? aut quando Cleri æmulatio, populi lævitas, & temporum malitia cessavit optimos etiam vexare Episcopos.

Agitabatur & Geldria continuis suis motibus, quod ordines haud secus, quam Clivij & Juliacenses suum proprium nativumq; ducem exposcerent exosi Burgundicum Imperium. Quapropter cùm omnes Belgij provinciæ Maximilianum Cæsar filium ex connubio Mariæ suum Principem recipérēnt, soli se Geldri subtraxerent;

Fffff

Chron. Coloniæ
Trithem. in
Chron. Sponheim.
Langius in
Ghron.
Cist. Wurtius in
Chron. Kleinorg.
Rupertus Archiep.
Coloniæ
Landgravius Hassiæ
captivus
detinetur
& mori-
tur.

Pont. S. 10
Pont. Hebr.
Teschemack
p. 284.
Chron. Cliv.
Tutbæ in
Belgio &
Geldris
excitatæ.

sed

sed mox ipsi discordia inter se fracti. Quam enim Adolphi ad Tornacum cœsi ultimique Ducis sororem Catharinam delegerant Gubernatricem Geldri, addito illi Friderico Duce Brunswicensi militiae praefecto, hos Guilielmus Egmondanus Adolphi patruus ferre noluit, occupatoque Arnheimio, ius tutoris & gubernatoris sibi vendicavit. Ægro id animo ferebat Henricus Monasteriensis Episcopus; alter ex occupato Zutphaniæ Comitatu Geldriæ propugnator, & magnopere ad concordiam hortabatur, ne per intestina dissidia in potestatem Burgundorum venirent. Geldri ut huic malo occurrerent, detulere Joanni Duci Clivensi Geldriæ præfecturam; sed cum hunc Neomagenses aliquique veteres Clivorum hostes non ferrent rejicerent, que, relictum est imperium Geldriæ penes Catharinam & Brunswicensem. Quo Clivius haud secus, quam Guilielmus Egmondanus offensus contulit se ad Maximilianum Austrum, omnemque operam prolixè obtulit ad subigendam ei Geldriam; qua re latus Maximilanus, omne quoque armorum suorum imperium Clivensem detulit, quo comperto, Geldri, ut erant pugnacissimi, in fœdus conjurant: armi induunt: Hermannum Landgravium Gubernatorem Colonensem, Ludovicum Borbonum Leodiensem, & Henricum Monasteriensem Episcopos ad submittenda ex fœdere subsidia sollicitant; à quibus, ut & à Joanne Palatino alijsque, haud spernendæ copiae auxilio venere. Accessit Vincentius Comes Morsianus alter Brunswicensi militæ ptafectus à Geldris adjunctus. Ad hunc modum novum per inferiores Rheni provincias, & Westfalam exاردere cœpit bellum; id est communem pacem multis malis turbaret, commodum tamen erat; quod ad id inquieta capita convolarent, à quibus hactenus Westfalia & Saxonia intestinis armis infestabatur. Quippe publica semper bella privatorum tumultuariorumque bellorum fuere levamenta; sicuti per id tempus Simon Episcopus noster, cæterique per Westfalam præsules pacatas habuere dioeceses suas: neque alia de his, quan pacis studia, excultaque religionis opera produntur.

Annus Christi 1479.

Sixti IV Pont. 9.

Friderici IV Imper. 40.

Simonis III Ep. Pad. 17.

Pontus.
ib. 10.
Geldr.
Henter.
Teschene.
Chron.
Sponb.
Chron.
Monast.
Geldria
oppugna-
tur, à Ma-
ximilia-
no.

Proximo dehinc anno bellum Gelricum accensis undique flammis erupit. Quippe Maximilianus, ingentis & juvenilis animi Princeps, ne Geldriam sibi à cæteris Belgij provincijs subtrahi patetur, comparato exercitu ad Mosam movit; præterque copias, quas pater Fridericus Cæsar submiserat, junxere se Joannes Dux Clivæ, Wilhelmus Dux Juliæ & Montium, Adolphus Nassoviæ, Guilielmus Nuenariæ, Philippus Virnenburgius, cæterique Comites ac proceres Germaniæ, quos Imperatoris filij nomen & belli

belli gloria exciverat : horum viribus confirmatus , mense Februari Ruremundam , Bomeliam , Insulam , multaque ad Monsam Geldriæ loca expugnat. At subinde bello Gallico avocatus Maximilianus , imperium subigendi Geldros reliquit Clivensi Duci. Et ille magnis animis ipsam Geldriam , validum totius provinciæ munimentum , in quo Catharina Gubernatrix sedem fixerat , aggressus est. Jamque ex duobus propugnaculis Oppidum tormentis verberabat ; cum Neomagenses , compertâ negligentia castorum custodiâ , adjunctisque sibi cæterorum Geldrorum viribus , Clivensem adorti ab obsidione inturpem fugam depellunt. Alternis inde cladibus , & Oppidorum expugnationibus decertatum est , fortiterq; res Gelriæ agebat Brunswicensis supremus militiæ præfectorus.

Verum dum is per antecinerales ferias lautius vino genioque indulget , mente captus in phrenesin incidit , eoque in suam provinciam remissus . In ejus deinde locum ordines subrogârunt Henricum Monasteriensem Episcopum ; quemadmodum id in literis 8. Octobris datis significant Ludovico Francorum Regi. Postquam , inquit , Principis Brunsvicensis solamen atque auxilium nobis subtrahitum est , reasumpsimus vires , et Patrem in Christo Reverendissimum ac Dominum illustrem Henricum Zuarten burg , Ecclesiæ Monasteriensis Episcopum , ac Ecclesiæ Bremensis Administratorem , qui non solum viros Ecclesiasticos laudabiliter regit , sed etiam suarum terrarum ac Republicæ persecutores acriter armis coeret , eundem humiliter rogavimus , ut pro sua inolita consuetudine , dictis Orphanis auxilium ferre et terrarum Gelriæ in se assumere gubernationem vellet , considerato , quodidem ut Ecclesiasticus Princeps esse justitiae fautor debeat ; et quia liberis Orphanis sanguine admodum propingus sit , ac ditiones insuper possideat Gelriæ contiguas , ideo et nobis præstare auxilium posset quam maximum. Hæc et familia Reverendissimi Patris et illustris Domini Henrici interiora commoverunt , isque considerans oppressionem , et defensionem suorum consanguinei et consanguineæ , nec non devastationem inclitæ terra Gelriensis , gubernationem assumpit terra ante dictæ , cui et Oppida et castra , aliaque fortalitiae propugnacula , qua substitutione Ducas Fridericistabant , unanimes nomine consanguinei et consanguineæ ipsius aperiuimus , eidem simili conditio ne iusjurandum fidelitatis eorum nomine præstitimus , sententes juxta dispositionem Reverendissimi Patris ac Domini Deo annuente longe melius hanc patriam servari posse , ac hostibus bellum moveri , quam hucusque factum sit.

Rogant deinde Regem , ne pacem foedusque cum austrio , aut cum Duce Clivensi inire velit , nisi de consilio & consensu Reverendissimi in Christo Patris , ac illustris Principis Domini Henrici Episcopi Monasteriensis. Hæc Ordines Geldriæ cum præclaro Episcopi elogio ad Regem Galliarum ; quibus Rex Galliarum , literis ad Catharinam Gubernatricem die 7 Novembris datis , inter cætera his verbis respondit , haud minori commendatione Episcopi.

Henricus
Ep. Mo-
nastr. à
Geldris
supremus
militiæ
præfectorus
deligitur.

Sed quia Deo placuit, ut tanto viro Duce videlicet Brunsuviensi Republica vestra orbaretur, plurimum gaudemus, quod in eis absens locum consitutissimum Reverendissimum in Christo præcharissimum consanguineum vestrum Episcopum Monasterensem, et eum in Rectorem datus Gelriae ac Gubernatorem elegistis, qui nobis non solum gratus, verum etiam gratissimus est, utpote qui nobis de eis aequitate, nobilitate, prudentia, ac fide omnes summa pollicemur, quique grates ipsi multiplices referimus, quod onus vestra administracionis non renuerit, et infinitis hac in re laboribus haud pepercere. Laudat deinde fœdus Rex, quod cum eodem Monasterensi Episcopo ceterisque Ecclesiasticis viris fæse iniisse scribunt.

Henricus Episcopus Administracionem Gelriae laudabiliter suscepit.

Urbs & Status Monasterii, Henricum à Gubernatione Gelriae abstrahunt.

Serrarius lib. 1. c. 34. in Mogunt. & lib. 5. in Diethebro Trithem. in Chron. Sponh. Raynald. in Hist. Eccl. Damnat. hæresis Joannis de Welsalia, & qua illa?

Hac Ordinum Geldriæ protestatione, delataque totius Geldriæ gubernatione, Henricus Episcopus, qui jam Zutphaniæ comitatum, nobilem provinciæ ejus partem tenebat, ingentibus animis imperium suscipere, ordinare militiam, spem facere omnibus non modo tuendi servandique ducatum hæredibus Adolphi filiis, sed & recuperandi cetera, quæ vel Austrius, vel Clivius abstulisset; eaque multo animosius aggressus est, postquam Ludovici Galliarum Regis commendatio & patrocinium accessit. Læti Gelri tanti Principis gubernatione successuque rerum. At Henricum Episcopum tam periculosa molientem in ipso opere turbavere suæ diœcesis ordines, urbs cum primis Monasteriensis, quæ tum magnum sibi in Episcopos imperium vendicabat, Cathedrale Capitulum, & tota prope modum nobilitas. His ubi compertum, Episcopum, se inconsultis, tam arduum gubernatoris munus suscepisse, quo & Cæsarem, & Maximilianum Austrium, & omnes Belgaturum ordines sibi adversantes habiturus, bellumque periculosisimum ex coniuncta Gelriae provicia in Monasterensem diœcesin protracturus esset; obstitere unavoce omnes, extremaque illi minitari cœpere. Et ille, ubi le metu periculoque sui Principatus amittendi, dum aliena curat, circumventum didicit, res Gelriae languidius tractare cœpit, & tutiora consiliacionis spicere, quibus fæse suscepto Gubernatoris munere exuere posset; id quod anno etiam proximo fecit.

Longè illustrius hujus anni factum Dietheri Moguntini Archiepiscopi, ac Metropolitani nostri, in supprimenda hæresi, quæ per superiorum Germaniam serpere cœpit, auctore Joanne Burchardo, e Welsalia superiori orto, celebrique Theologiæ Doctore, & apud Wormatienses Concionatore. Is jam ab annis aliquot, ut supra quoque monuimus, pestilentes hæreses partim à Waldensibus, partim ab Hussitis, alijsque damnatis sectis haustas, tam editis libris, quam vice sparserat in vulgus, non sine magno Germaniæ superioris turbamento. Hæreses autem hæ memorantur à Trithemio: Prælatos Ecclesiæ non habere auctoritatem condendi vel aliquid addendi ad ea, quæ Christus & Apostoli præceperunt, imo nec Pontifices nec Apostolos talem potestatem accepisse à Christo. Nulli hominum quantumcunque

tumcunque sancto, docto vel erudito fas esse verba Christi vel Evan-
gelium exponere; sacram adeo scripturam nunquam adhuc per san-
ctos Patres eo spiritu expositam, quo primitus tradita, & exposita
fuit. Indulgentias nihil esse aliud quam pias fraudes & deceptions
Christianorum; quare stultos & fatuos esse, quotquot pro indulgen-
tijs Romam proficiscuntur, quas domi, si doleant de peccatis, obti-
nere possunt. Mandata Ecclesiæ, Pontificis, & aliorum Prælatorum
non obligare ad mortale peccatum; eò quod nullam habent poter-
statem condendæ legis. Peccatum originale non esse nec fuisse in ul-
lo homine, ideoque nec parvulos in eo concipi, nec ob id damnari.
Omnes presbyteros re ipsa esse Episcopos & Pontifices, soloque no-
mine & hominum distinctione differre. Pontifices, Episcopos, &
Sacerdotes nihil conferre ad salutem; eò quod fide, concordia, &
pace salventur homines, sine Sacerdotum ministerio. Jejunium
quia à Christo institutum non sit, non obligare: nec Ecclesiam in ijs
obligare posse, quæ à Christo præcepta non sint; cum non habeat au-
toritatem canones & leges condendi. Extremam unctionem è
numero Sacramentorum rejiciendam; eò quod per homines, non
per Christum instituta sit; quare oleum manere, sicut ante fuerit. Ad-
hæc cum nusquam in scriptura sacra legatur Spiritum S. à filio proce-
dere, Græcis potius sapientibus accedendum esse, qui docent Spiritu-
m S. à Patre tantum procedere. Ecclesiæ errare posse, ac sæpe er-
rasse. Plura hujusmodi falsa dogmata de horis Canonis, festis San-
ctorum diebus, de continentia Clericorum, de Ecclesiæ benedictio-
nibus abrogandis disseminabat in vulgus. Ad hasce igitur deprava-
tissimas hæreses, quæ intra suam Metropolim proserpebant, extin-
guendas, Dietherus archiepiscopus Burchardum Moguntiam postu-
lavit; convocatisque ex Academia Heidelbergensi, Coloniensi, ac
suâ in concilium eruditissimis viris & Doctoribus, Burchardum hæ-
resis convictum damnavit, jussitque palam falsa dogmata revocare.
Tum verò libri, quos conscriperat, spectante Archiepiscopo, publicè
in ignem conjecti exustique sunt; ipse in Cœnobium Augustinianum
poenitentiæ causa relegatus inclususque, in quo haud multò post
mcerore consumptus interiit.

Haud absimilis per id tempus impostor, homo Tympanotribus
& pecorum pastor in Franconia finxit, sibi B. Virginem oblatam, in
mandatis dedisse, ut publicè depravatam cleri & populi vitam repre-
henderet. Is igitur hominum coetus colligere; nunc in templis nunc
ex fenestræ ædium, qua erat facundia, perorare ad populum: Sacer-
dotes & religiosos vocare in invidiam; populo prohibere, decimas
& census solvere; eoque etiam vesaniæ progressus est, ut palam doce-
ret, Episcopis & Sacerdotibus parendum non esse, quod his nulla à
Deo potestas data esset; & quæ hujusmodi falsa dogmata ad vulgi au-
res perorabat, tanto hominum concursu, ut ad triginta sæpe millia
hominum

Castiga-
tur hæ-
resis impo-
storis cu-
jusdam in
Franco-
nia.
Naucler.
Gen. 50. ad
ann. 1476.
Trithem. in
Chron.
Sponh.

hominum ad hunc armentarium, ac novum, ut vocabant, vatem audiendum confluxerint: & quia rudis literatum erat, addunt à tergo adstitisse fugitivum Monachum, qui argumenta concionis suggesterit quæ ille pro simulata pietate & facunda audacia proferret ad populum. Ea hominis vesania cùm in publicas turbas vergeret, Rudolphus Heribolensis Episcopus hominem captivum abripuit, & in rogum conjectit. Sicuti hæc multis ad annum 1476 denarrant Nauclerus & Trithemius eorum temporum scriptores. Pronatum quidem tempora ob corruptos cleri populique mores ad hæresin; sed ea adhuc Episcoporum vigilancia constantiaque erat, quæ malum in somite extingueret; id quod altero abhinc saeculo, non multò post, cùm jam vomica illa vitiorum matura esset, Lutheri audacia turbis, que perruptum est.

Annus Christi 1480.

Sixti IV Pont. 10.

Friderici IV Imp. 4t.

Simonis III Episc. Paderb. 18.

Bellum posthæc, quod inter Geldros accensum diximus, majori apparatu à Maximiliano Austrio sumptum; ægre enim hanc nobilem provinciam sibi à Burgundia & Belgij imperio avelli patiebatur; quod jam Philippum filium ante biennium ex Maria conjugè suscepisset heredem. Igitur sub initium veris cum valido exercitu Geldriam ingressus, multa Oppida & castra expugnat, totam subacturus Geldriam, nisi bellum cum Rege Galliarum, qui in Luxenburgi dictum irruperat, accessisset. Ab ejus discessu alterna fortuna pugnatum, hortante cum primis Geldros Henrico Monasteriensi Episcopo. Non destitit interim Maximilianus extrema minari; quibus alia Oppida nutare, alia se in fidem Maximiliani offerre; missusq; Adolphus Nassovius, qui Sacramentum fidei exciperet. Quo animadversus Henricus Monasteriensis Episcopus, cùm & proceres plerique ad Maximilianum transirent, ne iram Cæsaris & Maximiliani, bellique vindictas in se traheret, ultro se Geldriæ præfectura abdicare cœpit; Cliviæq; etiam Duci avunculo reconciliatus, in diœcesin suam redit.

Henricus
Ep. Mo-
nast abdi-
cata Gel-
riæ præ-
fectura, in
Diœces-
sin suam
redit.

Moritur
in carce-
re Ru-
pertus
Archiep.
Colon.
Cui suc-
cedit Her-
mannus
Hassia
Landgra-
vius.

Subinde hoc anno postridie D. Jacobi, seu, ut alij. postridie Iduum Junij, moritur in carcere Hassico, ærumnis & mætore confectus, Rupertus Coloniensis Archiepiscopus, anno ætatis LV, facie præfecturæ XVII. Corpus Bonnam transvectum, humatumque in Basilica S. Cassij, hac brevi inscriptione apposita. Anno Domini MCCCCLXXX, XVI mensis Julij, obiit Reverendissimus in Christo Pater ac Dominus, D. Rupertus Archiepiscopus Coloniensis, cuius anima feliciter requiescat. Ab ejus excessu, postridie D. Laurentij, omnium Metropolitanorum concordibus suffragiis, Hermannus Hassia Landgravius, is, qui jam per octennium diœcesin administrarat, designatusq;

signatusque erat successor, throno Archiepiscopi impositus, eo nomine iv, cognomento Pacificus, Praesul religione & magnitudine animi ea tempestate per celebris; qui quam in propugnatione urbis Novesiensis immortalem laudem consecutus erat, eam pari constantia Archiepiscopatum administrando per omnem vitam tenuit. Bellis defunctus Archiepiscopus, omnia ad pacis & religionis studia retulit. Quo virtutis aspectu cum se omnibus percarum redderet, tum etiam Paderbornentes movit, ut suæ dioecesis, etiam vivo Simone Episcopo nostro, Administratorem adlegerent; id quod tempore referemus.

Cæterum ut per Westfaliani, ita per dioecesin nostram omnia quietè agebantur, concordia cum primis ordinum cum Simone Episcopo, & Cathedralium Canonicorum auctoritate, qui ex illustri & militarium virorum familiis orti, seclusis aliis, Collegium soli jam ab annis aliquot tenebant. Et postquam compertum, nobilitatem singolorum, quæ tot consanguineis familijs innexa erat, plurimum valere ad dioecesis in columitatem adversus potentiores domi foris que conservandam; convocatis per Decanum singulis in Concilium, statuere communis sententia, nullum deinceps in Collegium suum Cathedrale admittere (id quod in alijs hujusmodi Collegijs obtinuerat) nisi qui vel de Principum, vel Comitum, vel militarium genere & parentibus natus esset. Id decretum sicuti hoc anno xvi Septembris condidere, ita Romam ad Sextum Pontificem confirmandum misere, à quo eadem prorsus forma, qua transmiserant, approbatum receperè. Credo equidem nostros Monasteriensium exemplo provocatos, qui jam à Sixto Pontifice idem privilegium pro Ecclesia sua impetrârunt. Diploma verò Sixti iv Pontificis Paderbornensibus datum ejusmodi est.

Sextus Episcopus Servus Servorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Pia et antiqua Sedis Apostolicae consuetudine ea, qua pro decore et venustate Ecclesiarum quarumlibet, praesertim Cathedralium, provide processisse compertimus, ut illibata persistant, cum a nobis petitur, apostolico munimine roboramus. Sane pro parte dilectorum filiorum, Decani et Capituli Ecclesie Paderbornensis, nobis nuper exhibita petitio continebat, quod dudum ipsi insinul, ut moris est, Capitulariter congregati, proinde attendentes, quod ad Canonicatus et præbendas, aut dignitates, personatus, et officia ejusdem Ecclesie personæ nobiles de Principibus atque Comitibus, vel saltem militaribus parentibus procreatae, per quas jura et bona temporalia ipsius Ecclesie Paderbornensis verisimiliter valerent, plurimum recipiebantur et recipi consueverant, statuerunt et ordinarunt ad finem, et effetum, ut jura, et bona, nec non libertates, immunitates, et honores Ecclesie præfatae melius defenderentur et conservarentur, quod in dicta Ecclesia ad Canonicatus et præbendas, aut dignitates, vel personatus, vel officia hujusmodi nullus deinceps reciperetur, nisi de nobili seu illustri, vel saltem ex utroque parente de militari genere de legitimo matrimonio procreatus foret,

Canonici
Cathe-
drales Pa-
derb. de-
cernunt,
nullum
deinceps
in suum
Collegi-
um ad-
mittere,
nisi nobili
genere
natum.

Quod
decre-
tum Six-
tus PP.
appro-
bat.

foret, et talem se prius per testes fide dignos, qui etiam militares forent, coram dicto Capitulo probaverit, quodque etiam ad Canonicatus et praebendas dignitates personatus, vel officia hujusmodi in futurum recipiendi jurarent, prout ipse Decanus et singulares persona dicti Capituli jurarunt, quod liberè aut sponte in receptionem alicujus ad Canonicatus et praebandas, dignitates, personatus, vel officia hujusmodi non consentirent, nisi iuxta consuetudinem dicta Ecclesie, et statutum prelibatum; et si forsitan aliquis auctoritate quarumcumque litterarum Sedis Apostolicae, vel Legatorum ejus, in quibus per quascumque clausulas, eisdem litteris insertas, forsitan statuto et ordinationi praedictis quomodolibet derogari contigeret, ad Canonicatus et praebandas, aut dignitates, aut personatus, seu officia hujusmodi, extunc se peteret admitti, quod talis si eidem, obedientia et reverentia Apostolicae Sedis et Legatorum ejus semper salvis, receptio et admisso denegari non posset, ante remissionem et deceptionem suam hujusmodi ultra solutionem consuetam, et per qualificatos, ut præmittitur, dari solitam, sexaginta marcas argenti puri ad fabricam nec non conservationem et meliorationem librorum jocalium et paramentorum, addivinum cultum in eadem deputatorum, fideliter et integre convertendas omnino solvere, et dicta ac alia statuta dicta Ecclesie in eorum admissione jurarentur, prout in quodam instrumento publico de super confecto, seu quibusdam litteris patentibus sigillo Decani et Capituli praefotorum appensione munitis hac omnia plenius continentur. Quare pro parte corundem Decani et Capituli nobis fuit humiliter supplicatum, ut pro potiori præmissorum stabilitate statutum et ordinationem hujusmodi confirmare et approbare, ac alias in præmissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui instrumentum seu literas praedictas inspici et examinari diligenter ac præsentibus inseri fecimus, hujusmodi supplicationibus inclinati, statutum et ordinationem praedicta, ac omnia et singula in dictis instrumentis seu litteris contenta, sine tamen præjudicio illorum, quibus in Canonicatibus et praebendis ipsius Ecclesie jus ante hujusmodi statutum et ordinationem erat quasumquam auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus et approbamus supplentes omnes et singulos defeculstam juris quam facili, si qui forte interuerunt in iisdem, non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, caterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum licet banc paginam nostram confirmationis approbationis et supplicationis infringere, velei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attemptare præsumpsisset, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum: Datum Roma apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, quadringentesimo, octuagesimo. VI Januarii Pontificatus nostri anno decimo.

Magno haec splendore Ecclesiae & nobilitatis commodo agebantur, quæ exinde sola honorificentissima & opulentissima Sacerdotia occupavit, multumque familias suas simul extulit. Verum per id tempus magna simul egestate conflictabatur Ecclesia Paderbornensis, ob damna, quæ à centum, ut queruntur, annis ex continua bellorum

bellorum vastitate passa erat ; ut nec ad fabricam Ecclesiae, nec ad ornamenta sacerorum anni census suppetterent amplius. Ad hanc igitur inopiam sublevandam, Decanus convocatis Canonicis aliud decretum fecit, quo præscriptum singulis, antequam sacerdotia minoria adirent, duas argenti puri marcas penderent, quarum altera fabricæ Ecclesiae, altera suppellectili sacerorum cederet; id quod altero Sixti IV. Pontificis diplomate hoc anno V Jdus Decembris confirmatum est.

Inter supremos Ordinis Teutonici Magistros per Livonię, qui è nobilitate Westfalorum sumebantur, admotus erat huic sacræ præfecturæ Bernardus de Borch, ortus è Borchorum familia, quæ in diœcesi nostram a joribus clara est. Is hoc anno ordinis miliciam duxit in Ruthenos; quod hi in Livonię irrumperentes, prædis, flamnis & cædibus barbarum in modum desævirent; nam & fœminis ubera præsecta, viris viscera exsecta, infantes palis affixi, captivi in ardentes fornaces conjecti. Quare Borchius Plescoviam progressus sed plura tentavit, quam effecit. Acriores in vindicta Sueci, Russiamque victores ingressi, parem cladem vastitatemque intulere. Et Borchius exinde haud multum gratus suis, abductusque Simonis patrui Revaliensis Episcopi consiliis, is enim postquam in Ecclesia Hildesiensi multa turbārat, in Livonię delatus, affectando totius Livoniae Archiepiscopatum, Borchium supremum Magistrum concitavit adversus Rigensem Archiepiscopum; quem hic non modo multis injuriis cum cæteris Clericis tractavit, sed & in captivitatem demum abruptum detinuit. Hisce commotus Archiepiscopus, Borchium Magistrum anathematis vinculo perstrinxit; qui deinde triennio abhinc, cum non desisteret vexare Archiepiscopum & Clerum, exauktoratus est. Sed inveteratum Livoniæ malum dissensio, & mulatioque inter supremos Magistros & Episcopos, quod Livonię in ruinam impulit; donec Lutheri hæresis ingressa pulcherrimam Westfalię palæstram, & florentissimam christianę militiae Rempa blicam pessundaret.

Annus Christi 1481.

Sixti IV. Pont. 11.

Friderici IV. Imp. 42.

Simonis III. Episc. Paderb. 19.

Annus tandem in sequens inferiori Germaniæ pacem quietemq; dedit. Quippe Maximilianus Austrius, pactis cum Rege Galliarum induciis, compressaque per Hollandiam Homatorum & Asellinorum factione, quos passim Houckios & Cabeliavos dixeré, florentissimo Principum & procerum comitatu cinctus Sylvam Ducis cum Maria conjugé & Philippo filio concessit; contractoque istic totius Belgij exercitu, ingressus Geldriam, vi ac terrorc armorum subegit. Ac postquam Neomagenses ceterorum

Ggggg

capita.

Decerniatur in Capitulo, singulis 2 argenti marcas pendendas antequam beneficio rum possessionem adeant.

Chron. Sla-
von. ad an.
1479. &c.

Bernardus

de Borch

supremus

Ordinis

Teutoni-

ci Magi-

Dissimilis
potius
obudo

Pont. 1. 10.

Geldria.

Tesche.

mach.

Maximi-

lianum

Belgium

subigit.

*Raynald. in
bibl. Eccl.
capita; 17 Calend. Julii maximilianum receperē Principem suum, ca-
terā quoque Oppida fidem illi dixēre: supererat Venlo & Zutphā,
nia; illa vi adacta ad obsequium: hæc ubi ab Henrico monasteri-
ensi impetrārat exsolvi à juramento fidei, ultro quoque auctrio se
submisit.*

*Moritur
Joannes
Dux Cliv.
vix.* Nonis exinde Septembri moritur Joannes Dux Cliviæ &
Marchiæ Comes, gesto principatu per triginta quatuor annos, bello
Susalensi, Colonensi & Monasteriensi, Theodorico Archiepiscopo,
ac fratribus Henrico & Walramo Monasteriensium Episcopis, ut
supra retulimus, perpetuus hostis, multumque infestus, exituvi-
tæ, ad quam piè se composuit, quām turbulentis armis commenda-
tior. Patri successit Joannes filius eo nomine II Dux Cliviæ, & Mar-
chiæ Comes.

*Chron. Sela-
vi.
Chron.
Monast.
Hammel.
in chron.
Oldenburg.
Orant. 1.12.
Metrop.
c. 11. & 12.
Litera MS.
Pat. Mau-
rit. ex Spi-
renstabu-
lario.
Henric⁹
Ep. Mo-
naſt. bel-
lum con-
tra Ger-
ardum
C. Olden-
burgicum
instaurat.
Delmen-
horstam
obsidet.* Post depositam Geldriæ præfecturam ab Henrico Monasteri-
ensi Episcopo repetitum bellum adversus Gerhardum Oldenburgi-
cum Comitem, hominem ac prædonem per omnem vitam turbu-
lentissimum. Is post cæteras prædas, quas toties perfidus abjuratae,
anno superiori per juratos suos Hamburgensium cæterarumq; urb-
um mercatores spolijs divexare cœpit; e quibus Hamburgenses XIV
interceptos capite mulctarunt; ipse per hæc Comes XXI mercatores
captivos abduxit, à quibus sex millia florenorum expressit. Haud
minus denuo Wildeshausen Episcopi civibus infestus, obvia illorum
pecora & bona in prædam rapiebat; quibus illi provocati castrum
ejus Vlesborchium prædarum receptaculum expugnant & dirunt:
templum, in quod prædones profugerant, incendunt: pars flammis
suffocati, pars, quorum supra XI fuere, capti, mulctatiique. Haud ali-
ter quām lupus semper reversus ad ingenium, jam in trigesimum
annum grassabatur Comes.

His irritatus Henricus Monasteriensis Episcopus, arma resumit
atque ea ut firmiori auctoritate præmuniret, rem ad Fridericū Cæ-
sarem defert. Cæsar prædonem latronemque publicum bello perse-
qui jubet, facta etiam potestate expugnandi castrum Delmenhor-
stianum. Hac Cæsaris auctoritate fretus Episcopus, exercitum, quem
ex bello Novesiensi & Geldrico instructissimum habebat, contrahit,
divisumque in duas partes movet adversus Comitem Oldenburgi-
cum, larèque regionem depopulatus, Oldenburgum Comitis
sedem circumvallat. Jamque castra firmare, vineas ducere, machi-
nas bellicas admovere, & omni oppugnationis appetatu imminere
spectabatur; cum Gerhardus Comes sibi metuere & circumspice-
re, in quod se & familiam suam periculum conjectisset, at-
que ut eo se in præsens homo callidus eximeret, omni se
imperio exuit, & in Adolphum, & Joannem filios transfert. Hi
mox in castra ad Episcopum progressi, abdicationem patris in se fa-
ctam exponunt, supplicesq; se Episcopo ad omnia offerunt, rogando,

ne patris culpam ab insontibus filii exigere velit : nihil sibi unquam cum paternis consiliis factisque commune fuisse, ac Patrem damnata priori vita velle pœnitentiae causa Cœnobium ingredi; sibi vero nihil aliud propositum esse, quām pacem & bonam amicitiam cum vicinis colere, & damna mercatoribus cæterisque resarcire, id se sancta fide polliceri & jurare paratos esse. His permotus Episcopus militum ab obsidione Oldenburgi abduxit, certus etiam omni bello abstinete cum Comite. At postquam in regressu intellectus Guntherum fratrem in obsidione ad Delmenhorstium à præsidiariis telo confossum, Calend. Decembris occubuisse, exacerbatus statuit non prius obsidionem Delmenhorstanam solvere, quām vindictam à prædonibus exegisset ; idecirco per sevam licet byzem arcta obsidone premi jussit, dum altero se anno, quod referemus, Episcopo dederet. Funus Guntheri fratri Bremam deductum, & honorificenter compositum est in Basilica.

Annus Christi 1482.

Sixti IV Pont. 12.

Friderici IV Imp. 43.

Simonis III Episc. Paderb. 20.

Bellum, quod hactenus inferiorem Germaniam turbārat, Mars ad interiora Belgii contraxit ; abruptique multis adversis casibus fortuna Maximiliano felicitatis cursum. Nam primum hoc anno, qui seculi octuagesimus secundus, amisit Mariam conjugem, 15 Calend. Aprilis extinctam, morbo & morte ex lapsu cum equo contracta. Ab ejus excessu, Gandavenses Philippum filium, quadriennem puerum, abdicato Patre, Belgarum Principem renunciant, tutelamque pueri committunt Adolpho Clivio, Ravenstenij domino ; communicatoque cum ceteris Belgarum proceribus consilio, hoc unum agebant, ut Maximilianum in Germaniam retrudenter. Inde novi motus, odia utriusque gentis, conspirationes cum Gallo, bellique intestini semina. Nec rebellantis populi in Episcopos arma defuērunt. Occisus sacrilegè cum Leodiensem plausu à Guilhelmo Aræburgio Ludovicus Borbonius Leodiensis Episcopus ; & David Burgundi filius, Ultrajectensis Episcopus, sede sua pulsus. Utiusque impium & sacrilegum facinus Maximilianum ad justa arma commovit, bellumq; simul Leodiensi & Ultrajectensi peperit.

* Quietiori mortis genere hoc anno viii Maji abiit è vita Diethe-
rus Moguntinus Archiepiscopus, Metropolitanus noster, Aca-
demiae Moguntinæ & Arcis conditor, vir magnis Episcopi vir-
tutibus exornatus. Cui Metropolitani Collegij suffragiis subiectus
Administrator Albertus, Ernesti Ducis Saxoniæ & Misniæ Mar-

Heuter. Ls.
Annales
Flandria.
Moritur
Maximi-
lianii con-
junx.

Belgæ
Maximi-
lianum
rejiciunt,
unde novi
belli se-
mina.

* Moritur
Diethe-
rus mo-
gunt. Ar-
chiep.
Cui suc-
cedit Al-
bertus
Dux Sax-
oniae.

Ggggg 2

chionis

chionis filius, juvenis xvii annorum, & à Sixto Pontifice approbatus. Magna innocentis juvenis, à Diethero Archiepiscopo enutriti, exspectatio erat; sed mors in ipso ætatis flore, gesto per biennium munere, extinxit.

Moritur
Conradus
à diepholt
Osnabr.
Ep.

Qui ossa
B. Reine-
ri è tumu-
lo levata
ad Cath-
dralem
Ecclesi-
am tran-
stulit.
Conrado
succedit
in Episco-
patu Osnab.
Conradus III
Comes
Ritber-
gensis.

Henricus
Ep. Mo-
nast capit
& diœce-
si monast.
adjungit
Delmen-
horstam.

Inter Westfaliæ Præsules vitam hoc anno, vigesimo die Maii, clausit Conradus Diepholdus Osnabrugensis Episcopus, ex quo septem & viginti annos ac menses undecim Episcopatum illum rara virtutis commendatione administrarat. Præsul, si quisquam, pacis amans, tissimus, qui non nisi uno bello cum Mindensi commissus armis lumpsit; major etiam à religione & pietate illi laus, à quo omnia Episcopatus Cœnobia ad veterem disciplinam reducta; itaque omnis ejus vita comparata erat, ut Clerijuxta ac populi forma esset; eoque non facilè Episcopus à multis annis majori desiderio in ea Ecclesia amissus. Hujus in Divos cultu B. Reineri, qui arctissimam sanctissimamque vitam inter reclusos Osnabrigi egerat, ossa è tumulo levata, translataque in Cathedralem Ecclesiam, ac publicæ venerationi exposita fuere; è cujus aperto sepulchro, suavissimus odor, præter cætera miracula, viri sanctimoniam testari compertus. Ut Ertinus scriptor & Consul ejus urbis, qui coram omnia spectavit, posteritati tradidit. Conrado Diepholdio in ea sede successor datus Conradus Comes Ritbergensis, eo nomine III, & XLIX ejus loci Episcopus, patre Conrado Comite genitus. Romæ is per multos annos juventutem excoluerat in omnibus literarum disciplinis & religionis studio. Inde in Germaniam reversus, Coloniae inter Metropolitanos Canonicos ob spectatam pietatem & scientiam cooptatus erat. Atque ibi cum omni virtutis specimen dedisset, dignum habuere Osnabrugenses Canonici, quem hoc anno præ cæteris ambientibus Iburgi electum in throno Episcopi collocarent. Fuit autem hic Conradus Episcopus, quod in Genealogia Comitum Ritbergensium à Reusnero prætermissum est, frater Joannis Comitis Ritbergensis, & Margaretae Friderico Duci Brunswicensi denuptæ, cui Lutherus oratione de Pœnitentia anno 1519 dedicavit.

Cæterum Henricus Monasteriensis Episcopus, quam obsidionem castri Delmenhorstani anno superiori cœperat, constanter per asperam hyemem produxit; neque remitti voluit, et si Joannes Oldenburgicus, Gerhardi filius, semel atque iterum obsessis annonam intulisset; sed eò presius Episcopus expugnationi institit, coegerique, ut 13 Calend. Februarii certis conditionibus, quibus & liber egressus permisus, Episcopo se dederent. Castrum, et si cum Oppido bonisq; in conspectu urbis Bremensis potum sit, Monasteriensitatem Ecclesiæ perpetuo possidendum dedit; eoque D. Paulum & insignia Monasteriensis Ecclesiæ præfigi jussit. Sicuti hæc Crantzius, Chytraeus, & Monasteriensium fasti testantur. Causam hujus donationis Monasteriensibus factæ, præteritis Bremensisibus, adscrunt; quod diœcc.

dioecesis monasteriensis impensis & armis expugnarit, & Bremerhenses
rogati auxilium detrectarint; falliturque Hamelmannus, qui utri-
usque dioecesis armis expugnatum, & utrique ex parte assertum tra-
dit. Munitissimo hoc castro in potestate Episcopi redacto, veriti
Oldenburgici Comites, Adolphus & Joannes, ne cæterorum quo-
que jacturam facerent, iterum supplices adiérre Episcopum; impetra-
toque partium conventu, iterum de pace dominica post festum D.
Laurentij transactum est inter Episcopum & Comites, etiam Gerhar-
di patris nomine; juratumque à Comitibus se perpetuum renuncia-
re juri suo in castrum & Comitatum Delmenhorstanum: nec unquam
se bellis aut alijs damnis infestaturos Episcopum, aut Successores.
Transactioni huic, cuius literæ supersunt, subscrispere testes, fidei-
que assertores, Collegium Canonicorum, Consiliarij atque ordines
Comitatus Oldenburgici, interque hos etiam Nicolaus Comes Te-
clenburgicus. Quæ cùm alias, tum anno 1494 novis literis post fe-
stum D. Francisci consignatis firmata sunt, & omnium superum ho-
minumque fides advocata ad fallacem hunc & inconstarem Comi-
tem revinciendum. Constituerat Episcopus Gerhardum Comitem
cùm filiis ex omni Comitatu ejicere, ut auctor Chronicis Sclavici tra-
dit; sed aliorum Principum rogatu filijs Oldenburgum cum pa-
terno Comitatu reliquit. Hac jactura bonorum mulierum Ger-
hardus Comes, cùm se omnibus invisum cerneret, deserto pater-
no solo, in Scotiam peregrinus abiit ad Jacobum Regem fratris sui
Christiani generum. Nec multò post pro vago ingenio in Germani-
am reversus, Osnabrigi aliquamdiu sedem fixit. Neque hic diu qui-
etus, anno 1492 exorto inter Henricum Ducem & urbem Brunswi-
censem bello, Duci operam suam impendit. Ea expeditione facta, re-
tulit se denuo in Comitatum Oldenburgicum; atque ut constaret
Lupum pilum mutare non mentem, novas rursum turbas concire
cœpit Henrico Monasteriensium Episcopo; quibus denuo provo-
catus Episcopus Comitatum Oldenburgicum armatus ingreditur,
filiumque ejus Joannem ad novum Juramentum adigit, quo pollici-
tus est, se neque patrem toties perfidum recepturum intra Comita-
tum, neque ulla armorum subsidia subministraturum: adhæc nihil
se unquam juris aut in Delmenhorstanum castrum, possessionesque
aut in Harpstedium sibi vendicaturum. Qua publicâ pacis trans-
actione rursum perculsus Gerhardus Comes, in Cœnobium Raste-
dense secessit, certo pollicitus, se inter Monachos quietem aliquando
capturum. Sed nec istic diu constitit, quasique conscientia furiis
agitatus, in Galliam profugit; eo, quod præferebat, consilio, ut Com-
postellam exiendorum scelerum causa peregrinationem susciperet;
quo in itinere anno demum 1500 inter ærumnas extinctus est.

MS. P.
Mauritius
de Büren est
Archiv
Spirensis.

Annus

Annus Christi 1483.

Sixti IV Pont. 13.

Friderici IV Imper. 44.

Simonis III Ep. Pad. 21.

*Hemer. l.s.**Chapeavil.**r. g. c. 42.**Annal.**Holland.**Heida in**Davide**Chron.**Sclavonia.**Leodien-**ses & Ul-**trajecten-**ses à Ma-**ximiliano**doman-**tur.*

Tanta per id tempus erat celebritas nominis Henrici Monasteriensis Episcopi, ut Maximilianus Burgundiæ Dux, quod auctor Chronici Sclavici tradit, ulro se ex integro obtulerit ad pacem amicitiamque firmandam. Quanquam quibus legibus hæc concordia sancita, apud nullum scriptorem repererim; neque an unquam sexaginta millia aureorum, quæ bello Novesiensi impenderat, pro quibus & Zutphaniæ Comitatum à Friderico patre ac Imperatore oppignoratum habebat, compensata sint. Hæc Henrici Episcopi amicitia Maximiliano opportuna erat, quando duplex hoc anno bellum illi fuit; alterum adversus Leodienses, quos valido exercitu ad ortus fregit, & supplices veniam petere adegit: alterum adversus Utrechtenses, quos sedecim millium exercitu 13 Calend. Julij aggressus est, circumvallataque urbe, mœnia tormentis verberare oppugnareque non destitit; dum laceratis circum mœnibus per hiantes lacunas obfessi periculum suum inspiccerent; quibus fracti vixique sub finem Augusti se Maximiliano permisere, veniam præteriorum consecuti precibus Salisburgensis Archiepiscopi, aliorumque Principum. Inde postridie Nonas Septembbris urbem viator ingressus, Davidem Episcopum sedi suæ, è qua depulsus erat, & honori restituit; præclara veterum Christianorum Principum exempla imitatus, quibus laudabilia semper arma fuere, quæ contra rebelles cives pro Episcopis sumpsere.

Quiescebat per hæc vicina Westfalia, nondum plagis, quæ ex vastitate superiorum bellorum accepérat, persanatis: Cliviæ præterea & Juliæ Ducibus, à quibus haetenus exagitata fuerat, bellis hisce Belgicis abreptis. Quare & Episcopis per Westfaliam salubrius otium negotiumque fuit curandorum sacrorum; quos inter Simon Episcopus nostri hoc anno ad pietatis cultum augendum apud Bilfeldenses, suæ in Comitatu Ravensbergensi jurisdictionis sacræ incolis facultatem dedit, erigendi ædem sacram in vicini Oppidi monte S. Jodoci, ubi Divus ille in vicino Oppidi loco ob coelestia beneficia magnō incolarum & peregrinorum hominum affluxu colebatur, multis donis & oblationibus factis, ex quibus certus Sacerdos sacris istuc operandis, & domus pro peregrinis recipiendis ordinata. Qua super re ejusmodi literæ Simonis Episcopi ad sunt.

Simon Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Paderbornensis spectabilibus et prudentibus nobis in Christo dilectis Johanni Nagel et Johanni de Nef selrode Officiatis pro tempore Comitatus et districtus Ravensbergensis, nec non proconsulibus, Consulibus, et universitati hominum Opidi Bilfeldensis salutem

salutem in Domino sempiternam. Sicuti alias nomine et pro parte vestri significatum et expositum nobis extitit, utriusque sexus Christi fideles duobus fere annis proximis in monticulo upp deinceps Loyckbuscherberge vulgariter nunc aperto, prope et extra dictum Opidum Bilveld. situato, in honorem S. Fodoci passagia multa, de remotis etiam, fecisse oblationes et munera pro loci constructio- ne et divinis ibidem per agendis dedisse et obtulisse, usque in et ex hoc commotos et dubios aliqualiter fuisse, deinceps tamen sub spe boni in dicto monticulo in honorem sancti Fodoci domunculam unam, in qua pro peregrinis illinc confuen- dis officium missarum in portatilibus saltem celebraretur, et hujusmodi mune- ra et oblationes reciperentur, crexisse, presbyteros etiam ad hoc deputasse; Ti- mentes tamen malignum spiritum in dicto loco, qui prophanus est, hominibus sua arte illudere posse, ut in eodem monticulo Capellam cum uno altari in bono- rem Omnipotentis Dei, siveque praecelsae genitricis Virginis Mariae, totius celestis curie, et S. Fodoci dotare, fundare, edificare, erigere, construere, et per Vicarium nostrum in Pontificalibus consecrari facere, et uni presbytero ydoneo juxta tenorem fundationis desuper edende committere, ita quod Capella ipsa distinctum beneficium ab Ecclesia parochiali in Braekvvede, infra cuius limites ipsa Capella sita est, censeatur et habeatur, et quod sit de jure pa- tronatus Comitis Ravensbergensis adiutorio Christi fidelium illic confluentium (de consensu tamen Pastoris in Braekvvede) possitis et valeatis: Quod- que hujusmodi dotationem, fundationem, erectionem, constructionem, conse- crationem, et jus patronatus auctoritate nostra ordinaria pro nobis et successo- ribus nostris admittere approbare, annuere et concedere, bonaque temporalia per Christi fideles forsan pro hujusmodi dotatione et constructione donanda, aut pie eroganda mortificare, eaque libertati Ecclesiastica ascribere, et decretum nostrum ordinarium interponere velimus et dignemur, debita cum instantia supplicatum extitit. Nos vero divinum cultum adaugere cupientes, obque singularem honorem et reverentiam S. Fodoci, ea omnia praemissa, quodque interum, quod Capella ipsa ac altare in eadem consecrata non fuerint, in porta- tilibus in eadem celebrare possit, pro nobis et successoribus nostris admittimus, annuimus, concedimus, et approbamus, bonaque temporalia praemiso modo forsan ad hæc eroganda tenore presentium mortificamus, et Ecclesiastice as- scribimus libertati decretum nostrum ordinarium tenore presentium desuper interponendo, omnibusque Christi fidelibus de peccatis suis contritionem ha- bentibus, qui ad presentiam suam suas porregerint ad utrices, auxiliaque, con- filia et favores ad caput transferint, et dederint, vel non habentes, unde concede- rent, Capellam ipsam in honorem S. Fodoci cum humili prece visitaverint, vel si visitare non potuerint, quinque pater noster et totidem ave Maria in ho- norem S. Fodoci oraverint, totiens, quotiens id fecerint, eis, et eorum cuilibet de Omnipotentis Dei misericordia auctoritateque Beatorum Petri et Pauli Apostolorum confisi quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis peni- tentiis misericorditer in Domino relaxamus. Unum tamen hys praemissis adjicimus, quod si passagium et fluxum peregrinorum hujusmodi forsan post festum Michaelis anni Domini Nelle simi quadringentesimi octuagesi- mi quartæ

mi quarti rursum perdurare, vel forsan invalescere contigerit, extunc, quid. quid ibi in pecunia oblatum fuerit, præter id, quod missarum tempore in altari offertur, quod ex hoc nobis tertia pars pecuniarum cedat et obveniat, de qua tertia parte Capellarius et structuarii pro tempore ipsius Capelle singulis annis super festo Michaelis illi, quem Successores nostri, aut nos ad hoc cuncte mandato ad locum miserint, sub eorum conscientius respondebunt, fraude et dolore in hys penitus semotis et seclusis. In majus robur præmissorum sigillum nostrum pro nobis et successoribus nostris presentibus jussimus appendi. Anno Domini Millesimo, quadringentesimo, octuagesimo tertio, in Vigilia Palmorum.

Montem hunc postea Alexander vi Pontifex, rogatu Wilhelmi Juliæ & Montium Ducis Comitisque Ravensbergensis, Patribus D. Francisci de Observantia incolendum attribuit, id quod hoc diplomate confirmatum.

Mons S.
Jodoci
prope Bi-
leveldi-
am aucto-
ritate
Pontificis
PP. de
Obser-
vantia in-
colendus
traditur.

Alexander Episcopus Servus servorum Dei Dilectis filiis, Thesaurarii Padburnen, et Decano Bilveldi. Padburn. diœcesis Ecclesiarum salutem a Apostolicam benedictionem. Pius supplicum votis, iis praesertim, que divini cultus augmentum, et religionis propagationem, ac animarum salutem respi- ciunt, libenter annuimus, eaque favoribus prosequimur oportunitis, sane pro parte dilecti filii Nobilis Wilhelmi Ducis Juliensis et Montensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod ipse zelo devotionis, quam ad ordinem fratrum Minorum de Observantia nuncupatorum gerit, accen- sus, ac cupiens terrena in celestia, et transitoria in eterna felici com- mercio commutare, desideret pro religionis propagatione et divinitati cul- tus augmentatione in monte S. Jodoci prope Bilveldiam Padburnen. diœ- sis, unam domum pro usu et habitatione perpetuis dictorum fratrum construere et edificare, seu construi et edificari facere, si ad id sibi Sedis Apostolica auctoritas suffragetur. Quare pro parte dicti Ducis, qui etiam Comes Ravensbergensis existit, nobis fuit humiliter supplicatum ut sibi in aliquo loco ad id decente et ydoneo unam domum cum Ecclesia, Campanili, campana, Refectorio, dormitorio, ortis, ortalicis, et aliis officinis necessariis juxta morem dicti ordinis pro perpetuis usu et habitatione dictorum fratrum construendi et edificandi, seu construi et edificari faciendi licentiam con- cedere, aliasque in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica digna- remur. Nos igitur, qui dictum ordinem in visceribus gerimus caritatis, pre- fatum Ducem à quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliquisque Ecclesiasticis sententiis, censuris et penis, à jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum presentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus discretioni vestra per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel alter vestrum, prefato Duci in dicto monte in aliquo loco ad id concedente et ydoneo unam domum cum Ecclesia, campanili et campana, Refectorio, dormitorio, ortis, ortalicis, et aliis officinis hujusmodi juxta morem dicti ordinis pro perpetuis usu et habitatione dicto.

ram fratrum sine alicuius prajudicio construendi, edificandi, seu construiri et adificari faciendi, ipsisque fratribus dictam domum, postquam constructa fuerit, pro coram usu et habitatione hujusmodi recipiendi, et in eam perpetuo habitandi, plenam et libera mancipatione nostra licenciam concedatis. Nos enim dominum hujusmodi postquam sic exstructa et edificata fuerit, a omnibus et singulis fratribus in eam tempore habitantibus, quod omnibus ac singulis privilegiis, libertatibus, exemptionibus, immunitatibus, favoribus, gratius, indulgentiis, et indultis, quibus alia domus dicti ordinis earumque fratres in generale utuntur, potiuntur et gaudent, acuti, potiri et gaudere poterunt quomodo libet, in futurum; uti, potiri et gaudere libet ac licite valcant, auctoritate Apostolica tenore praesentium de specialis dono gratiae indulgemus: iure tamen parochialis Ecclesie, et cujuslibet alterius in omnibus semper salua. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII. praedecessoris nostri probibente sub excommunicationis pena, ne predicti, vel cuiuslibet alterius ordinis mendicantium fratres ad habitandum nova loca recipere, seu jam recepta mutare presumant, absque Sedis predicta licentia speciali faciente plenam et expressam ac de verbo ad verbum de prohibitione hujusmodi mentionem, nec non statutis et consuetudinibus dicti ordinis juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate roboratis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Roma apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicae Millefimo, quingentesimo primo, septimo Calend. Octobris, Pontificatus nostri anno decimo.

Id decretum ne quid moræ, impedimentumque haberet, mox aliis Alexandri Pontificis literis demandatum Joanni Nagel Thesaurario Paderbornensis Ecclesie. Demum Julius II Pontifex anno 1507 Patres ex monte in ipsum Bilfeldense Oppidum transtulit, in quo ad nostra tempora per omnes haeresis turbas magno Catholicon solatio fructuque florens Cœnobium persistit.

Exitus hujus anni fatalis funestusq; fuit Germaniae ortu Martini Lutheri, quem Saxonia nostra IV Iudus Novembbris Islebij, quod Oppidum est comitatus Mansfeldici, in lucem protulit, orbis portentum & exitium religionis per Saxoniam & Germaniam. Parentes illi fuere Joannes Lutherus & Margaretha Lindemann, homines plebeigenitus & infimæ sortis; ab his puer Islebij ad triviales scholas traductus, indicia statim pertinacis & turbulenti ingenii dare visus est; quando, ut Melanthon scribit, per amilium quendam, cum manibus & pedibus oblectaretur, deportatus fuit in scholas; domi non minus quam in scholis disciplinæ impatiens, semel iterumq; profugit; quo factum, ut die quodam horis antemeridianis decies & quinques à magistro virgis castigaretur, primis istic literarum rudimentis leviter imbutus, anno ætatis decimo quarto Magdeburgum transmissus est à parentibus; sed nec illic ultra annum versatus in literis, Isenacum, quæ Thuringiae est civitas, parentum consilio traducitur, quod ea in urbe consanguineos haberet, quorum subsidio aletretur.

Ortus
Martini
Lutheri
Cochlearis in
aetate Lub.
Wienberg.
in via Luthe
ri gesto
G. 2.

Hhhh.

in

in studiis. Quæspes cùm parentes multum falleret, necesse habuit Lutherus tam Iseraci, quām Magdenburgi mendicatō vivere, & pa- nem ostiatim querere. Interim ille, ut erat ingenii acris ad omnes disciplinas capiendas, præter humaniores literas etiam Musicam didicit, ac voce non minus quām cheli fidibusque expeditus, pene travit in notitiam & familiaritatem opulentioris viduæ, quæ capta oblectamentis Musices Lutheru mensam suam communem fecit. Ea in consuetudine, si quidem casta fuit, hausisse fertur illud Epicura- um & familiare Lutheri dictum: Nihil in terris dulcius, quām amor mulierum, cui hæc felicitas concessa est à superis.

Annus Christi 1484.

Sixti IV Pont. 14.

Friderici IV Imp. 45.

Simonis III Episc. Paderb. 22.

Raynald.

in histor.

Eccles.

Pont.

Heuter. 1. 2.

Spondan.

Chron.

Sclavon.

Moritur

Sixtus IV

Pont. suc-

cedit In-

nocenti⁹

VIII.

Belgæ, &
in primis
Ganda-
venses,
Maximi-
liano re-
belles.

Annus proximus pridic Jdus Augusti sustulit Sextum IV Pontificem, gesto per XIII annos Pontificatu. Cui haud multò post subrogatus Innocentius VIII, patria Genuensis, ex Cardinali pres- bytero & Episcopo Amalphitano, vir per virtutis & honorum gra- dus ad supremam dignitatem proiectus, prudens ac sagax, æquique servantissimus; sed qui in conturbatam Rempublicam christianam incidit, ex intestinis Regum ac Principum dissidiis armisque. Quos inter Fridericus Imperator bellum jam à multis annis gerebat cum Matthia Corvino Ungariæ Rege, tam pernitiosum Reipublicæ Chri- stianæ, quām opportunum Turcarum Imperatori, hoc anno in Moldaviam irrumpti.

Haud minus foedum bellum erat Maximiliano filio cum Bel- gis; quo factum, ut neque filius patri, neque pater filio subvenire posset. Gandavenses pertinaciter stabant in tutela filij sibi vendi- canda, quām maximilianus pater sibi asserebat; & quia pars Belgarum Gandavensibus, pars Maximiliano hæsit, ortum est civile bellum, qui provincia adversus provinciam, civitas adversus civitatem arma sum- psit, & plebs in nobiles, & subditi in Principes insurrexere. Nec Galli modo implorati à Belgarum rebellibus; sed & Margaretha Maximiliani filia trimula abducta in Galliam, invitoq; parente, Delphino Re- gis desponsa. Quam in rem multa, ut sit, malignè questi adversus maxi- milianum, annuos yidelicet provinciarum redditus ab eo distribuun- ter Germanos & Burgundos, ijsque publica munia patére; sibi onera & contemptum relinqui. Haud levem nomini suo maculam aspergit Philippus Dux Cliviæ. Nam hujus fidei cùm Maximilianus exerci- tum commisset adversus rebelles, ipse rebellum magis quām Maxi- miliani causam agere visus est. quemadmodum Engelbert⁹ Clivius anno superiori arma adversus Maximilianum cum Ultrajectensibus sumpserat. At quæ erat clementia Maximiliani, uterq; in gratiam re- ceptus, fidam post operam præstitere Maximiliano.

Annus

Annus Christi 1485.

Innocentij VIII Pont. x.

Friderici IV Imper. 46.

Simonis III Episc. Pad. 23.

Reynald. in
biffor. Ecc.
Nauelet.
Gen. so.
Lang. in
Cron. Cl.
"Zen.

Haud minus, qui sequitur annus, turbulentus fuit dissidiis & pugnis Christianorum Principum; nihilq; Innocentium Pontificem magis sollicitum habuit, quām ut per oratores Regum & Principum, qui salutatum se venerant Romam (quos inter Moguntini, Trevirensis, aliorumque Archiepiscoporum Legati fuērē) Principes in concordiam compositos commoveret adversus Bajazethem Turcarum Imperatorem, iterum in Moldaviam prorumpentem. Ungariam interim à Turcis intactam servabat Matthias Corvinus, belli fulmen, terrorq; Turcarum; sed ille postquam multis cladibus præliisque secundis attritum Turcarum Imperatorem adegerat ad inducias, arma vertit in Fridericum Imperatorem Romanorum, bellis Turcicis sibi infestum. Ac postquam multa Austriae oppida & castra expugnārat, ipsam Viennam Imperatoris sedem aggressus, post sex mensium arctissimam obsidionem, ingravescente annonā, ad ditionem compulit; eamque pridie festum corporis Christi triumphali pompa ingressus est. Hunc in modum conversa fortunae scena, Fridericum Imperatorem Ungariæ regnum affectantem tota fere Austria exuit. Aspernabantur ceteri è regio sanguine Mattheiam Corvinum, quod ex militari genere ortus, ad Ungariæ regnum proiectus esset; sed ille ostendit non sanguine sed virtute Reges creari; quippe qui fortitudine bellica & armorum felicitate omnes per id tempus Europæ Reges superabat, non passus Turcas intra regnum suum pedem inferte; visumque multis, si cæteri Christiani Principes cum hoc bellicosissimo Rege conspirassent, Turcam insatiabilem Christiani sanguinis belluam ex omnibus rursus provinciis occidentalibus depelli potuisse.

Fridericus Imperator seu ad leniendum dolorem ex amissa Vienna, seu ad Principum auxilia sollicitanda simulque ad convenienterum Maximilianum filium in Germaniam inferiorem descendit. Rhenoque secundo devectus, pridie Idus Decembris Coloniam Agrippinam ingreditur. Qua in urbe cum magnifice exceptus esset à Magistratu & civibus, tum quadriduo post Hermannum Coloniensem Archiepiscopum regalibus donavit. Constructum ad id in foro antiquo splendidissimum pegma theatri in modum, in quo Imperator augustalibus ornamentis indutus, & Archiepiscopus Septemviri habitu decoratus prodierūt, circumfusa ingenti hominum multitudine ad spectaculum. Ibi Cæsar raro honoris exemplo Archiepiscopum publicè Electorem Imperij, Ducem Westfaliae & Angariae, Comitemq; Arnsbergæ renunciavit. Mox splendido diplomaticè omnia majorum privilegia ac jura solemniteritu

Matthias
R. Unga-
riam con-
tra Tur-
cas de-
fendit

Impera-
tori Fri-
derico in-
festus,
Austriam
invadit,
Viennam
occupat

Fridericis
Imp. Co-
loniam
descen-
dit, ubi
Archiepi-
scopum
regalibus
donat.

Pontan.

Heut. 1. 2.
Chron. Co-
lon.

Apologia

Henriet

Maximi-

lian.

Pontan. 1. 10.

Geldria.

Deinde Aquisgra-
nūm, ubi Maxi-
milianus fili-
us occur-
rit.

ritu roborata; id quod anno regni Romani 46, Ungarici 27. Imperij 34 consignatum exhibent Colonenses. Vergente in exitum anno, Aquisgranum profectus est, quo cognito, Maximilianus filius ductis jam ad pacem Gandavensibus, relictâ filij tutelâ penes Adolphum Ravensteinum, & bellicæ rei præfecturâ penes Philippum Clivium, & Engelbertum Nassovium, cum splendidissimo procerum comitatu Patri, quem intra octo annos non viderat, occurrit. Præmissi ad excipiendum Maximilianum Gwihelmus Dux Juliæ & Montium, Marchio Badensis, & Comes Wirtenburgius, insigni equitu, quos Cæsar consecutus, filium excepit; collucutique aliquamdiu inter se, Aquisgranum ingrediuntur. Qua in urbe Willhelmus Dux Juliæ & Montium Comesque Ravensbergensis solemní quoque ritu provinciarum jure & regalibus insignitus,

Fœdus Tremo-
niae in-
cunt.

Hentricus Ep. Mon.

Wilhel-
mus Dux

Julia, &

Joannes dux Cli-

viae.

Chron.

Tremo.

Kerchovius Stanpefoli.

Willius in Chron. MS.

franz. l. 12.

Saxon.

z. 36.

Bellum

gerunt

Episco-

pus Ol-

nabrug.

& Comes

Ritberg.

contra

dueem

Bruswi-

censem;

ejus cau-

fa.

Chron.

Hildef.

Paderit.

in Chron.

Lippiens.

At priusquam Cæsar in has provincias descenderet, sub medi- um Octobris, Henricus Monasteriensis Episcopus, Willhelmus Dux Juliæ & Montium, Joannes Dux Cliviæ & Marchiæ Comes Tremoniæ solemnem conventum habuere; actumque in eo inter tres po- tentes Westfaliæ Principes de pace inter se firmando; conventumque, ne quis sine alterius voluntate aut fœdus cum alijs faceret, aut bellum moveret. Nihil illo congressu lætius mutuis Principum convivijs, ludis, & decursionibus equestribus, atque omnibus concordia & amicitia signis, Magistratu vinum & annonam affatim largiente. Nemo non erat, qui non aurea pacis tempora sibi promitteret.

Inter hæc haud levis offensio orta inter Comites Ritbergenses & Duces Brunswicenses, quæ Westfalam pertraxit in arma. Dux- tat in matrimonium Eridericus Dux Brunswicensis, Wilhelmi Victo- riosi natu major filius, Margaretham Conradi Comitis Ritbergensis filiam ac sororem Conradi Osnabrugensis Episcopi, spe prolis, qua carebat. Quam cupidè id spectabat Fridericus, tam indignè fer- bat Willhelmus ejus frater, omni ejus patrimonio inhiando; & qua erat accensus invidia, odioque ob hasce nuptias, Fridericum fratrem abripit in carcerem, obtendendo hominem esse mente captum, nec gubernationi idoneum; Margaretha verò non modò injuriosè tra- cta, sed & è thoro fratris depulsa; quod imparem diceret, quæ alto & regio sanguini Brunswicensium misceretur. Hac familiæ suæ con- tumelia gravissimè exacerbati Comites Ritbergenses, Bernardus Co- mes Lippiensis, Simon Paderbornensis Episcopus noster, cæterique consanguinei. Ortum subinde bellum Hildesiense inter Bertholdum Episcopum & civitatem, in quo Episcopi partes ultro suscepit Hen- ricus Dux Brunswicensis, Wilhelmi filius, urbiam ac civibus jam dudum infestus, Dux Pomeraniæ, Comites ac nobiles vasalli Episco- pi. Urbs ut se contra Episcopum & Brunswicenses tueretur, implorat Hanseaticarum vicinarum civitatum auxilia; à qui- bus militares copiæ submissæ. Decrictatum in primis prædis, pagorum

pagorum vastationibus, & varia utrinque fortuna. Tum verò sollicitatus Ritbergensis ab urbibus foederatis in auxilia, quem Brunswicensibus infestum non ignorabant. Et ille oblatam sibi ulciscendi occasionem adversus Brunswicenses arripiens, cum selecto, quem in Westfalia conscripserat, equitatu Hildesium properat, civibus subventurus. Quo comperto, Henricus Dux Brunswicensis cum milite ex Hassia & vicinis locis collecto occurrit Ritbergensi, inopinatèque inter Leinam & Deistriam ad Peutereum montem profligat. Inter cæteros captus ipse Comes abducitur.

Hac clade provocati acrius Hildesienses, Brunswicensium, Lünenburgensium, Goslariensium, Magdenburgensium, Halberstadiensium, Gottingensium, Eimbecensem, Hannoveraniorum, Northemensium, aliarumq; foederatorum civitatum auxilia denuo implorant; à quibus cumulatae copiae submissæ. His Dux præficitur Bernardus Comes Lippiensis cognomento bellicosus, Simonis Episcopi nostri frater, qui & ipse in locum Comitis Ritbergensis sollicitatus cum expedito milite Westfalico Visurgim transgressus, civitatum copiis se junxit. His accessere Conradus Osnabrugensis, Henricus Mindensis, Simon Paderbornensis Episcopi: Henricus Dux Grubenhagensis; Comites præterea Schawenburgicus, Hojanus, & Diepholdius. Tanto belli motu moleque itum non tam adversus Hildesiensem Episcopum, quam Brunswicenses, adulciscendam injuriam Ritbergensi familiæ illatam; ardebatque jam tota inferior Saxonja flagranti bello, quod in alterum annum deprædationibus, incendiis, vastatione agrorum, alternisque cladibus protractum est. Postquam his malis utraque pars belligerantium satura fuit, tractum de pace, qua Comes Ritbergensis & Fridericus Dux captivitate soluti, & Margaretha conjux libertati reddita: simul & Episcopus Hildesiensis cum urbe compositus, in gratiam rediit; nec enim alia hujus belli causa fuerat, quam quod Episcopus ab urbe Hildesiensi subsidia quædam ac tributa posceret, quibus & Ecclesiæ suæ debita solveret, & castra oppignorata redimeret; id, tametsi Episcopus in vicem offerret urbi telonij sui fructus, cives pertinaciter detrectarunt, ea tum urbium etiam Episcopalium insolentia erat, & Primum suorum contemptus, ex fiducia & potentia foederatarum civitatum. Quod malum nunquam postea magis exitiale fuit, quam hæc sis Lutheranae tempestate, qua sibi imperium in ipsos Episcopos & religionem commutandam liberè sumplerunt.

Annus Christi 1486.

Innocentij VIII Pont. 2.

Friderici IV Imper. 47.

Simonis III Ep. Pad. 24.

Cæsar postquam Aquisgranum cum Maximiliano filio de Repub. collocu.

Chron.
 Colon.
 Pontus
 Henric.
 Annal.
 Holland.
 Cæsar
 eum Ma-
 ximiliano
 filio Co-
 loniam
 redit.
 Pontus
 Heuter.
 Trithem,
 in Chron.
 Sponh.
 Crani.
 L. 13. Saxon.
 Burchard.
 in Diariis
 Naucler.
 Gen. 50.
 Lang. in
 Chron.
 Maximian.
 Cymb.
 Poëta apud
 Freb.
 in Ecom.
 tom. 2.
 Brovver.
 lib. 19.
 Raynald.
 in histor.
 Eccles. n.
 42. & 43.
 Chron.
 Colon.
 Chron.
 Tremor.
 aliq.
 Maximi-
 lianus
 Rex Ro-
 mano-
 rum re-
 nuncia-
 tur Fran-
 cofurti.
 Deinde
 Aquis-
 grani co-
 ronatur.
 Episco-
 pus mo-
 nest. Co-
 loniz.
 splendi-
 do Cæsa-

collocutus, ineunte anno, Coloniam profectus est. As selecti Cæsa-
 rem Hermannus Coloniensis Archiepiscopus, Leodiensis & Came-
 racensis Episcopi, Wilhelmus Dux Juliæ & Montium, Joannes Dux
 Cliviæ, Marchiones Badenses, Carolus Egmondanus Adolphi Gel-
 driæ filius, & magna Germanorum Belgarumque procerum multi-
 tudo; quibuscum pridie Epiphaniæ Coloniam ingressus, solemnetri-
 um Regum festum habuit, ad corpora Regum supplex. Ibi cùm Dux
 Cliviæ jura regalia peteret à Cæsare, sicut Dux Juliæ Aquisgrani im-
 petrârat, Cæsar multum difficilis fuit, Archiepiscopo Susatum ac San-
 ctos repetente. Quocirca controversia hac in aliud tempus dilata,
 cæterorum regalia consecutus est.

Agrippinâ Cæsar & Maximilianus filius, consenso navigio, 12
 Calend. Februarij per Moguntinensium fines adverso Rheno Franco-
 furtum ad comitia Imperij profecti. Quò postquam, ut Trithemius
 inquit, convenere Bertholdus Moguntinus, Joannes Trevirensis, Her-
 mannus Coloniensis Archiepiscopi, Philippus Comes Palatinus Rhe-
 ni & Dux Bavariæ, Ernestus Dux Saxonie, & Albertus Marchio Bran-
 deburgensis, Septemviri, uno consensu xiv Calend. Martij Maxi-
 milianum Regem Romanorum creârunt, Principem xxviii annorum:
 solus inter Septemvirosl Vladislaus Rex Bohemiæ, quòd vocatus non
 esset, ad comitia non accessit; qua super re per Oratores vehementer
 questus est Cæsar apud Innocentium Pontificem. Facta electione,
 Cæsar & omnium Principum decreto, integro decennio quiesar-
 morum sancta. Lex saepius tentata, optataque magis, quam ut inter
 Germanos vim obtineret.

Francofurto Cæsar & Maximilianus cum Septemviris iter Co-
 loniam relegere; Inde Aquisgranum properatum ad coronationem
 Regis, quæ die nona Aprilis, Dominali post Pascha, splendidissimo,
 siunquam, apparatu instituta. Quam in rem Norimberga Cardi-
 M. allata corona junctusque Maximilianus Rex ab Hermanno Co-
 lonensi Archiepiscopo, magna Principum ambiente corona, & in-
 genti applaudentis populi lætitia. Quippe Princeps decoro & specta-
 bili corporis habitu, prudentia, fortitudine, multisque bellis feliciter
 gestis clarus; seu ut Nauclerus scribit, vir suavitate morum, rei milita-
 ris scientia insignis, iustitia amantissimus, singulari benignitate et clementia,
 omnibusque reguis virtutibus exornatus, quem summis ex domo Austriae
 Principibus handimmerito exaqueaveris. His rite Aquisgrani magna-
 que pompa peractis, Septemviri ac Principes Cæsarem cum Maxi-
 miliano filio Coloniam deduxere; ubi quatuordecim dies commorati,
 certatim epulis, spectaculis, ludis equestribus, & omni oblectamen-
 torum genere animos exhilararunt. Tum verò accidisse opinor,
 quod Monasterienses Scriptores de Henrico Episcopo suo memo-
 rant. Is inter cæteros Principes Coloniam accesserat tanta aulae ma-
 gnificentia, tantoque equitum numero, ut eo conspecto Imperator
 admira-

admirabundus dixerit, videri Episcopum illum non velle jus suum petere, sed in armis secum ferre, quibus extorqueat. Quo dicto Imperatoris cognito, Episcopus Imperatorem ad convivium, quod magnifice instruebatur, invitavit; Imperator ut ejus apparatum eludet, codem quo ipse die invitatus erat, Episcopum vocat ad epulum. Ad quem Episcopus, a se primò invitatum esse Imperatorem; ideo par esse, ut Imperator prius ad se veniat. Ethacut denuo frustraret Imperator, vetuit per totam urbem Colonensem ne quis Episcopo Monasterensi aut ligna aut carbones venderet. Nihil his retardatus Episcopus, jussit quodquot in vicinia arbores reperiri possent succidi, quibus & focum instruxit, & cibos coqui imperavit. Paratis jam omnibus ad epulum, mittit, qui Imperatorem vocent, deducantque. Vi-
Etus Imperator joculari licentia Episcopi cum tota aula & Principum comitatu accedit ad hospitium & epulum Episcopi. Ibi cum regio ferculorum apparatu & ministrorum splendore, supra quam abullo Electore exceptus recreatusque esset, non satis potuit demirari magnificentiam Episcopi, dignumque pronunciavit, cui tanta provinciarum praefectura obtigisset.

Postquam geniales dies peracti, Cæsar & Maximilianus filius post mutuos amplexus XIII Calend. Junij discessere; Cæsar in superiori Germaniam profectus; Rex illustrato Novello, inspectisque Burundi Ducis ac Soceri vestigiis castrorum, iter in Belgum repeti.

At nos perlustratis singularum dioecesum fastis, haud alium, praeter Monasterensem, ex Saxoniæ Westfaliæque Episcopis repemus, qui pro veteri ritu Cæsarem toties ad inferiorem Rhenum Coloniæ præsentem salutarit, assecatusque sit; seu id oblanguecente jam in Cæsares observantia cultuque, seu scriptorum nostrorum negligentia omissum sit.

Neque etiam inter Simonis Episcopi acta quicquam aliud annotatum reperio, nisi quod bello Hildesiensi, ut supra diximus, in hunc annum extracto, fœdus cum alijs Principibus & Dynastis Westfaliæ instaurarit; sicuti id in Chronico Dasselensi referur. Et verò quia Cæsaris res conturbatae erant ex bello cum Ungariæ Rege, alienisque potius auxilijs indigebat, omnis incolitas Episcopis Saxoniæ ex fœderibus petenda erat.

*Chron.
Hilde.*

Annus Christi 1487.

Innocentij VIII Pont. 3.

Friderici IV Imper. 48.

Simonis III Ep. Pad. 25.

Et Cæsar, quod exitiali bello cum Matthias Corvino Ungariæ Rege involutus erat, Austria prope omni amissa, simulque ab Innocentio pontifice ad subsidia belli Turcici sollicitaretur, anno hoc proximo celebrem Norimbergæ conventum Principum habuit; ad quem

*Naucler.
Gen. so.
Cramia.
Langus in
Chron. Citz.
Ursberg.
Paralip.*

*Raynald. in
histor. Eccl.
Brouver. lib. 19.
Annal. Trivir.*

*Cæsar
Imperij
Comitia
habet
Norim-
bergæ.*

*Pont. Hen-
ter. l. 2. c. 12.
Pont. l. 10.
Histor.
Gehr.
Contur-
batus Bel-
gii status.*

*Lis de
monte Ja-
cobi inter
Epis. Pa-
derb. &
Abbatem
Corbei-
ensem
compo-
nitur.*

quem & urbium Imperialium omniumque ordinum Legatos convenire voluit. Horum consiliis in unum collatis sancta est militaris disciplina, & cessatio civilium armorum per Germaniam. Idem Spiritus in alio congressu Principum est imperatum; sed casso successu, Postulata quoque necessaria adversus ingruentem hostium vim auxilia, quæ frigidè processere. Unus tantummodo Albertus Dux Saxoniæ invitatus à Friderico Imperatore suo ære militem scripsit, ducto, que exercitu in Austria Matthei Ungariæ Regis ferociam fregit, depulsumque ab obsidione Strigæ ad inducias compulit. Tam languida erat Cæsaris auctoritas, quam debilitati nervi, dissipato jam dudum & pessundato Imperij ærario.

At in Belgio res multo turbatior esse cœpit, multisque adversis casibus conflictatus Maximilianus Rex: captum iv Calend. Maji Aduardorum à Carolo Francorum Rege; prostratus Belgarum exercitus ad Bethunum, quem Philippus Clivius duxit, capto cæso quenobilitatis flore. Accessit Gandavensium defectio à Rege, foeda querebellio duorum hominum concitatione; adeo prouum vulgus adurbas, modò duces habeat. Spectabat hæc quieta Westfalia, quod magna pars inquietorum capitum aut in Belgio, aut trans Visurgim militaret.

Et Simoni Episcopo, ætate jam in senium vergente, nihil cuiusvis fuit, quam pacem & bonam amicitiam colere cum viciniis. Quare hoc anno inter ipsum & Hermannum Bonebergium Abbatem Corbeiensem lis de monte Jacobi composita. Locus is in diecisi Paderbornensi & territorio Corbeiensium situs, magno incolarum & peregrè venientium accessu ob cœlestia beneficia & miracula olim frequentabatur; isticverò quia abbas veterem pietatem multis annis oblanguescentem restituerat, facile impetravit à Sixto Pontifice procurationem sacrorum & oblationes, quæ largè tursum siebant. Quod cum juri Episcopi derogare visum, lis hac lege composita est, ut pars oblationum cederet Ecclesiæ, pars Episcopo, pars abbati. Firmata præterea eo conventu amicitia & foedus inter Episcopum & abbatem, suscepitque Episcopus patrocinium Abbatis adversus omnes turbatores & hostes Cœnobij.

Inter Westfaliæ Comites, qui Fridericum Imperatorem omnigenere obsequiorum assecuti sunt ad Rhenum, reperio cum primis commendari Everwinum Comitem Bentheimensem, alterumque Everwinum Dynastam Steinfurdensem, patrualem Comitis. Quare cum hi duo pactum gentilitium injissent, ne quamdiu ex altero proles mascula superesset, Bentheimensis comitatus, aut Dynastia Steinfurdensis per filias ad aliam familiam transferrentur, Cæsar id & Maximilianus Rex ratum habuere; sicuti & à Carolo V. confirmatum est. Vi ejus pacti Arnoldus Steinfurdensis, etsi ex Everwino Comite filia proles fæcunda suppeteret, anno 1531, Comitatum Bentheimensem adjit.

Annus

Annus Christi 1488.

Innocentij VIII Pont. 4.

Friderici IV Imp. 49.

Simonis III Ep. Pad. 26.

Naucler.
 Gen. 50.
 Trithem. in
 chron.
 Sponheim.
 Pont. Heue-
 ter. l. 2.
 Pontan. l. 10
 bish. Geldr.
 Gerhard. de
 Roo.
 Crantz. l. 13.
 Saxon.
 Chron. Co-
 lon.
 Chron. Tre-
 mon.
 Langius in
 chron. Citz.
 Spondanus.
 Raynald. in
 bistor. Eccl.
 Maximili-
 hanus in
 carcere
 abripitur.

Annus qui exinde sequitur Belgio turbulentissimus, & Maximiliano Regi calamitosissimus fuit, rebellione duarum in Flandria urbium, Gandavi & Brugarum. Ac Gandavenses primū à Francis alijsq; concitati palam à Rege deficiunt, occupatoque Cortraco & aliis quibusdam locis, Philippo Maximiliani filio ac sibi juramentum fidei dicere jubent, rejecto Maximiliano patre ab omni tutela filii & gubernatione Belgij. Pessimo Gandavensem exemplo Brugenses tanquam rabie seditionis contacti, Maximilianum Regem, qui in eam urbem cum Legatis ordinum & aulæ quibusdam proceribus tractatum de pace cum Francorum Rege advenerat, facto omnium tribuum concursu in forum Nonis Februarij in arctam custodiam arripunt. Ministrorum alij excitato in foro pegmate palam per Carnifices torti, alij capite plexi, alij in carceres abducti. Regi non semel praesentem mortem comminati sunt; quam cum ille lacrymis deprecatur, tuere, qui commiseratione etiam moti in lacrymas furentem plebem continerent. Quanquam & Rex ipse resumpto animo auditus dicere, occiderent se; sed non ultimum è domo Austriae futurum, qui inter rebellium manus occumberet. Efferatae belluae instar furebat Brugensem populus, inflammantibus furorem plebis Gandavensis, a quibus primū per literas rogati arctè Regem custodirent; deinde missis Legatis instigati ad pertinaciam, & conspirationem, & communis belli adversus Maximiliani Regis factionem.

Id atrox ac barbarum facinus postquam increbuit, ante alios Innocentius Pontifex scriptis ad Brugenses literis jubet Maximilianum dimittant liberum; id ni fecerint, sc in mandatis dedisse Hermanno Coloniensi Archiepiscopo, ut ipsos & omnes rebelles Flandriæ populos anathematis vinculo perstringat. Imperator tam inopino filij casu percussus, misit Wormatiensem Episcopum in Belgium, qui Philipum nepotem, Maximiliani filium servaret, ne in perduellium manus veniret, Germanosq; Principes ad armacommodoveret. Ferdinandus etiam & Elizabetha Hispaniarum Reges jam collocuti de jungendo matrimonio cum filia sua & Philippo Regis filio Oratores milere de laxando Rege. Sed his omnibus spretis, Brugenses & gandavenses consilia agitant de Maximiliano captivo Francorum Regi dedendo, & in Gallias transportando. Hac perduellium obstinatione accepta, Hermannus Coloniensis Archiepiscopus consenso tribunal, divinæ & humanæ majestatis reos pronunciat, interdictoque omni sacrorum usu, extra communem christianorum cœtum proscriptit.

At Fridericus Cæsar alijs armis perduelles aggressurus, mense Maio cum lectis è Germania superiori copijs ad inferiores Rheni provincias

Pontifex
 & Hispa-
 niæ Rex
 laborant
 pro libe-
 rando
 Maximili-
 ano.

Cæsar re-
 belles

belgas
domiti-
rus cum
numero-
lo exer-
citu ad
Rhenum
descen-
dit.

Quo co-
gnito,
belga
Maximi-
lianum
liberum
dimit-
tunt.

Cæsar ini-
quis pa-
ctis stare
recusans,
Ganda-
vum ob-
sidet.

Conven-
tus Prin-
cipum
Tremo-
niæ.

vincias descendit. Numerabatur exercitus ille ter mille, centum & vi-
ginti quatuor equitum, peditum vero septem millium. Aderant mul-
ti Principes; quos inter Christophorus & Wolfgangus Duces Bavariae,
Albertus Dux Saxonie, Thuringiae Landgravius & Marchio Misnia,
celebris ea tempestate miles & bellis Turcicis clarus, Fridericus Mar-
chio Brandenburgensis; Comitum, Baronum, ac nobilium ingens mul-
titudo; quibus copias suas junxere quinq; & quadraginta nobiliores
Imperij urbes. His accessere Trevirensium, Coloniensium, Juliacen-
sium, Montensium, Clivensium, ac Westfalorum agmina. Famæ ad-
ventantis exercitus perterriti Flandri, undiq; de pace acturi cum Rege
Brugas confluunt, magnoq; promisso auri pondere, & noxam erroris
depreciati, maximilianum Regem post decem mensium captivitatem
liberum dimittunt, sed coactum prius ad iniquissimas conditiones,
quas à Rege subscribi voluere. Magnum ad hanc pacem acceleran-
dam momentum attulit Albertus Saxonie Dux, a Cæsare in Belgum
præmissus; cuius fortitudine & scientia expugnata frena Brugesum,
caesisque mille, septingentis & Sexaginta civium urbs magno luctu &
trepidatione completa.

Verum Pater ad tam atroces filij injurias indignatus, quibus non
modo familia, sed & Romani Imperii majestas laesa esset, negata ut se
aut filium pactis his teneri; ulturusque primum Gandavenses, urbem
eorum circumpositis castris incingit, ac regionem latè pervastando,
militi in prædam dedit. His offensus Philippus Clivius Ravensteinij
dominus, quem pacis auctorem sponsoremq; ante fecerant, à Rege
& Cæsare defecit ad Flandros, atque è Duce regij exercitus Ducem
novæ rebellionis & propugnatorem dedit. Quamobrem Cæsar Al-
bertum Ducem Saxonie Belgij præfectum cum parte exercitus reli-
quit, ipse in Germaniam reversus ad novas copias conscribendas, at-
sitq; exinde bellum hoc civile in nonum annum, magnis utrimq; o-
diis & cladibus. Specie quidem libertatis hæc à se agi dictabant Flandri,
cum re ipsa haud aliud esset, quam populi insolentia & rebellio
ex longo otio, luxu, fastuque nata; potuitque hæc scena rebellionis,
quam Philippo primo eorum Principe acta est, videri præludium
ejus, quam Philippo II Rege hæresin introduxit. Quemadmodum
omnes urbium per Germaniam & Saxoniam rebelliones aduersus
Principes & Episcopos fuere specie libertatis invitamenta hæresis.

Inter hæc celebriter Principum conventus fuit Tremoniæ, ad
quem Coloniensis, Monastetiensis, Oshabrugensis Episcopi, Dux Cli-
viæ, alisque Principes accesserunt. Misere quoque suos Legatos Sulsa-
tenses, Groningenses, Essendienses, aliaeque urbes. Inter cætera, que
ad communem Reipub. bonum & concordiam poscebantur, res mo-
netaria constituta, pretiumque auri, quod hactenus 20 solidorum
erat, ad quindecim solidos contractum.

Cæsar postquam è Belgio Coloniam rursum accessit, nihil solli-
citius habuit, quam ut Geldros ex his Belgij turbis inquietos, atq; ad
Egmon-

Egmondanum Ducem respectantes in fide contineret, qua in remul-
tum usus opera DucumJuliae & Cliviae, qua Geldros à rebellione de-
terruere. Ea quoq; in urbe scriptis Cæsar ad Magistratum & cives Mo-
nasterienses, rogando auxilia adversus perduelles Belgas. Ejusmodili-
teris cæteras quoque Westfaliæ & Saxoniæ civitates sollicitavit.

Referunt ad hunc annum Patres Franciscani de Observantia ex-
ordia Cænobij sui, quod in Durstenæ celebri ad Lupiam Oppido
construxere piorum hominum liberalitate; in quo opere maximam si-
bi conditorum partem vendicat ipse Senatus oppidi & civium muni-
ficentia. Magnopere per id tempus familia illa Franciscanorum Pa-
trum florere visa, eoque à multis Principibus adamata, introductaque
in Oppida & urbes.

Atque hic simul annus est, quo Simon Episcopus noster Oeno-
polii Paderbornensis vestigal, acceptis 1500 florenis, Magistratu Paderbornensis urbis expignoravit. Qua pecunia summa castrum Beve-
runganum ad Visurgim redemit è manibus Niehausanorum nobili-
um, integrumq; diœcensi restituit. Sub id tempus simul Simon Episco-
pus noster primarium & munitissimum suæ diœcesis castrum Dringen-
berg, amœno in colle & loco ad ipsum Oppidum Dringenbergam
situm, novis ædificiis & munitionibus instaurare cœpit; visusq; tum
senio debilitatus sibi in eo habitationem parare, in quam haud multò
post, ut anno proximo referremus, secesserit.

*Gonkagado
Orig. Fran-
cif.*

*Initia
conven-
tus PP.*

*Francise.
deObser-
vantia*

Durstenæ.

*Simon
Ep. Ca-
strum Be-
verunga-
num redi-
mit.*

*Et Drin-
genber-
gense re-
staurat.*

Annus Christi 1489.

Innocentij VIII Pont. 5.

Friderici IV Imp. 50.

Simonis III Episc. Paderb. 27.

*Pont. Heute
ter. I. 3.*

Pontan. I. 10

bif. Geldr.

*Comitis
Franco-
furtensis,*

*in quibus
agitur de
pace inter*

*Maximi-
lianum &*

*Gallorum
regē con-
cilianda.*

*Quæ &
certis de-*

*inde con-
ditioni-
bus coa-
lescit.*

Maximilianus Rex postquam per consequentis anni initia in
Hollandia versatus, ordines ejus provinciæ sibi multum devinxerat,
iter in Germaniam instituit, collaturus cum Friderico Patre consilia;
tum ut comitiis Imperii, quæ Francofurti indicta erant, præsens in-
teresset. Eadeinde mense Augusto celebria fuere, multæque in his
Principum controversiæ sunt compositæ. At nihil in his comitiis
ferventius à Cæsare aëtum, quam ut Principum Imperij auctoritate
& studio pax inter maximilianum Romanorum, & Carolum viii Fran-
corum Reges conciliaretur; quæ missis ab Imperij Principum Legatis
octavo die Octobris in has leges convenit. Philippi filii tutela sit penes
maximilianum Regem, atque ipse provincias gubernet, ut ante bella
adiit. Quicunq; Gandavi, Brugis atq; Ipris in Magistratu fuere ab ex-
ordio belli, nulla ueste induiti, capite pedibusq; nudi, & in genua pro-
voluti, veniam deprecantur à Rege & Philippo filio, spondebuntque,
nunquam se ejusmodi facinora machinaturos.

Interim acerrime pugnatum inter Philippum Clivium rebellium
ducem, & Albertum Saxonem, quem maximilianus Belgij gubernatore
reliquerat. Clivi, postquam Gallicis copiis adjutus, Bruxellas occupat,
& magnam Brabantiae partem ad se trahit. Restitit huic fortissimè Saxo,
multusq; oppidis feliciter occupatis, cæsisq; Flandris, Cliviu in angusti-
as com-

as compulit. Atque is licet post pacem inter Francum & Maximilium initam invitaretur ad partes Cæsaris & Maximiliani à Legatis Imperij (id quod & Albertus Saxo in congressu ad Lovanium illi sua serat) homo tamen pertinax spernabatur omnem Cæsaris & Maximiliani oblaram gratiam.

Coloniensisibus ob novum telonium Rhenus occluditur.
Chron. Colon. Brouwer. lib. 19. Annal. Trevir. Simon Ep. administratio. Diœcesis Paderb. se abdicat, eam que transfert in Hermannum Archep. Coloniensem.

Cœpit & inferior Rhenus hoc anno turbari. Obtinuerat Colonia à Friderico Imperatore ob fidam belli ad Novesium operam privilegium erigendi telonium; quo beneficio dum invitatis Imperii Principibus frui attentat, omnium vicinorum Principum invidiam in se convertit. Indignatique cum primis Moguntinus & Trevirensis Archiepiscopi, Rhenique Palatinus, uno consensu navigationem fluminis prohibent. Controversia hæc altero anno in conventu Septemvirorum ad Cubam Rheni oppidum composita restrictumque inter arctos limites Coloniensium privilegium.

Tandem & Simon Episcopus noster, postquam in vigesimum septimum annum turbulentis temporibus administrasset diœcesin, è consilio assensuque Capituli, ultro se, quod per ætatem invalidus, & ob paralysin, qua ab annis aliquot conflictari cœperat, minus idoneus esset, munere suo abdicare cœpit, adjutoremque admisit Hermannum Coloniensem Archiepiscopum à Capitulo delectum; tento tamen Episcopinomine & dignitate, quoad vixit. Id quod hoc anno factum scribit Bruschius & Kerssenbrochius in fastis Episcoporum nostrorum, & verisimile faciunt Hermanni Archiepiscopi literæ ad præfectos diœcessis nostræ anno proximo scriptæ, quibus significat, sibi curæ fore, ne diœcesis Paderbornensis in tranquillitate & pace conturbetur; uti in hanc rem etiam à Simone Episcopo nostro arcem Dringenbergensem anno superiori instauratam diximus, in quam post abdicationem gubernationis, quod omnes fatentur, habitationem transtulit, assignataque pensione annua, in quietorem vitam secessit. Quanquam Tritheimius, atque ex eo Wittius, Cleinsorius, ac scriptor Coloniensis hanc abdicationem gubernationis à Simone factam ad annum 1496 rejiciant. Quæ tamen haud incongruè conciliaveris, si Hermannum Coloniensem Archiepiscopum primum à Paderbornensis tutorem, ac deinde pleno munere Coadjutorem delectum dixeris; adsunt enim apud nos literæ Hermanni Archiepiscopi post festū Remigij anno 1496 datae super confirmatione privilegiorum, quibus Coadjutor & futurus Administrator Successorq; inscribitur. Consultò sane & duplice commode Paderbornensis Hermannum, Hassiae Landgravium & Coloniensem Archiepiscopum, adjutorem delegere, quocum simul patrocinium Landgraviatus Hassia & diœcessis Coloniensis turbatis hisce temporibus habituri essent.

Annus Christi 1490.

Innocentij VIII Pont. 6.
Friderici IV Imper. 51.
Simonis III Ep. Pad. 28.

Succe-

Succedit annus nonagesimus supra millesimum quadringentesimum, qui inter heroës hujus saeculi sustulit Matthiam Corvinum, Malleum, ut inquit Trithemius, Turcarum, & invictissimum, uteum appellat Bonfinius, Regem; quem alij Scriptores, cum bellum contra Turcas appararet, ab ijs in hebdomada sancta veneno sublatum trahunt. Post excessum Regis duo cum primis amuli in affectando Hungariae regno, Maximilianus Romanorum Rex, & Vladislaus Poloniae Regis filius, Bohemiæ Rex. Obtendebat Maximilianus haud secus quam Fridericus Pater Ungariam ex dotali jure conventuque, ex quo Sigismundi Imperatoris & Regis Ungariæ filia, Alberto Cæsari denupta, Regnumque illud in domum Austriacam intulerat. Prevertit autem Vladislaus, quod & se heredem preferret; quem proceres xi Calend. Octobris apud Albam regalem Regem salutârunt. Quare Maximilianus contracto per Germaniam exercitu supra viginti milium, convertit se in Austriam repetendam; quam hoc anno magnam partem cum ingenti nominis gloria recuperavit, Viennâ etiam civium studio apertâ redditâque Maximiliano. Unde victor Hungariam ingressus multa Oppida & castra Ungaris eripuit, expugnataque Alba regali, sepulchrum Mattheiæ Regis cæsorum hostium sanguine aspersit. Inter Germaniæ Saxonianeque Principes, qui ad militiam Maximiliani Regis convolârunt, Wilhelmus Hassiæ Landgravius cum mille equitum legione, ex nobilitate Hassiæ & Westfaliæ conscripta, Cæsari ac Maximiliano Regi se obtulit, eoque ob res præclarè gestas in Ungaria una cum Sigismundo Marchione Brandenburgico, Gregorio & Christophoro Ducibus Bavariæ magnis honoribus decoratus.

Nec segnius res acta in Belgio. Quippe post varias clades Flandris illatas, Albertus Saxo & Naslovius Comes, quos Belgio per absentiam suam præfecerat Maximilianus, Brugas per circumposita castra fame & armis ad ditionem compellunt, interque alia secundum pacta Turonensis jussi sunt Bruges atra veste, capiteque & pedibus nudi supplices veniam deprecari, ac mulieram quinquaginta millium florenorum pendere; id quod etiam à Langio in Chronico Citizeni traditur.

Interea summa prædonum armorumque quies per Westfaliam auctoritate Hermanni Landgravii Coloniensis Archiepiscopi & Henrici Monasteriensis Episcopi, penes quos tum dominatus Westfaliæ erat. Quam in rem multum contulit pax, quæ ab utroque Episcopo ac ceteris colebatur cum Duce Cliviæ & Juliæ, quorum ille Marchiæ comitatum, hic Montium ducatum in visceribus Westfaliæ tenebat, nobilitate ferè otiosa (à qua ejusmodi tumultuaria bella concita alebantur) aut ad exteram militiam digressa.

Accessit hoc anno ad ceteros religiosorum cœtus per diœcesim Paderbornensem nova congregatio sacrarum Virginum ordinis D.

Augustini.

Trithem.
in Chron.
Sponh.
Nacler.
Gen. so.
Pont.
Heuter.
lib. 4.c. 2.
Bonf. decad.
4. lib. 8.
Raynald.
in histor.
Ecolej.
Postobi-
tum Mat.
thiæ Cor-
vini de
regno
Hunga-
riae con-
tendunt
Maximi-
lianuſ &
Vladis-
laus Re-
gis Polo-
niae filius.
Maximi-
lianuſ
Austriam
& Vien-
nam re-
cuperat.
Heuter. h. 4.
Aronbecker
Histor.
Bavar.
pt. 2. lib. 9.
Pont.
Heuter. l. 4.
Langius in
Chron.
Cirz.
Albertus
SaxoBru-
gas occu-
pat.

Initia
Monaste-
rij Bre-
densis
prope
Brakele-
nam.

ximilia.
Legatis
illi sua.
& Maxi-
rat Co-
Operam
Imperi
ividiam
virensis
nem flu-
tu Sep-
cumque
esum
œcessin,
validus,
usido-
fit Her-
um; re-
modhoc
iscopo-
i litera-
signifi-
ce & pa-
stro ar-
ius, in
ur, ha-
etorem
Clein-
tionis
incon-
copum
ere Co-
manni
uatione
succes-
nenses
opum,
us Haf-
essent.

Succe-

Augustini in Breda haud procul Oppido Brakelensi, liberalitate duorum nobilium fratrum Bernardi & Theodorici de Asseborg; à quibus postquam fundum prædiumque dono accepere, ædem sacram & domicilium construere cœpere, traductæque Virgines ex congregatione Hervordensi ejusdem instituti. Hanc Virginum congregationem Simon Episcopus noster hisce tabulis ratam habuit.

Litteræ
Simonis
Ep. qui-
bus fun-
dationem
Moniali-
um in
Breda
compro-
bat.

*Simon de Lippia Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Paderbor-
nensis, de votis nobis in Christo dilectis, Rectrici, Sororibus et conventui Soror-
um Oppidi Hervordensis nostræ diœcesis, vulgariter op dem Hollandie nun-
cupatarum, ordinis S. Augustini salutem in Domino sempiternam. Ex paflo.
rali officii nobis injuncti debito inter cætera tenemur, ut his, quæ pro divini
cultus religionisque incremento profutura noscuntur, partes nostra sollicitudi-
nis interponamus, caque benigno favore prosequamur. Sane relations veri-
dica didicimus, vosque laudabilem congregationem vestram in humilitate
Deo serviendò per morum honestatem, operumque bonorum studia, ac virtu-
tum plantaria, quæ apud vos exuberant, plurimos adificare, ac de operibus
mannum vestrarum vietum et amictum absque ullius præjudicio laboriose
quarere. Quare fuit nobis pro parte vestra per fidèles nobis dilectos Bern-
hardum et Theodoricum fratres de Asseborgh humiliiter supplicatum, quatenus
in villagio, vulgariter up der Breden nuncupato seu appellato, prope et extra
muros Opidi nostri Brakel situato, in curiis, quas ibidem acceptastis, religio-
sam domum, et congregationem novam, et oratorium cum juribus, altaribus,
et cimiterio, pro missis et divinis officiis ac sepulturis morientium sororum et
Confessoris ibidem agendum, dummodo sub clausura et reformatione vivant,
et quod altaria non habetis, in portatilibus celebrari facere valeatis, possetis
adificare, instituere, et dotare, nostra ordinaria auctoritate dignaremur gra-
tiose concedere. Nos igitur supplicationibus vestris hujusmodi inclinati, ut
in predictis curiis, et locis aliis vobis forsitan imposterum designandis, omnes
nomen vallis presentationis Mariae imponimus, congregationem novam
sororum Ordinis S. Augustini per Rectricem sororum Confessoremque guber-
nandam et discutiendam atque dirigendam, atque oratorium cum altaribus
et cimiterio pro Missis et divinis officiis ac sepulturis morientium sororum in
formatione seu anno probationis existentium, et Confessoris congregacioni ve-
stra in Hervordia, in statutis, habitu, moribus, professione, et modo orandi,
non dissimilem possitis auctoritate nostra instituere, adificare et fundare, pra-
sentium tenore liberam concedimus potestatem et facultatem. Anno Domi-
ni millesimo, quadringentesimo, nonagesimo, dic luna quinta mensis
Aprilis.*

Procurationem hujus congregationis commisit Episcopus Re-
ctoribus Cœnobij in Bodeken & Blomberg, quorum idem vita ge-
nus erat secundum institutum D. Augustini & congregationem Win-
desheimensem. Mirum quām multæ hujusmodi Virginum congre-
gationes per Westfaliam in Oppidis & pagis per id tempus accumu-
latæ, in quas ingenuæ & tenuis fortunæ Virgines se dedere, vitam
passim nendo, texendo, & laboris industria trahentes; quæ ut in
Oppido

Oppido intraque claustra laudabiles, ita in villis & pagis multis peritulis obnoxiae fuere.

Annus Christi 1491.

Innocentij VIII Pont. 7.

Friderici IV Imper. 52.

Simonis III Episc. Pad. 29.

Naucler.

Gen. 50.

*Truthem. in
bron.*

*Sponheim.
Hemer. l. 4.*

l. 4.

*Comitia
Norim-
bergenia
à Maxi-
miliano
celebra-
ta.*

Anno vertente, quod jam Pater ob senium ad publicas curas minus idoneus esset, omnesque ad florentem filij fortunam respicerent, Maximilianus Rex comitia Imperij Norimbergæ indixit; quibus per absentiam patris, magna Principum atque omnium ordinum gratia atque auctoritate, presedit. In his comitijs præter cætera comprobatum est Principum decreto matrimonium Regis cum Anna filia Ducis Britanniæ, missique in hanc rem Legati Principum auctoritate. Qnod ubi Carolus Francorum Rex recivit, armatus Britanniae Ducis provinciam ingressus, filiam Ducis Maximiliano de-sponsatam vi præripuit in matrimonium, nulla, ut Nauclerus inquit, honestatis juris habita ratione veritus nimis Gallus, ne sicut conjugio cum filia Burgundi Belgum, ita cum hac Britanniam tra-heret ad austriacam potentiam Gallis unicè invisam. Mox & Mar-garetam Maximiliani filiam à Flandris Carolo Regi oblatam, ac solo hactenus verbo contractam patri remisit. Inde nova offensio no-vumque bellum inter Reges.

At Maximilianus in præsens rebus Ungaricis intentus, in Vla-dislaum Ungariæ Regem arma parabat. At dum Principes Imperij, ab hoc bello alieni ne per id Turca invaleceret, Pontifex simulac Casimirus Poloniæ Rex Vladislai pater, missis ad Cæsarem & Maximilianum Legatis, pacem sollicitant; quæ in has præcipue leges conve-nit. Vladislaus regnum Ungariæ retineat; eo sine filijs legitimis mor-tuo, ad Maximilianum recidat: interim penes utrumque regni titu-lus resideat, centies mille nummorum pendat. His tam feliciter transactis, urgebat Innocentius Pontifex per Legatos commune bel-lum adversus Turcas, quod alio exercitu Ungari, Bohemi & Poloni, alio Germani gererent. Salutaribus, sed irritis consilijs hæc ageban-tur. Quare per dissidia Christianorum Turcæ in Carniolam, Windonam, Marcam, Ciliam, Carinthiam ac Stiriam irrumpentes, multa hominum millia utriusque sexus in captivitatem abduxere; at non impune. Quippe Maximilianus irruptione cognita hostem, Duce Ebersteinio Comite, ingenti cum clade receptorisque prædis ex Austriæ provincijs ejecit.

Neque in Belgio per hæc destitum pugnari inter Albertum Sa-xonem, & Clivum Gandavensium rebelliumque caput. Accessit nova belli flamma, Carolus Egmondanus e captivitate Gallica di-missus, qui Geldriam sibi paternam hæreditatem Gallicis axilijs ven-dicare coepit.

*Bonifacius.
Raynald. in
histor. Eccl.
Pont. Hen-
ter. l. 4. c. 4.
Pacem
certis le-
gibus
ineunt
Maximi-
lianus &
Uladis-
laus.*

Westfa-

Kerchov.
presbyt.
in chron.
Tremson.
Chron. Col-
lon.
Wittius in
Chron.
Spermach.
in chron.
Lunensi.
Teschomach

Ingens in
Westfalia
fames.
Antistites
Colon. &
monast.
clerum &
coenobia
refor-
mant.
Trithem. in
script. illus.
G. r. m.
Petri, in
Biblioth.
Carthus.
Florent
hoc tem-
pore Wer-
nerus Ro.
levinch
Radol-
phus Lan-
gus.

Westfaliam vicinasque Rheni provincias vel ipsa fames quietas fecit; ea verò tanta fuit, ut passim, fabæ, pisa, lentes, siliquæ, glandes in panes excoctæ inediā explerent; qua & multi mortalium per agros extincti sunt. Ortum id malum partim ex continuis superiores anni pluvijs, quibus fruges corruptæ fuerunt; partim ex dilitum civiumque in Oppidis avaritia, qui frumentum compresēre. Quare cùm secundo Lupia frumenta vherentur in Rhenum, agrestes homines fame stimulati naves rapuēre in prædam.

Inter Episcopos, quorum tum fama virtutum celebris erat, eminebat Coloniensis & Monasteriensis; quorum uterque nihil impensis habuit, quām per pacis otium disciplinam Cleti & Cœnobiorum instaurare; sicuti hoc anno Coloniensis Monachos Tuitiensis & Dunewaldensis Monasterij ad veterem formam reduxit; & Brulæ Franciscanis Patribus de Observantia insigne Cœnobium condidit.

Florebant per id tempus Coloniae Wernerus Rolevingus, ortus ex pago Laer dicecensis Monasteriensis, atque anno ætatis xxii Cartusianorum arctissimam vitam amplexus, multisque scriptis libris, & fama etiam sanctitatis clarus, vixit ad annum secundum consequentis sæculi. Monasterij haud minus inclarecebat Rudolphus Langius, ex equestri Langiorum familia, Canonicus Cathedralis Ecclesiæ, à quo, postquam Româ redierat, politiores literæ per Westfaliam mirificè coli cœpere. Multum is adamatus honoratusque ab Henrico Episcopo, hoc anno extypis monasteriensibus Joannis Limburgij poëmatu sua in lucem dedit.

Annus Christi 1492.

Innocentij VIII Pont. 8.

Friderici IV Imper. 53.

Simonis III Ep. Pad. 30.

Trithem. in
ébron.
Sponh.
Heuter. 1.4.
Nauclet.
Gen. 50.
Pont. 1.11.
Chron. Col.
Brouver. in
annal. Tre-
vir.

Novi in
Belgio
motus &
factiones.

Nulla exinde Imperij pars turbatior, quām Belgium & Geldria. Nam cùm Maximilianus Romanorum Rex Germanicis Hungaricisque negotijs occupatus teneretur, Gandavenses Duce Philippo Clivio cœptâ rebellione tumultuantur. Ac Clivius, licet Adolphi Patris aliorumque precibus invitaretur ad pacem, eâ tamen rejectâ, se Gallic clientem profitetur, atque ex Slusa munimento regios infestans sparso etiam in vulgo libello, quo malam causam pessimis argumentis obvelare conatur. Præter Hocxios & Cabillavios, quorum alij Maximiliano, alij Clivio hærebant, nova præterea rebellium factio in Hollandia coorta, qui se Casenbrotios appellabant, questi se adeo Maximiliani Regis exactionibus exhaustos, ut præter panem & caleum nihil ad inopem vitam relictum; eò, postquam ad arma pervenit, in signis militaribus panem & cascum circumtulere, Geusiorum proliudia. Hi facta conspiratione Harleum occupant; quam urbem sœviendo in Magistratum sedem bellidelegere. Quo tamen brevi

brevi Albertus Saxo multis præliis disjecit; & qua erat felicitate
armorum, Gandavenses ad pacem coëgit, oppugnataque Slusa, Cli-
vium subactum in gratiam recepit.

At longè gravior rebellionis procella Geldriam concussit, post.
quam Carolus Egmondanus, animosus xxiv annorum juvenis à Gallis di-
missus, Gallorumq; & Vincentij Comitis Morsani auxiliis præmuni-
tus, cœpit Geldriam majorum provinciam repetere. Is Calend. Aprilis
Ruremundam, mox Venlonam, ac deinde Neomagum ingressus in-
genti omnium gratulatione excipitur, & Dux Geldriæ salutatur; cui
& cetera ferè Oppida, facta à Maximiliano defectione, juramentum
fidei dixere. Auctor est scriptor Chronici Tremoniensis Carolus
Egmontanum & Henricum Monasteriensem Episcopum Tremo-
niæ convenisse; haud dubium, quin collatis consiliis Carolus vete-
rem Geldriæ patronum & consanguinei Episcopi auxilia implorâ-
rit; sed ille tam metu Cæsaris & Maximiliani Regis, quam Capituli
atque ordinum suorum, à quibus jam ante Geldriæ illi bella inter-
dicta erant, ab hac armorum societate manum retraxit.

Ad hos motus, qui à Gallis incendebantur, Cæsar & Maximili-
anus Rex mense Septembri Confluentiæ conventum habuere; ad
quem ubi quatuor amplissimi Septemvirorum proceres ac reliqua-
rum civitatum Oratores accessere; Cæsar de bello adversus Gallia-
rum Regem suscipiendo egit, ad vindicandas injurias filio Regi illa-
tas: at Principes alieni à bello, quod ob raptum unius foeminae ge-
rendum esset; & cum de tributis bellique subsidiis, quæ ad cetera
bella postularentur, sollicitaret Rex ac Cæsar, lento quoq; habuere
Principes.

Medio anni tempore, xxv nimirum Julij, festo D. Jacobi, vitâ
defecit Innocentius VIII Pontifex, lectusque est in ejus locum non
sine ambitus infamia. Illus Augusti Rodericus Borgia Cardinalis,
gente Hispanus, qui Alexandri VI nomen sumpsit. Præful magnis qui-
dem naturæ dotibus ornatus, sed multis corruptis moribus, seu, ut
Langius noster, *vir ævo grandis et mirus, in quo virtus aquabant virtutes,*
inter tot optimos, qui antecessere, & ad hunc diem consecuti sunt
Pontifices, labes apostolicæ sedis.

Nihil per hæc turbarum in Westfalia præter bellum, quod Hen-
ricum Monasteriensem Episcopum cum Eduardo Frisisque gessisse
refert Emmius; causa belli nulla adscripta, nisi quod ex libidine bel-
landi & prædandi auctor tradat, Monasterientes ex Westerwoldio
agro in Groninganos & Reidanos irrupisse, inde rapto agmine
Wimeram, Bonam, Bundam vicos ad Dullarti oras diripiisse,
Weneram præterea insigne forum apud Reidanos petiisse, at-
que illic pulcherrima dona templi abstulisse, spoliato fand-

Kkkkk

ignem

Geldriam
Carolus
Egmon-
danus re-
petit.

Cæsar
subsidia
belli sol-
licitat,
sed cun-
ctantes
Imperij
Principes
habet.
Truthem, in
chron. Spon.
Brover, in
annal. Tre-
vir.

Moritur
Innocen-
tius PP.
succedit
Alexan-
der VI.
Raynald, in
hist. Eccles.
Marian-
Volater.
Nancier.
Gen. so.
Bellum
Hentici
Ep. Mo-
nast. cum
Frisis.
Vbbo Em-
muis lib. 30.
Histor.
Erisse.

ignem incendiarium præsulem injecisse; & quibus non calumnij integerimum virum insectatur hæreticus ille scriptor, ubique in Episcopos maledicus, qui res suas magnis verborum fumis, nullo fere auctore producto, uti pro ingenio virulentus, pleraque fingit.

Eius veri-
ores eau-
se.

Sed justiores belli causas cognoscet hic scriptor ex querelis Henrici Episcopi ad jurisdictionis Ecclesiasticæ violatores & perturbatores prescriptis. Quam in rem ipsas Pontificis literas haec tenus nondum in publicum prolatas hoc loco interest producere.

Alexander Episcopus Servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriā. Dicit Romanum Pontificem ad ea libenter attendere, per quae patratores excessum debite puniantur, ut illa, quæ ad eorum comprimentam potentiam provide sunt inventare media, sortiantur effectum, sua solitudinis partes adhibere. Sane pro parte Venerabilis fratris nostri Henrici Episcopi Monasteriensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod Ecclesia Monasteriensis ab ejus prime vi fundatione, sive à tanto tempore, citra quod de ejus contrario memoria hominum non existit, habuit habere que consuevit Ecclesiasticam jurisdictionem in certis Frisia partibus, et in illis nonnullas preminentias, præpositorias nuncupatas, personis etiam Laicis præsertim nationis Frisia conferri et committi solitas, et talis præpositoria, dignitates, personatus, administrationes, officia, vel beneficia Ecclesiastica in aliqua Metropolitana, Cathedrali, Collegiata, conventionali, Regulari, seculari, vel curiali Ecclesia, Capella, Leprosorio, Oratorio, Xenodochio, aut aliquo alio loco Deo dedicato non existunt, et in cuiuslibet Præpositoriarum hujusmodi limitibus respetive ipse Henricus et pro tempore existens Episcopus Monasteriensis suas constitutas sedes habet, ad quas suos Officiales foraneos congruis temporibus anno quolibet ad cognoscendum de causis ad forum Episcopale pertinentibus mittere consuevit, et ipsi Officiales sine assistentia, favore et adjutorio eundem Præpositorum propter inumanitatem, ferocitatem, et rebellionem hominum dictarum partium ad exercitium jurisdictionis hujusmodi, ut verisimiliter creditur, non admitterentur, qui quidem Præpositi nullam jurisdictionem in Clericos, sed tantum in Laicos infra limites earundem Præpositoriarum habent, et Coadjutores Cooperatores, et Defensores jurisdictionis Ecclesiastice Monasterien. existunt: nec consueverunt tales præposturae, tanquam tituli beneficiales alicui Ecclesiastico conferri, vel assignari, seu pro talibus impetrari, aut sub aliquibus regulis Cancellaria Apostolica vel concordatis Nationis Alamania quomodolibet comprehendendi, et by. qui præpositoris prefatis praesci soluti fuerunt, Laici uxorati frequentius quam Clerici existunt, quibus conceduntur ad finem, ut protegant, tueantur, et defendant jurisdictionem Ecclesiasticam Monasterien. hujusmodi in partibus illis, absque eo, quod habent in personas Ecclesiasticas jurisdictionem, seu coactionem aliquam, ut preservetur; Et si Ecclesia Monasteriensis tales præpositorias, et Præpositos non haberet, nullatenus adulteria, incestus, hereses, sortilegia, superstitiones, excessus, criminia, et delicta cohibere et corrigerem posset. Sed propter multiplices hominum excessus pateretur plurimas tribulationes, molestiones, inquietationes, et

alii

alia detimenta. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat, ex hujusmodi assistentia delinquentium excessis puniantur, et provideatur, ne alii ad delinquendum inducantur, timentes relictorum suorum punitionem, pro parte dicti Henrici Episcopi nobis fuit humiliter supplicatum, ut consuetudinem assistentia hujusmodi haec tenus laudabiliter observatam approbare, et in posterum observari debere, decernere, aliasque in premissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui ad illa, ut tenemur, libenter intendimus, per quae locorum ordinarii, et alii praesidentes officiis, ad quos spectat, commissa criminis liberius punire valcent, et sic puniendo illis et aliis eorum exemplo similia committendi audaciam interdicant, praefatum Episcopum a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti aliasque Ecclesiasticis sententias, censuris et penitentiis, vel ab homine quavis occasione vel causa latet, si quibus quomodolibet innovatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, ac præminentiarum, sive coadjutoriarum, et præpositoriarum hujusmodi alias qualitates, et situationes pro expressis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, consuetudinem assistentiae prædictam haec tenus, sicut præfertur, laudabiliter et inconcurre obseruatam auctoritate Apostolica præsentium tenore approbamus et confirmamus, ac pro ut haec tenus observata existit, etiam in futurum observari debere, dicta auctoritate decreverimus. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, et decreti infringere, vel ei ansu temperario contraire; si quis autem hoc attemptare præsumpscerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, quadringentesimo, nonagesimo tertio, Nonas Februario Pontificatus nostri anno primo.

A. de Maffei

M. de Theobald. Jo: de Regio Jo: de Cardona. L. de Alterius Jo: de Bostys, Cherarus, D. Sirrano.

Habuere ejusmodi præposituras supra sedecim Episcopi Monasterienses in Frisia: nec aliam ob causam cum secularibus è nobilitate viris, præter morem Ecclesiæ, communicatae fuerunt, quam ut Episcopos & ministros Episcoporum juarent ad jura Ecclesiæ defendenda, effrenemque illum populum in officio, & obedientia continerent. Et quæ non molestiae Episcopis cum Frisijs, quæ suis Principibus & Reginis toties rebelles fuere? sicuti postremum etiam Maximilianus Rex Alberto Saxonie Ducis, ut auctor est Langius, ob meritam & res præclare gestas Frisiam donavit, siquidem gentemillam ad obedientiam deducere posset. Nunquam genti illi de libertate satis consultum videri potuit, nisi postremum admissa hæresi, ab omni se obedientia Ecclesiæ Catholicæ exsolveret.

Annus Christi 1493.

Bonfin.
Naucler.
Spondan.
Heuter.
Cyprianian.
Trithem. in
chron.
Sponb.
Chron. Co-
lon.
Wittini in
chron.
Broover.
lib. 19.
Pontan. l. 11.
Obitus
Friderici
Imp.

Alexandri VI Pont. 1.
Friderici IV Imp. ultimus.
Simonis III Episc. Paderb. 31.

Innocentium Pontificem Fridericus Imperator anno proximo
secutus, mortalitatem Lintzij in Austria implevit. Dies mortis ab alijs
Calendæ Augusti, ab alijs septimus Septembbris, ab alijs vigesimus
Septembbris notatur; verisimilius, qui xiv Calend. Septembbris obisse
tradunt; quo calculo regnavit à prima electione Francofurti facta an-
nos lxxii, menses iv, dies xviii; ab eo vero anno, quo Romæ coronatus
Cæsar, xlvi, menses v. rara temporum regnandi diuturnitate & felici-
tate, quæ post Octavium Augustum nulli exinde Cæsarum obtigit.
Annum ætatis explerat lxxxviii; neque facile etiam Cæsar, qui majori
continentia cibi potusque vixerit, vino modico, coque diluto in ce-
na usus, rariissime extra eam. Multa in hoc Cæsare laude digna, sicut
commendat Æneas Sylvius. Animus sedatus & tranquillus, ingen-
ium perspicax, memoria tenax, fervor religionis ingens, pacis & oij
cupiditas, castus torus; sicuti hæc pluribus etiam refert Nauclerus,
Langius, alijque Scriptores. Corpus Lintzio Viennam deportatum,
& mausoleo, quod sibi parârat, illatum. Rogatus aliquando Cesar,
quid optimum in vita mortalium esset, respondit, felix vitæ exitus; ad
quem & ipse totam vitam composuit. Quapropter & omnibus Sa-
cramentis sibi rite procuratis pridie Nativitatis B. Virginis, quam
semper studiosissime coluerat, excessit.

Naucler.
Gen. 50.
Trithem.

A patris morte Maximilianus Romanorum Rex imperium au-
spicatus est; quanquam is in diplomatis ab anno 1486, quo Romano-
rum Rex est renunciatus, annos regni sui numeret. Nondum paucum
Maximilianus solemnni ritu in tumulum composuerat, cum Turcs
post ingentem cladem Ungaris illatam mense Octobri in Croatiae,
& hereditarias Austriae provincias irruunt, abductis x. millibus in
servitatem; quod ubi Maximiliano renunciatur, posito luctu, dila-
toque funere, quod fortissimi militis erat, exercitum xx. millium
contrahit, quo in Turcas invectus, e provinciis suis eos ejecit.

Justis funebribus patri persolutis, Maximilianus in cœtu Ora-
torum, quos Pontifex & Christiani Reges ac Principes Viennam
miserant, de pace inter Christianos Principes, & bello Turcis inf-
tendo constanter egit. Ac licet belli Turci consilia evanuerint, pax
tamen praesente Pontificis Legato cum Rege Francorum, magno &
Imperi & Belgij bono, processit. Traductaque jam in partes Maxi-
miliani Clivio, rebellium Duce, Albertus Dux Saxonie Belgij Guber-
nator omnem militem convertit in Geldriam, ferro flammaq; omnia
pervastando. Qua rerum mutatione confernatus Carolus Dux Gel-
driæ receptus, in Lotharingiam profugit ad affinem Ducem.

Cœpit

Cœpit & hoc anno Westfalia suis turbis concuti. Fomes belli Nicolaus Teclenburgicus Comes; is rejecta uxore, quam habebat Wilhelmi Ducis Juliæ & Montium consanguineam, introduxerat concubinam, qua cum flagitiosè vivebat. Ea injuria matris & probro familie offensi filij, Otto & Nicolaus, quorum uterque absens à domo paterna, Otto in aula Episcopi Osnabrugensis, Nicolaus apud Wilhelmum Juliæ Ducem versabatur; & hic à Juliæ Duce stimulatus, instructusque militari manu, castrum Teclenburgum latenter & improviso intrat, patrem ex pellicis lecto abripi jubet in carcerem, ipse thesauris & castro potitus se possessorem facit. Flagitium Comitis eti pœna dignum puniendumque censeretur ab omnibus; at tamen quia à filio fiebat, patre in tetrum carcerem detrusos, indignatus non modò Otto frater, sed & vicini Principes ac Comites, Conradus Osnabrugensis, Henricus Monasteriensis Episcopi, Comes Lippiensis, Schawenburgicus, Ritbergensis, ducto exercitu, urbeque Osnabrugensi tormenta submittente, Teclenburgum obsident, op̄ pugnantque; vi deinde deturbatur Nicolaum filium, & Patrem liberaturi è carcere. Quæ dum magno Westfaliæ motu aguntur, intervenit Wilhelmus Dux Juliacensis, & magna procerum multitudo; horum opera projecta concubina, filius reconciliatus patri, & fratres in gratiam rediere; pactisque mutus, attributa est Nicolao fratri Lingensis toparchia, quām incoleret, cætera Comitatūs fratres post obitum patris ex æquo dividenter. Sublato deinde patre, Ottoni Teclenburgum & Comitatus cessit, Nicolao Lingensis Toparchia. Inquieta semper capita Teclenburgenses Comites, neque novum in illa familia patres impiè tractari à filiis, quando Nicolaus Comes Teclenburgicus, horum filiorum avus, Ottonem patrem suum captivum duxit & in carcerem detrusit.

Annus Christi 1494.

Alexandri VI Pont. 2.

Maximiliani IV Imper. 1.

Simonis III Episc. Pad. 32.

Maximilianus dehinc Imperator, ducta Enoponti in matrimonium Blanca Galeatii Ducis Mediolanensis filia (quæ magnam quidem pecuniae vim in dotem, sed nullam prolem attulit) in inferiorem Germaniam descendit cum Imperatrice, transitaque Moguntia, Bertholdum Moguntinum Archiepiscopum in comitatu habuit, quo cum Coloniam pervenit; ubi medius incedens inter Hermannum Coloniensem, & Bertholdum Moguntinum Archiepiscopos, à Clero & Magistratu iv Calend. Julij magnificè exceptus est. Inde lustro Aquisgrano, Trajectum ad Mosam petiit, obviumque habuit Philippum filium & Margaretham filiam, quibuscum in Belgium profectus. Et verò cùm toto Belgio pacato, una Geldria tumultuaretur, excitus à Carolo Egmondano Cæsar, e Brabantia ingenti cum exercitu

Wittius in
chron.
Chron. Os-
nabrug.
Chron. Mo-
nast.

Littere Com-
radi Episc.
Osnabrug.
à quo hoc
anno hac
gesta esse
runtur. Se-
cundus quām
Wittius,
quicq; an-
num 1493.
refor.

Turbæ in
Westfalia
exortæ ob
Comitem
Teclen-
burgicum
à filio in
carcerem
detrusum,

Trischem. in
chron.
Pont. Hen-
ter. I. 5.
Pontianus
lib. II.
Cæsar Co-
loniam &
in Belgi-
um de-
scendit.

ad

Neomagum op-
pugnat.

Philippū
filium in-
augurari
curat.

Carolus
Egmon-
danus
rursum
Geltriz
inhiat.

Seilerus in
chron.
Pyrmont.
descriptio
Comita-
tus Pyr-
montani.

ad Mosam movit, expugnatāque Ruremondā, Neomagum Geldriæ factionis caput est aggressus. Oppugnata summavi urbs, sed infelici successu; quod Trithemius ad ultionem divinam retulit, ob militum fævitiam, qua Gelriæ incola tractarunt. Quare Cæsar in Brabantiam regressus, Ordines ad inaugurationem Philippi deduxit, cui & solemni ritu juramentum fidei dixere. Ita verò Cæsar, cui totius Imperij cura, ac moles incumbebat, partem oneris Belgicæque administrationis transtulit in filium; abruptaque tandem est armata illa lis de tutela filij.

Inter hæc Carolo Egmondano facta spes ex clementia Cæsaris obtinenda Geldriæ, qui ob id ex Lotharingia ad Cæsarem sese Gravæ commorantem contulit; multumque confitus patrocinio Imperatricis & Alberti Saxonie Ducis, jus suum obtendere cœpit, eoque Cæsarem commovit, ut quatuor Imperij Electorum arbitrio rem decidendam committeret; quod cum & ab ipso Carolo admissum probatumque esset, stare debuit haud secus quam ipse Cæsar sententia periculo. Post ubi Electores Carolo Geldriam abjudicavere, quod neque Arnoldus avus, neque Adolphus pater unquam clientelari Cæsaris beneficio Geldriam obtinuerint, armaque præterea contra Imperium gesserint; Carolus, animantibus Gelriæ civitatibus, ad arma rediit, quocum & ordines novum foedus adversus Maximiliani pepegere. Ad hunc modum bellum Gelricum, quod multis turbis & damnis affecit Westfaliam, protractum est.

Post turbas inter Teclenburgicos Comites consopitas, oritur altero anno lis nova apud Paderbornenses ex obitu Mauriti Co. mitis Pyrmontani. Situs est comitatus hic in diœcesi Paderbornensi intra Brunswicensem ducatum & Comitatum Lippensem unomiliari à Visurgi, Emmera interfluente. Olim præter Oppidum Luiden octoginta pagis excultus; quibus bello Susatensi vastatis, exustisque, decem tantummodo supersunt. Quemadmodum hæc Joannes Seilerus, arcis Pyrmontanæ præfectus, in eruditio Chronico Pyrmontano, quod ex tabularijs literis contextum, accurate descripsit.

Sedes Comitum antiquitus fuit in monte Schelle haud procul à castris præsentis loco; post Comites in ipso Oppido Luiden sedem habuere. Nam quod nunc castrum Pyrmontanum conspicitur, vallo fossisque præmunitum, à Comite Spiegelbergio anno 1526 demum exstructum. Castro adjacet celebris fons acidularum & salubrium aquarum, quem anno demum 1552 prorupisse volunt, qui multo exinde concursu hominum longè latèque accendentium in hunc diem frequentatur, multisque præsens morborum medela est, eoque vallis benedictionis B. Virginis appellatus. Propè etiam fons ferventis aheni in modum ebulliens haud multò post profiliit, aquis turbidis adque noxiis, ut vapore, & halitu transvolantes aves sæpè enecet; eoque nec ad potum nec alium humanum usum utilis. Tam prope le noxia & salubria terræ viscera egerunt. Origo

Annalum Paderbornensem Liber XVIII.

771

Origo Pyrmontanorum Comitum ob vetustatem, sicut cætera omnia, valde obscura. Crantzus, atque alij primum Comitem à Carolo M. ex Gallia introductum, & loco impositum, idque perigrino nomine confici volunt. Quanquam id nomen non tam Galicum sit, quam ex Græca voce πέτρη, quod ignem sonat, compositum, montem igneum dicat; nisi à Pierre, quod Gallis est Lapis & Petra, Pyrmontium petrosum montem indicet, sed hæc conjecturæ.

Crantz. l. 1.
Metrop. c.
25. lib. 12.
Wands. c. 24.

Primum à Carolo M. Comitem impositum Seilerus in Chro-
nico Pyrmontano Mauritium vocat; ab eo Eitolonem filium & Er-
nestum Comites introducit. Sed quā illa fabulis similia, tam ob-
scura Comitum series ad annum 1000, à quo ex vetustis Godeschal-
cus, Wernerus, Hermannus, atque alij proferuntur à Seilero. Sanè in
literis Falckenhagensibus reperio anno 1260 consignatis, Herman-
num & Godeschalcum Pyrmontanos Comites inter liberales ejus
Coenobij conditores. Inde jam explicatior & constantior hotum
Comitum series (interque hos Bodo xli Corbeiensis Abbas) ad Hen-
ricum Comitem Pyrmontanum. Is ducta in uxorem filia Comitis
Diepholtij, genuit Mauritium & Joannem. Mauritus Clero ad-
scriptus Coloniensis Ecclesiæ Præpositus fuit; Joannes familiæ stirps
ex Anna Simonis III Comitis Lippiensis filia suscepit circa annum
1432 Henricum, virum militarem Lubecensis urbis præfectum, ac
Mauritium, filios; & quia neutri hæres, uterque postremus familiæ
fuit. Vixit quidem diu in matrimonio Mauritus Comes cum Mar-
garetha filia Comitis Nassovij; sed cùm nulla illi proles nasceretur,
bona patrimonij convertit in dotanda Cœnobia & ornamenta Ec-
clesiæ. Demum anno 1494 Lude in Oppido excessit è vita, con-
ditus in veteri, & suburbano Oppidi templo, ubi hæc tumuli in-
scriptio legitur.

Mauritus
ultimo
Pyrmont-
ij Comes
obit Luis-
dæ.

Ultima Mauritii Pyrmoniti clara propago.

Hac Comes illustri pace quiescit humo.

Et hunc Mauritium postremum familiæ, sicuti cæteros, qui an-
tecessere & secuti sunt, Comitatum Pyrmontanum feudi titulo &
beneficio habuisse, testantur literæ Simonis Episcopi anno 1482 con-
signatae, & ipsius Mauritij rescriptum. Quare idem Simon Episco-
pus cùm Comitatus Pyrmontanus eo vivente rursum vacuus reci-
disset ad Ecclesiam Paderbornensem, feudi beneficio transtulit in Ber-
nardum fratrem Lippensem, qui certa etiam Episcopi fratribus gratia
subnixus, Comitatus possessionem cœpit. Verum obstitit Hermannus
Coloniensis archiepiscopus, qui sibi ejus Comitatus donatio-
nem, seu ex feudo sua Ecclesiæ, seu ex ducatu Westfaliae vendicabat;
eoque rem per multas lites & congressus deduxit, ut Comiti Lippi-
ensi cedendum fuerit; datusque est comitatus Pyrmontanus jure cli-
entelari Friderico & Mauritio fratribus Spiegelbergijs Comitibus,
Juvit, quod Fridericus natus esset Joanne Comite Spiegelbergio &

Comita-
tus Pyr-
montanu-
s feudum
Ecclesiæ
Pader-
born.

De eolis
inter Epi-
scopum
Paderb.
& Archi-
episcop.
Colon.

sorore

sorore Joannis Comitis Pyrmontani : Et Mauritius pyrmontanus, quem aliqui cum Mauricio Spiegelbergio confundunt, Canonicus Coloniensis & Præpositus Embricensis, magno tum loco erat apud Hermannum Coloniensem Archiepiscopum, ob præclaram prudenter & doctrinæ famam. Quippe magnus ea tempestate poëta, Orator, Historicus, ac Theologus, eoque magnis encomijs celebratus a Rudolpho Agricola. Nam cum illo & Rudolpho Langio in Italiam profectus audierat Franciscum Philelphum, Theodorum Gazam, aliosque linguæ Latinæ & Græcæ instauratores Magistros. Hæc subinde controversia integre transacta inter Simonem Episcopum & Hermannum Archiepiscopum, postquam biennio abhinc Hermannus administrator Paderbornensis Ecclesiæ solemini ritu susceptus, sed ealège, ut Comitatus Pyrmontanus maneret feudum Ecclesiæ Paderbornensis. Quibus deinde mortalium casibus, possessorumque brevi & infelici exitu, Comitatus Pyrmontensis tanquam Sejani equus à Spiegelbergijs, cæso ad S. Quiritium Philippo Spiegelbergio postremo ejus stirpis hærede, ad Comites Lippienses, ab his ad Gleichenenses in Thuringia Comites, postremumque ad Waldecentes pervenerit, & ab his ab Episcopis Paderbornensibus repetitus sit, suis locis memorandum erit.

Simon
Ep. ætate
prove-
ctus &
confan-
guineo-
rum amo-
re abrep-
tus malè
Diocecesis
admini-

Primam hujus longæ ad nostra tempora controversiæ, malorumque viam aperuit Simon Episcopus noster, quod, cum Pyrmontanus Comitatus pleno planoque jure recidisset ad Ecclesiam nostram, suorum amore abruptus transferre conatus est in familiam Lippiensem, quæ jam ante prodigalitate Paderbornensium Episcoporum ex illa familia amplissimam Comitatus partem feudi titulis ac beneficijs obtinuerat, ac paulo etiam ante Comitatum Sternbergensem avulserat. Adeo ad corruptam ætatem perventum, quæ Episcopi magis familie opeim splendoremque, quam Ecclesiæ suæ patrimonium quærebant.

Sed & alijs malis hoc languido & morbis depresso Episcopo afflita Ecclesia Paderbornensis, quod multis Canonici Cathedralis Ecclesiæ, & totus Clerus Alexandro Pontifici supplices exponunt; que sunt castra, oppida, villas, aliaque loca & bona, proventus & census, contempta omni jurisdictione sacra, à profanis libere in prædam rapi, Clerumque ad summam inopiam redigi. Post quæ Pontifex misericordia calamitosum statum dioecesis, Conservatores ac Judices cum plena potestate nominavit, à quibus ejusmodi raptores sacrorum in ius vocarentur, & censuris Ecclesiasticis ad restitutionem compellebantur. Qua super re Alexandri Pontificis literæ apud nos servantur, Romæ apud S. Petrum sexto Idus hujus anni datæ; eas vero, quia prolixæ, nec aliud quam Apostolicæ Sedis patrocinium continent, hic proferre supersedeo. Et satis hæc commonstrant, quam exigua fuerit Simonis Episcopi auctoritas, à quo ne Clerus quidem ejus à publicis injurijs defendi potuit.

Annus

Annus Christi 1495.

Alexandri VI Pont. 3.

Maximiliani IV Imper. 2.

Simonis III Episc. Pad. 33.

Annum proximum sæculi nonagesimum quintum illustrem fecit Maximilianus Cæsar primis suis, quæ habuit, comitijs Wormatiæ indictis. Ea, si unquam, celeberrima fuere. Nam præter Bertholdum Moguntinum, Hermannum Colonensem, Joannem Trevirensim, cæterosque Electores, adfuere Principes quadraginta quinque, Comites sexaginta septem, ingens, ut inquit Trithemius, Episcoporum, Principum, Abbatum, atq; omnium Imperij ordinum, procerum, & Legatorum multitudo, qui ritu veteri consedere in conspectu Imperatoris throno suo sublimis. Protracta comitia à mense Aprili in Septembre. Capita deliberationis fuere bellum Turcarum, & Carolus Galliarum Rex, qui cum instructissimo exercitu Italiam ingressus, Neopolitanum regnum, Apuliam, multaque loca torrentis instar occuparat; ob quæ Imperator à Pontifice & Italiz Principibus imploratus. Placuit quidem Principibus ad utrumq; bellum suscipiendum leve quinquenni tributum indici; verum cum Principum pars major duo primum necessaria poscerent, pacem domesticam Imperij, & nervum pecunia tantis bellis parem, consilia hæc irrita disfluxere.

Nancier.
Gen. so.
Trithem.
Pomi:
Heuter.
lib. 5. c. 4.
Urisberg.
Paralip.
Serrar. in
Mogunt.
Bragver.
lib. 19.
annal.
Trevir.
Comitia
Imperij à
Maximi-
lano
Worma-
tiæ indi-
cta.

Inde Cæsar & Principes, consilijs ad Rem publicam conversis, rem longè celeberrimam, publicum videlicet Imperij tribunal & judicium, quod Camera Imperiale dicunt, instituere. Auctore ejus Bertholdus Comes Hennebergius Moguntinus Archiepiscopus ac Metropolitanus noster. Is qui Archicancellarius Imperij diu aulam Imperatoris secutus, viderat quanta Imperatoris fatigatio, & populorum molestia, & rei difficultate causæ per Imperium litigantium deferrentur ad Cæsarem decidendæ, perfecit, sua eloquentia ac sapientia apud Cæsarem Maximilianum & Principes Imperij, ut Spiræ tribunal illud erigeretur. Delecti plerique Barones, Nobiles, ac juris scientissimi cognitores & judices causarum: praescripta jurisdictionis forma, & ad certa capita dilucidè redacta. Qua judicij institutione nullum presentius remedium fuit adversus tumultuaria bella tandem è medio tollenda, quibus tot annis Germania, & cum primis Saxonia nostra miserandum in modum dilacerata fuit. Quemadmodum hæc ex Comitiortum decretis plius recognosci poterunt.

Camera
Imperia-
lis Spiræ
erigitur.

In his præterea comitijs judicium Westfalicum, quod secretum vocant, emendatum, & ad formam à Carolo M. institutam reductum est; nimis ut non nisi viri ingenui, prudentes, & legum periti deligantur praesides; ac eantum crima puniantur, quæ legibus Carolinis praescripta sint; serventurque præterea, quæ à Theodo- rico Coloniensi Archiepiscopo, jubente Sigismundo Augusto, & quæ

Judicium
Westfali-
cum ad
antiquas
leges re-
ducitur.

LXXXI. a Fride-

à Friderico Imperatore sancta sunt, Quæ satis simul indicant per id tempus judicium illud Carolinum occultumque adhuc valuisse,

Annus Christi 1496.

Alexandri VI Pont. 4.

Maximiliani I Imper. 3.

Simonis III Ep. Pad. 34.

Tranquillissimus annus Germaniae Imperio consecutus; post quam in Germania pax publica Wormatiæ sancta, & Belgium omne Philippum Maximiliani filium inauguratum Principem suum recepit. Hinc ille exeunte Aprili è Belgio in Germaniam profectus, & sub initium Maji Coloniæ magnificentissimè exceptus, Viennam properavit, quam pridie Calend. Julij attigit, ubi cum Maximiliano Cæsare Patre de rebus domus Austriacæ & Burgundiæ collocutus, Oenipontum Pater & filius concessere. Inde Philippus festinatis itineribus in Belgium regressus, Liræ in Oppido Brabantiaæ Joannam Aragoniam Ferdinandi & Isabellæ Hispaniæ Regum filiam 12 Calend. Novembris sibi jungit, fortunatissimo matrimonio; quo Hispaniam, Indiam, & complura regna in domum Austriacam intulit; pati connubio non infelior, qui cum Maria Burgundiæ filia Belgio auferat familiam suam. Cæsar post discessum filij expeditionem in Italiam sumpsit, invitatus ab Alexandro Pontifice, Venetis, & Duce Mediolanensi Sforzia. Ac postquam Mediolani in Basilica D. Ambrosij ferrea corona fuit insignitus, Romam parabat ingredi, ut a Pontificis manu auream coronam caperet; at digno ad hanc rem apparatusu nervoque destitutus, iter in Germaniam telegit, pollicitus Cæsarum more pro magnificentia redditum. Et iam Gallorum sonna prociderat in Italia. Quippe qua felicitate Neapolitanum regnum occuparat, eadem levitate amiserat Carolus Rex in Galliam regressus. Quo Gallorum recessu foeda illa lues, quam alij ab origine Italicam, alij Gallicam dixeré, latè per Gallias, Hispaniam & Germaniam ad Rhenum proserpsit.

Supremus quoque hic annus vitæ fuit Davidi Ultrajectensis Episcopo, 16 Aprilis; ex quo per xxxix annos & ix menses Episcopatum illum varia fortuna administrarat. Quem virum etsi in multis reprehendas, hoc uno tamen laudabilis fuit, quod oppida, arcæ, & nobilissimam illam diœcesin integrum, & ab omni onere liberam, D. Martini patrocinio, Ecclesiæ suæ reliquerit. Indictis post mense Mayo eligentium comitijs, ab Episcopo Monasterensi, Duce Julianensi, & Comite Benthemensi commendatus Philippus, Dux Clivensis frater, Chori Trajectensis Episcopus, quem alij Engelbertum vocant; at concordibus omnium suffragijs electus est Fridericus Marchio Badensis, Coloniensis Ecclesiæ Thesaurarius, patrocinio cùm primis Maximiliani Cæsaris, quod Caroli Marchionis ex sorore Friderici III Imperatoris filius esset.

Et hoc

Ethoc anno in Paderbornensi Ecclesia nostra mutatio. Guber-
natur jam in xxxiv annum Simon Episcopus dioecesis; sed quia & se-
nior confectus, & paralyti, alijsque morbis depresso jacebat, quo mi-
nus, ut res & tempora possebant, dioecesin administrare posset, id
quod haec tenus Canonieorum & ordinum consilijs pertractatum
erat, delectus est, consentiente tandem Simone, Hermannus Colo-
niensis Archiepiscopus Coadjutor Episcopatus, qui & certo Succes-
soris iure Administrator Episcopus subrogatur. Aque haec electio
ut primum Alexandro Pontifici prescripta, expositumque quanto
dioecesis bono id factum esset, Pontifex hisce rescriptis ad Capitu-
lum literis electionem ratam habuit.

Alexander Episcopus Servus servorum Dei, Dilectis filiis, Capitulo
Paderbornensi salutem et Apostolicam benedictionem. Hodie assumptionem
per venerabilem fratrem nostrum Symonem Episcopum Paddeburnensem se-
nior confectum de persona venerabilis fratris nostri Hermanni Archiepiscopi
Coloniensis in ipsius Episcopi Coadjutorem in regimine et administratione Ec-
clesiae vestre Paddeburnensis, quam diu illi praefasset, de consilio, et consensu
majoris et senioris partis vestrum factam de fratribus nostrorum consilio au-
toritate Apostolica confirmavimus et approbarvimus, ipsumque in Coadju-
torem prefati Episcopi dedimus, constituimus, et etiam deputavimus cum
plena, libera, et omnimoda voluntate et potestate gerendi et exercendi omnia,
qua ad officium ipsum quomodolibet pertinent de consuetudine vel iure, ac
cedente vel decadente dicto Symone Episcopo, seu regimen et administratio-
nem dictae Ecclesiae alias quomodolibet dimittere, et illa quo vis modo etiam
apud Sedem Apostolicam vacante, ex hodiis, prout et tunc, et e contra eundem
Hermannum Archiepiscopum perpetuum Administratorem in eisdem Spiritu-
ualibus et temporalibus dictae Ecclesiae de simili consilio etiam constituimus et
deputavimus, ac constitutum et deputatum fore decernimus, prout in diversis
nostris inde confectis litteris plenius continetur. Quocirca discretioni vestre
per Apostolica scripta mandamus, quatenus eundem Hermannum Archiepi-
scopum ex tunc tanquam Coadjutorem prefati Symonis Episcopi, et eodem
Episcopo cedente vel decadente, seu regimen, et administrationem praedicta
alias quomodolibet dimittere tanquam Administratorem dictae Ecclesiae, ac
Patrem et Pastorem animarum vestiarum grato admittentes honore et exhibe-
ntes cum his, qua ad dictae Coadjutoria officium pertinent, eo durante, et de-
inde tanquam administratori Ecclesiae praedictae obedientiam et reverentiam
debitas et de votas, ejus salubria monita et mandata suspiciatis humiliter, et
efficaciter adimplere curetis, alioquin sententiam, quam idem Coadjutor, et
deinde Administrator rite tulerit in rebelles ratam habebimus, et faciemus
authore Domino usque ad satisfactionem condignam in violabiliter observari,
Datum Roma apud S. Petrum anno Incarnat. Dominicæ Millesimo, quadrin-
gentesimo, nonagesimo sexto, tertio Id^o April. Pontificatus nostri anno quarto,

Inde Hermannus Coloniensis archiepiscopus solemnni ritu Co-
adjutor receptus, introductusque post festum D. Remigij, privilegia

Herman-
nus Ar-
chiep.
Colon.
eligitur
Coadju-
tor Pad.

Cuius elec-
tio à
Pontifice
probatur.

Brakelensium, Warburgensium, aliarumq; civitatum confirmat. Tum vero Simon Episcopus in arcem Dringenbergensem ad quietam privatamque vitam secessit, retento tamen Episcopi nomine & honore. Quando & hoc anno, ut supra diximus, mense Octobri diploma dedit Blumbergensi Cœnobio PP. Augustinianorū Episcopi nomine consignatum, quo eidem donationes certas fecit pro Episcopi potestate.

Annus Christi 1497.

Alexandri VI Pont. 5.

Maximiliani I Imper. 4.

Simonis III Episc. Pad. 35.

*Trithem. in Chron.
Sponh.
Chron.
Holland.
Pont. Henr.
lib. 5.
Bontan. l. II.
Histor.
Clavis.
Teschem.
Turbae
Belgicæ à
Carolo
Egmon-
dano mo-
ta.*

Publicam dehinc Imperij inferiorisq; Saxonæ pacem conturbavit anno consequente Carolus Egmondanus. Quam ægre ihsa. Etenu se à Ducatu Geldriæ, quam ab avo patreq; sibi vendicabat, depelli patiebatur; tam pertinaciter se objecit sententia quatuor Imperij Electorum, à quibus illi ducatus abjudicatus erat. Hic igitur collectis ad Mosam conspirantium copijs, incursare Geldriam, sollicitare ordinum & urbium animos, & omnia novis rebellionum turbis involvere. Proni omnes, cum primis Neomagenses, quod proprium Duce mallent, quam Burgundico Belgicoque imperio comprehendendi. His ad Philippum Archiducem prolati, qui per id tempus apud Hollandos inaugurabatur, misit ille Albertum Saxoniæ Duce, supremum militiae suæ pæfectum, cum exercitu in Geldriam. Ejus bellica fortitudine Leredamum à Carolo receptum; Oppida pæterea expugnata, & provinciæ ferro flammaque vastatae, dum flagrans hoc bellum ad inducias dederetur.

*Crantz. l. 13.
Saxon. c. 23.
Chron.
Monast.
Kerssenbr. in
Episcopo
Monast.
Langius.
Expedi-
tio Hen-
rici Ep.
Monast.
contra
Frisios.

In qua
mortuer.*

Alterum hujus anni bellum inter Henricum Monasteriensem Episcopum, Edsardumque Frisiæ Comitem ac Frisos. Frisij quippe, ut Crantz inquit, fluxa fide populus, ruptis, in quas ante biennium convenerat, pacis conditionibus, redire ad ingenium & insolentiam, jura sacra ac civilia violando, Episcopi ministros injurijs vexando, liberam Amasis navigationem impediendo & quæ ejusmodi cum Edsardo Comite veteres ac graves erant controversiae; postea quam Ulricus ejus pater, primus ejus loci Comes, Oppidum Embdam & arcem, verum Ecclesiæ Monasterensis peculium, ut supra retulimus, ac cætera bona invaserat, averteratque à patrimonio D. Pauli, neque clientelari quidem beneficio accipere dignabatur. Hæc magnanimum & fidum Ecclesiæ Episcopum commovere, ut majori quam unquam apparatu armorum Frisos aggredi, & jura Ecclesiæ suæ possessionesque bonorum restituere in integrum decerneret. Verum dum ad hanc expeditionem ingentibus se animis accingit, alienissimo tempore, & magno omnium suorum luctu, nono Calend. Jannuarij, in ipso pervigilio Natalis Christi, sumptis omnibus Ecclesiæ Sacramentis, è mortalium vita eripitur; sicuti hæc Rudolphus Langius certus & præsens rerum Scriptor consignavit.

gnavit. Corpus, sicuti vivus petierat, delatum in Basilicam Monasteriensem, conditumque ad aram D. Pauli, quam ante chori ingressum columnis, arteq; elegantem construxerat; tumulus etiam cæteris magnificientior è nigro marmore paululum supra terram erectus, cippoque lamina ex Orichalco imposita, cui Episcopi effigies & insignia impressa. Supra ètholo suspentum aureum vexillum, aquila nigri coloris decorum, donum à Friderico Imperatore ob res ad Novesum fortiter gestas transmissum. Cùm alia, tam hoc à Langio epitaphium adscriptum.

*Aenea Pontificis spectans monumenta Viator,
Nosce Aquilas, magni Cæsaris arma tuli.*

Viribus Harpstedium cæpi prædone fugato,

Et Delmenhorsti mœnia sava nimis.

Senserunt Frisi que truces mea tela, vel armis

Edocui vinci, quod potuere meis,

Hinc morior lato successu: Quique superbis,

Disce mori, properat mors cita, disce mori.

Gessit Archiepiscopatum Bremensem annis tribus antequam Episcopus Monasteriensis legeretur. Inde utrumque episcopatum per annos triginta duos administravit; positoque Archiepiscopi titulo, postquam Monasteriensis Episcopus factus, Administratorem se Bremensem, & Episcopum Monasteriensem scripsit, raro sanè exemplo. Tanti Episcopatum Monasteriensem fecit, adeoque dilexit Monasterienses, ut apud eos maximam vitæ partem egerit, eorumq; Ecclesiæ Delmenhorstium transcripterit, quod, ut Crantzius inquit, Monasteriensem viribus expugnarat. Questi quidem Bremenses, negligi se, & Monasterienses colo; at postquam vita excessit, & successorem Joannem, cognomento Rode, nacti sunt; tum primum magnis desideriis repetitus Henricus Episcopus; quemadmodum præsentem virtutem fastidimus, amissam requirimus. Nam Langij testimonio omnibus Episcopi & Principis virtutibus conspicuus fuit; qui religione, bellica fortitudine, liberalitate, clementia, ac pietatis studio omnes ejus ætatis præsules antegressus, quique Geldorum ordinum judicio res ecclesiasticas & civilia pari semper virtutum laude administrarit. Vir magnæ auctoritatis apud Cæsarem, & Principes Imperij, in quo regius familiæ animus & spiritus illuxerit. Ejus severitate prædones castigati, castra raptorum eversa, publica viarum & mercimoniorum securitas reddita; expugnatoque castro Delmenhorstano, tanta per eas regiones tranquillitas parta fuit, ut publicæ pacis conditor appellatus sit. Nihil jam attinet res ab eo domi bellique gestas repetere, quas magna in partem historicæ narrationi inscripsimus.

Successorem in episcopatu Monasteriensi habuit Henricus Conradus Comitem Ritberg. Osnabrugensem episcopum; quem instituta

matura

Crantz. l. 12.
Metrop.
c. 23.

Crantz. l. 12.
Metrop.
c. 24.
Chron.
Monach.

Annalium Paderbornensium Liber XVIII.

778

Kerstenbroc.

in catal.

Epscop.

Monast.

Henrico

in Episco-

patu Mo-

nast. suc-

cedit

Conra-

dus Co-

mes Rit-

berg. Ep.

Osnab-

rug.

matura deliberatione Canonici concordibus suffragiis postulavere, virum, ut inquit Crantzi^o, insignem; sed ea legge, ut quemadmodum Henrico^o Episcop^o fecerat, abdicato Episcopi Osnabrugensis titulo, se Episcop^o opum Monasteriensem, & Osnabrugensis Ecclesiae Administratorem scriberet. Id cum Monasterienses suae dignitati, diecessis opulentiae, & armorum potentiae deferri vellent, non recusavit Conrad^o Episcop^o, ac ne, ut Henric^o Episcopus fecerat, exteris se armis implicaret, ea simul lege admiserant, ne sine consensu Capituli & ordinum bella & res maiores momenti susciperet. Id frenum tum temporis adhibendum ordinis consultum habuere. Scriptum deinde ad Alexandrum pontificem; qui cum electionem gubernationemque harum duarum Ecclesiarum sub uno rectore comprobaret, altero anno solemniter introductus est. Adeo jam ante haeresin ob temporum injurias invadescere coepit, ut duo Episcopatus cum primis per Westfalam & Saxoniam unius Episcopi regimini permetterentur.

Ac Simon Episcopus noster et si in privatam vitam abierat, hoc tamen anno pro retenta Episcopi auctoritate mille & centum florinis oppigneraverat castrum & Wigboldum Calenbergum Wulfo & Ravenoni fratribus Calenbergiis: in quem vero usum pecuniam illam converterit, in literis suppressum est.

Annus Christi 1498.

Alexander VI Pont. 6.

Maximil. I. Imp. 5.

Simonis III Ep. Pad. 36.

Trithem.

in Chron.

Sponheim.

Pont. Heut.

lib. 5.

Annales

Holland.

Langius in

Chron.

Pontan.

lib. 11.

Cæsar

bello Hel-

vetico &

Geldrico

occupa-

tur.

Cæsar dehinc anno proximo duplice bello involutus, quorum alterum fuit Helvetum in superiori Germania, alterum in inferiori Geldricum. Quam ob rem Friburgi in Brisgoa mense Junio Principum comitia indixit, quæ magno Principum & procerum conventu celebria fuere; actumq; in his de bello Turcico, Helveticō, & Geldrico, quæ majoribus Principum promissis, quam factis, cassum extum habuere. Nihilo tamen minus Cæsar ad inferiorem Rhenum profectus Geldriam invalit, multasque munitiones ditione accepit; sed mox in superiorem Germaniam ob bellum Helveticum evocatus, Philippo filio & Alberto Duci Saxonie expeditionem belli Geldrici commisit: quibus Dux Julianus & Clivianus ex foedere cum Cæsare Friburgi inito suas copias junxere: quam tamen belli molem Carolus Egmondanus, copiis Gallicis adjutus, Gelrique magnis animis alternaque fortuna exceperé.

At Cæsar, quod Julianus & Clivianus Duces offendere, & ab iis Julianæ ac Montium Ducatus, quos Alberto Saxonie Duci promiserat, avertere non auderet, alio consilio Albertum Saxonem perpetuum & hereditarium Frisiae gubernatorem fecit; siquidem gentem illam, quæ ab omni Imperio Belgico se exemptam cerebat, subigere

subigere posset. Quam provinciam cum susciperet Albertus Dux, novum inde bellum Frisiae annis proximis excitatum est.

Inter hæc moritur hoc anno Nonis Martii Simon Paderbornensis Episcopus noster in arce Dringenberg, sicuti hunc annum & diem obitus in Necrologio Cathedralis Ecclesiae Cœnobii Gerden-sis & Abdinghoviani, & ab aliis consignatum habemus; fallitq; nos Pideritius, qui I Novembris obiisse scribit. Funus Paderbornam de-ductum, ubi in Cathedrali Ecclesia obscurum tumulum nactus; quemadmodum res ab eo gestæ in obscuro jacent, tametsi in annum trigesimum sextum Episcopatum administrarit. Apud scriptores & in monumentis nostris modica ejus commendatio; præterquam quod turbulentis temporibus dicecesin laudabili prudentia & mo-deratione gubernasse scribit Bruschius & Kersenbrochius. Gerdenses Virgines in fastis suis commendant ab eo Cœnobium suum ad meliorem formam redactum. Quid vero in cæteris pro disciplina Cleri & populi instauranda egerit, aut quas unquam synodos habuerit, Sacerdotes consecrari, ac cætera Episcopi munia obierit, annotatum non reperio. Quare ex silentio scriptorum non tam laudis, quam vi-tuperationis materiam reliquit. Depravatum fluxumque in hære-sin seculum, quod ab ignavia & infacia multorum Episcoporum originem habuit: videnturque hoc passim egisse, ut boni magis Principes, quam Episcopi essent,

Simone sublato, Hermannus Coloniensis archiepiscopus pleno jure ac potestate Administrator Episcopatum Paderbornensem adiit. Is hoc anno pro Metropolitani auctoritate Conradum Monasteriensem ac provinciale suum Episcopum, post allatam Roma confirmationem, magno Comitum, procerum & nobilium comitatu post festum D. Lamberti diem introduxit; magnaque ordinum con-cordia & laetitia omnium inauguratio peracta est.

Miserat jam ante inaugurationem Conradus Monasteriensis Episcopus Gumpertum Newenari & Comitem, eu nque, ut literæ ha-bent, Coloniensis urbis Advocatum, Legatum ad Maximilianum Imperatorem. Atque hic postquam 24 Julij Conradi Episcopi nomi-ne Friburgi in conventu Principum Cæsari fidem jurasset, obtinuit à Maximiliano Cæsare amplissimas literas, quibus utriusque Episcopa-tus jura regalia & privilegia Conrado instaurat confirmatque. Inter hæc, quod peculiariter nominatimque primū voluit, Cæsar Conra-dum ut Monasterensem Episcopum Delmenhorstio & Harpstedio investit, regaliique donatione omnia utriusq; loci bona ac jura imper-erit; sicuti ea Henricus Episcopus à Friderico Cæsare jam ante obti-nuerat, & post Conradum Ericus Monasteriensis Episcopus, Colo-niae anno 1521 Wormatiæ, & Fridericus de Weida Episcopus ab eodem Carolo V. Spiræ anno 1528, Franciscus de Waldeck Episcopus à Ferdinando I Romanorum Rege anno 1537 Crempij ac

Necrologia
Bruschius
in Catal.
Kersenbro-
chius.
Pideritius.
Obitus
Simonis
Ep.Pa-
derborn.

Ex Archiv.
Burano
tom.4.
Conrad⁹
Ep. mo-
nast.re-
galia à
Cæsare
obtinet.

ac postremū etiam Wilhelmus Kettelerus anno 1554 Bruxellis die 27 Februarii à Carolo V. Cæsare impetravere; è qua tamen possessione rōe Cæsarum donationibus confirmata primū per vim à Comite Oldenburgico. ac postremū sententia Imperialis judicij ut suis locis memorabilitur, extrusi Monasteriensis.

Summa
Westfaliae
hoc tem-
pore
tranquil-
litas, sub
Herman-
no &
Conrado
Episco-
pis.

Quod vero ad præsentem rerum statum, de quo agimus, hic cum primis attinet; nihil ad tranquillitatem salutemque totius Westfaliae optatus accidere poterat, quām amicitia, summaq; concordia inter tot potentissimos totius Westfaliae Episcopos & Principes. Nam cū Conradus Hermannum Archiepiscopum coleret ut patrem, ac vicissim ille Conradum amplectetur ut filium suum, quo amoris testificatione se mutuo compellabant; consecuta est una in pacem totius Westfaliae conspiratio; nec repertus, qui se contra potentes hosce Principes comovere auderet; cū Hermannus totam Coloniensem diœcesin, & ducatum Westfaliae cum Episcopatu Paderbornensi, Conradus verò amplissimam diœcesin Monasteriensem cum Episcopatu Osnabrugensi in potestate haberet. Quare sub iis rectoribus non modo per Episcopatus, sed & per totam Westfaliā pacis tranquillitas & temporum felicitas fuit; ut non immerito uterq; pacifici Principis nomen apud posteros reliquerit.

Annus Christi 1499.

Alexandri VI Pont. 7.

Maximiliani I Imp. 6.

Hermannii Colon. Archiep. Paderborn. Administr.

Littera P.
derborn.
Herman-
nus Ar-
chiep.
Monaste-
rium
Questel-
bergCru-
cigeris
attribuit.
Vbbo Em-
mius lib.35.
Histor. Fris-
sia.
Littera Mo-
naster.
Conradus
Ep. Mo-
nast. bel-
lo Frisico
insistit.

Altero dchīc anno, qui seculi hujus nonagesimus nonus erat, Hermannus Coloniensis Archiepiscopus Paderbornensem diœcesin ingressus, cœpit perlustrata diœcesi ea, quæ à Simone neglecta erant tam in sacris quām civilibus, in meliorē statum reponere; à quo & hoc anno Monasterium Sanctimonialium Questelbergium inducatu Westfaliae prope Oppidum Medebacum, quodd inter ruinas suas propè conspulsum jaceret, Crucigeris incolendum excolendumque datum.

Nec indiligentior Conradus Monasteriensis Episcopus in præcuratione rerum sacrarum. Sed quia prima illi cura erat in affecto bello cum Edardo Comite Orientalis Frisiae atque ipsis Frisiis comprehendendo, omnia studia convertit in controversiis hujus belli, quæ de jure sacerorum per Frisos, navigatione per Amasis & libero Monasteriensium mercatu in Embdana urbe jam à multis annis intervenient, transigendis. Multa in hanc rem per Legatos utriusque partis tentata tractataque. Ac licet de navigatione Amasis, & mercatu in urbe Embdana facile convenerit, uti id Emmius refert, & prolixæ, quas legi, transactionis literæ docent; res tamen longæ difficilior fuit

de jurisdictione sacra (quam à D. Ludgero omnes Episcopi Monasterienses per Frisia m habuere amplissimam) & de jure in arcem Embdanam, atque ipsam urbem; qua super re perscriptum à nobis ad annum 1253. Major pars Canonicorum Cathedralium bello, quod Henricus Episcopus cœperat, insistendum urgebat, nec ad pacem fœdusque amicitiae transendum, quam Embda & jura omnia Ecclesiæ Monasteriensи redditæ essent. Quibus verò conditionibus inter Conradum Episcopum & Comitem Edsardum sit transactum, non perinde uti cætera, quæ convenere, reperire licuit; neque Emmius hæreticus scriptor, neque alias quisquam ex illo hominum genere historicus hæc facile syncero calamo perscribit. Certa ex tabulario Monasteriensi requirenda sunt. Magnopore suspicor, eò quòd Edsardus Comes Elizabetham Ritbergensem Conradi Episcopi ex Joanne fratre neptem, uti Crantzus verius, quam Emmius, qui Conradi sororem scribit, in matrimonio habuerit, multum Edsardo Comiti indulisse Episcopum, & vinculum affinitatis habuisse ante jura Ecclesiæ suæ repetenda; fœdus certè amicitiae & pacis inter utrumque convenisse narrat Emmius.

Interim quiescente Westfalia sub imperio Hermanni Colonensis, & Conradi Monasteriensis Episcoporum, omnia circum in Gelria, Clivia & Frisia perstrepebant armis. Nam cùm Maximilianus Imperator distentus esset bello Helveticō (in quo supra viginti millia bellatorum occubuererat) & Albertus Saxonie Dux Belgicæ militiæ præfectus Frisiæ subigendam suscepisset; Carolus Egmondanus Gallicis viribus confirmatus, Neomagenses, Gelrique confederati arma resumunt; totaque belli hujus vis in Julie & Cliviæ Duces, quos Maximilianus Cæsar Geldriæ ex pacto fœdere defendendæ præfecerat, incubuit, decertatum proinde incursionibus & deprædatiōnibus magis quam armis; dum interventu Regis Galliarum arma ad inducias venirent, Adeo una provincia Gelriæ tot Duces totumque Belgium fatigabat.

In vicina Frisia haud minus tumultuatum intestinis dissidijs & factionibus; quarum altera Scitingerorum, altera Vercopejorum erat, cui & Groningenses se junxerant. Opportunum id accidit Alberto Saxonie Duci. Nam cùm illi ejusque hæredibus ob merita & stipendia, quæ trecenta florenorum millia erant, nondum persoluta, à Cæsare & Philippo Archiduce Frisia donata esset, multisque ad societatem belli invitaretur pertrahereturque, se ad Frisiæ subigenados paravit. Interque alios Edsardus etiam Frisiæ Orientalis Comes, quòd jam metu belli Monasteriensis liber esset, & profunda, ut Heuterus scribit, ambitione ad Imperium Groninganæ urbis & Ommelandiæ aspiraret, Saxoni se ultro obtulit belli socium. Ac postquam arcanis inter utrumque pactis convenit, quibz pars Groningani agri Comiti promissa, bellum Groninganis primus intulit; sed

Mmmmm
ancipiti

Rousner, lib.
gen. Ritterberg.
Chytraus, l. 3.
Chron. Westf.
Emm. l. 33.
in fine.
Crantz.
lib. 12.
Metrop.
cap. 24.
Pont. Henr.
lib. 5.
Pontian. l. 10.
Chron.
Holland.
Chron.
Colon.
Teschom.
Crantz. l. 13.
Saxon.
Duces
Julie &
Cliviæ
pacem
cum Gel-
ris in-
eunt.
Pont. Henr.
lib. 5.
Crantz. l. 13.
Saxon.
c. 23.
Frisiæ ab
Alberto
Saxonie
Duce do-
mantur.

ancipi eventu; donec ipse Saxo cum Gregorio & Henrico filijs, iuncto que exercitu accederet. Quo territi Lewardenses aliorum que Oppidorum cives ac populi, dicto fidei sacramento, Albertum Saxonem Frisiae Principem & Gubernatorem inaugurarere. Ac ne pristinæ gentis libertati ac privilegijs derogaretur novo Saxonis Gubernatoris imperio, constata sunt hac super re publicæ tabulae, quæ ipse Cæsar & Philippus comprobaret.

*Resistunt
Gronin-
genses.*

At cæteris pertinaciores Groningani, quod jam ante Westfiliæ dominatum impetrassent à Maximiliano Cæsare, ac in totam Olandiam urbs suum imperium haberet, detrectavere imperium Alberti Saxonis; tractisque in unum quatuor armatorum millibus Comitem Edsardum ex oppidis ac finibus suis depellunt, bello insam Frisiæ Orientalem Comitis transportato. Magnatumque consilijs excitus Edsardus, ratus Groningam haud secus quam Embdam sibi cessuram. Sed nec Alberto Duci Groningam subigere concessum. Magno quidem ille animo, multoque apparatus altero post anno Groningam obsidere cœpit; verum dum exploratorius situm locorum proprius urbi adequitat, manualis tormentiglio sauciatus, ex vulnere capitis magnus ille bellator occubuit. Nullum ea tempestate bellum in Hungaria, Austria, Italia, Gallia, Germania, Belgio, cui ille non interfuerit. Belgæ Rolandum, Germani dextram Imperii manum, alij Achillem Germanie appellant. Quem secum deduxerat in Frisiæ paternæ indolis & pietatis Georgium filium, hic ille est, qui Lutherò infensissimus, Catholicam religionem ad extremum vitæ spiritum constantissime propugnavit, Dresdæ demum inter primas hæresisturbas furoresque extinctus.

*Hectorus
lib. 6.
Pontan.
lib. 11.
Auctor
Chron.
Holland.
Emmesus
Fabricius.
Spang. in
Chron.
Adansfeld.
Moritur
in obli-
dione
Gronin-
gensis Al-
bertus
Dux Sa-
xoniae.*

INDEX